

5-7 грудня 2018 року

ТРУДИ

*XIV-ої Міжнародної
науково-практичної конференції
“Дослідження та оптимізація
економічних процесів
“Оптимум - 2018”*

**Харків
2018**

Міністерство освіти і науки України

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

ПВНЗ «Міжнародна академія сертифікації бухгалтерів і аудиторів»

Громадська спілка «Палата аудиторів та бухгалтерів України»

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

Інститут економіки та прогнозування НАН України

Північно – східний науковий центр НАН України

Білоруський національний технічний університет

Магдебурзький університет імені Отто-фон-Геріке, Німеччина

Мішкульський Університет, Угорщина

Вища школа менеджменту охорони праці в Катовіцах, Польща

ТРУДИ XIV-ої Міжнародної науково-практичної конференції

**Дослідження та оптимізація економічних
процесів
«Оптимум - 2018»**

5-7 грудня 2018 р.

Харків – 2018

Труди XIV-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2018» 5-7 грудня 2018 р. – Х. : НТУ «ХПІ», 2018 р. - 194 с.

Труди відтворюються безпосередньо з авторських оригіналів.

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

ГОЛОВА

Сокол Є.І., д.т.н., професор, ректор Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

СПІВГОЛОВА

Марченко А.П., д.т.н., професор, проректор НТУ «ХПІ»

ЧЛЕНИ ПРОГРАМНОГО КОМІТЕТУ

Пилипенко А.А., д.е.н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку Харківського національного економічного університету ім. Семе́на Кузне́ця;

Гриценко А.А., д.е.н., заступник директора Інституту економіки та прогнозування НАН України;

Бубенко П.Т., д.е.н., виконавчий директор Північно-східного наукового центру НАН України;

Маслак О.І., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки Кременчуцького національного університету ім. Михайла Остроградського;

Сахнович Т.О., к.е.н., завідувач кафедри економіки і організації машинобудівного виробництва Білоруського національного технічного університету;

Райхлінг П., директор інституту міжнародних фінансів Магдебургського університету ім. Отто фон Геріке, м. Магдебург, Німеччина;

Коціскі Д., декан економічного

факультету Мішкольського університету, Угорщина;

Алексєєв І.В., д.е.н., професор, заступник навчально-наукового інституту, завідувач кафедри фінансів, Львівська політехніка;

Маліков В.В., к.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Харківського національного автомобільного університету;

Манойленко О.В., д.е.н., професор, директор навчально-наукового інституту Економіки, менеджменту і міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ»;

Перерва П.Г., д.е.н., професор, завідувач кафедри МІП та МЕН ННІ ЕММБ НТУ «ХПІ»;

Мищенко В.А., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, контролінгу та ЗЕД ННІ ЕММБ НТУ «ХПІ»;

Яковлєв А.І., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та маркетингу ННІ ЕММБ НТУ «ХПІ».

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова: Манойленко О.В., д.е.н., проф. директор навчально-наукового інституту Економіки, менеджменту і міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ»

Заступник Голови: Строков Є.М., к.е.н., доц. каф. економічного аналізу та обліку

Давидюк Т.В., професор каф. економічного аналізу та обліку;

Єршова Н.Ю., к.е.н., доц. каф. економічного аналізу та обліку;

Мехович С.А., к.е.н., проф. каф. економічного аналізу та обліку;

Перерва П.Г., д.е.н., професор, завідувач каф. менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин;

Побережна Н.М., доцент каф. економічного аналізу та обліку;

Юр'єва І.А., к.е.н., доцент каф. економічного аналізу та обліку;

Райхлінг Петер (Reichling Peter), д.е.н., проф., директор інституту міжнародних фінансів, зав. каф. банків і фінансів Магдебургського університету ім. Отто фон Геріке, Німеччина;

Верес Шомоші Маріанн (Veres Somosi Mariann), д.е.н., проф., декан економічного факультету

Мішкольцьського університету, Угорщина;
Нарі Сабольтч (Nagy Szabolcs), к.е.н., доц., заступник декана економічного факультету по міжнародним відносинам Мішкольцьського університету, Угорщина

СЕКРЕТАРІАТ

Відповідальний секретар: Строков

Є. М., к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку

Заступники відповідального секретаря: Побережна Н.М., к.е.н., доц.

кафедри економічного аналізу та обліку;
Колєсніченко А.С., асистент кафедри економічного аналізу та обліку;

Мартінова В.В., інженер кафедри економічного аналізу та обліку

СЕКЦІЯ 1 - УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ: НАЦІОНАЛЬНА ТА СВІТОВА ПРАКТИКА

АЛЕКСАНДРОВА В.О., ст. викл., НТУ «ХПІ»

КОТЛЯР Д.С., студент, НТУ «ХПІ»

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Використання інформаційних технологій в управлінні підприємств дозволяє з одного боку раціонального використовувати діяльність людини, з іншого боку створює певні проблеми.

На сьогоднішній день керівникам підприємств все частіше доводиться ухвалювати рішення в умовах невизначеності і ризику, що вимушує їх постійно тримати під контролем різні аспекти фінансово – господарської діяльності.

Варто відзначити, що гарантією ефективного управління є кваліфіковано зібрана, оброблена і систематизована інформація. При цьому, відсутність достовірних даних здатна привести до ухвалення невірних управлінських рішень, що стане причиною зниження прибутку або виникнення збитків.

Облік є інформаційною основою для ухвалення стратегічних управлінських рішень керівництвом і дає можливість зовнішнім користувачам оцінити діяльність підприємства.

Центральним компонентом системи управління будь-якої організації є бухгалтерський облік. Бухгалтерський облік є ключовою ланкою системи управління будь-яким об'єктом.

Розробка і впровадження інформаційної системи (ІС) бухгалтерського обліку і звітності є першорядним завданням автоматизації управління будь-якого підприємства, оскільки від бухгалтерської інформації залежить ухвалення багатьох управлінських рішень.

На розробку ІС істотне значення надають наступні чинники: характеристика об'єкту управління, особливості форми організації бухгалтерського обліку і звітності і облікової політики, масштаб підприємства і ін.

Єдність бухгалтерського обліку і звітності незалежно від

використовуваної форми ґрунтується на єдиних методичних принципах як автоматизованого обліку так і ручного.

Слідусь відзначити, що автоматизоване ведення обліку має свої характерні нюанси, які зв'язані з технологією реєстрації, накопичення і обробки облікових даних і формуванням бухгалтерської звітності. Розвиток нових інформаційних технологій дозволяє відкрити нові можливості, але при цьому виникають нові складнощі автоматизації бухгалтерського обліку і звітності, і, отже, необхідність вирішення проблем.

Розглянемо основні переваги і недоліки автоматизованого ведення обліку. До переваг слід віднести: вищий рівень якості інформації за рахунок зниження впливу «людського чинника», зменшення кількості арифметичних помилок; економія часу і трудовитрат, оскільки при використанні інформаційних технологій скорочується час і сили на обробку облікових операцій, отже, відбувається збільшення продуктивності праці; оперативність, своєчасність і актуальність облікових даних. ІС істотно розширюють аналітичні можливості обліку; посилення контролю, яке досягається за рахунок розмежування доступу до інформації, розділення функцій. З'являється можливість для оперативної оцінки і контролю діяльності з боку керівництва організації.

Існують різні класифікації програм автоматизації бухгалтерського обліку і звітності: по ступеню обхвату облікових функцій, по принципах побудови системи, по розмірах організацій, за ціною і так далі

Що існують сьогодні на ринку програмні продукти орієнтовані в основному на потребі методик обліку, що діють, і не відображають перспективи розвитку бухгалтерського обліку і звітності в плані його інтеграції в міжнародні системи обліку. Вони також не відображають передові технології розвитку інформатизації.

Різними авторами розглядаються різні аспекти автоматизації бухгалтерського обліку і звітності, в основному це стосується методичних рекомендацій по питаннях впровадження і застосування тих або інших програмних продуктів. І.А.Слободняк і І.В.Піськунов до однієї з актуальних проблем автоматизації бухгалтерського обліку і звітності відносять слабо розроблену методологію автоматизованої форми бухгалтерського обліку і звітності.

Автори виділяють ряд пріоритетних напрямів вдосконалення систем автоматизації бухгалтерського обліку і звітності: впорядкування і оптимізація практичного ведення бухгалтерського обліку і звітності, оптимізація кількості інформації інформаційної системи бухгалтерського обліку і звітності без втрати її якості, зниження числа помилок в бухгалтерському обліку з використанням вбудованих алгоритмів внутрішнього автоматизованого контролю бухгалтерських даних, продовження роботи по формалізації облікових процедур, підвищення зіставності інформаційних систем різних суб'єктів, підвищення кваліфікації користувачів інформаційних систем [1].

Слід зазначити, що розвиток інформаційних технологій в бухгалтерському обліку сприяє підвищенню ефективності і якості роботи бухгалтера, поліпшенню контролю над фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Список литературы:

1. Сидорова М.И. Современные информационные технологии как инструмент автоматизации бухгалтерского учета и отчетности / М.И. Сидорова // Международный бухгалтерский учет. – 2011. – № 28. – С. 19-24;

2. Слободняк И.А., Пискунов И.В. Актуальные проблемы автоматизации бухгалтерского учета и отчетности / И.А. Слободняк, И.В. Пискунов // Бухгалтерский учет в бюджетных и некоммерческих организациях. – 2014. – № 7. – С. 29-34.

АЛЬОШИН С.Ю., к.е.н., ст. викл., НТУ «ХПІ»

КРИЛЮК Б.І., студент, НТУ «ХПІ»

АНАЛІЗ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Оборотні активи для будь-якого підприємства є основним ресурсом для забезпечення його діяльності. Це зумовлюється тим, що від їх кількості, якості та порядку формування залежить рівень розвитку підприємства та країни в цілому. На сьогодні, в умовах ринкового розвитку економічних відносин власник підприємства, керівник, головний бухгалтер повинні спрямовувати зусилля на організацію аналітичної роботи на підприємстві як один із основних важелів досягнення ефективності використання оборотних активів. Саме дані економічного аналізу сприятимуть прийняттю керівником ефективних управлінських рішень.

При проведенні аналізу оборотних активів застосовуються як формалізовані, так і неформалізовані методи діагностики. До

формалізованих методів належать: факторний (застосовується у процесі визначення впливу факторів на зміну вартості оборотних активів та ефективності їх використання), математичний (застосовується у процесі використання прийомів елімінування для визначення кількісного впливу факторів на коефіцієнти оборотності оборотних активів), статистичний (використовується кореляційно-регресійний аналіз для прогнозування майбутніх обсягів оборотних активів та показників ефективності їх використання), стратегічний (ABC-аналіз, бенчмаркінг), фінансово-економічний (розрахунок коефіцієнтів ділової активності), економіко-математичне моделювання (застосовується при побудові моделей планування оборотних активів на основі якісної діагностики їх обсягу та складу) [1, с. 279].

Неформалізовані методи носять суб'єктивний характер і побудовані на логічному мисленні та творчому підході особи, що здійснює діагностику. До неформалізованих методів належать експертний, соціологічний, морфологічний, рейтинговий, моніторинг, логічне моделювання, фундаментальний [1, с. 279].

В цілому аналіз оборотних активів підприємства включає такі етапи [узагальнено з джерел 1, с. 277-283; 2, с. 67-82]:

- на першому етапі аналізу розглядається динаміка загального обсягу оборотних активів підприємства; темпи зміни середньої їх суми в зіставленні з темпами зміни обсягу реалізації продукції і середньої суми всіх активів; динаміка питомої ваги оборотних активів у загальній сумі активів підприємства.

- на другому етапі аналізу розглядається динаміка складу оборотних активів підприємства в розрізі основних їх видів: запасів сировини, матеріалів і напівфабрикатів; запасів готової продукції; дебіторської заборгованості; залишків грошових активів. На даному етапі аналізу розраховуються та вивчаються темпи зміни суми кожного із цих видів оборотних активів у зіставленні з темпами зміни обсягу виробництва й реалізації продукції.

- на третьому етапі аналізу вивчається оборотність окремих видів оборотних активів у загальній їх сумі. Цей аналіз проводиться з використанням показників – коефіцієнта оборотності та періоду обороту оборотних активів. Встановлюється загальна тривалість і структура операційного, виробничого й фінансового циклів підприємства; досліджуються основні фактори, що впливають на тривалість цих циклів.

- на четвертому етапі визначається рентабельність оборотних активів, досліджуються фактори, що її формують.

- на п'ятому етапі аналізу розглядається склад основних джерел фінансування оборотних активів – динаміка їх суми та питомої ваги в загальному обсязі фінансових засобів, інвестованих у ці активи; визначається рівень фінансового ризику, що генерується сформованою структурою джерел фінансування оборотних активів.

Результати аналізу дозволяють визначити загальний рівень ефективності управління оборотними активами на підприємстві та виявити основні напрями його підвищення в майбутньому періоді.

Список літератури:

1. Олександренко І.В. Методичні підходи до діагностики оборотних активів підприємства / І.В. Олександренко // Бізнес Інформ. - 2014. - № 2. - С. 277-283;

2. Філатова З.В. Напрямки формування системи управління оборотними активами підприємства [Текст] / З. В. Філатова, А.Г. Ротанова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць. – Вип. 29. – Київ : НАУ, 2011. – 330 с.

АЛЬОШИН С.Ю., к.е.н., ст. викл., НТУ «ХПІ»

АБАНШИНА Г.А., студент, НТУ «ХПІ»

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Потреба в створенні ефективної системи управління грошовими потоками підприємства є незаперечною. Менеджмент підприємства повинен уберегти гроші від інфляції, забезпечити нормальну поточну діяльність, підтримати репутацію підприємства як надійного фінансового партнера. Від його якості та ефективності залежить не тільки стійкість підприємства на конкретний період часу, а й можливість подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху на довгострокову перспективу.

Аналіз руху грошових коштів є необхідною умовою ефективного управління грошовими потоками, які забезпечують фінансово-господарську діяльність підприємства. Адже незбалансованість у часі надходжень і виплат грошових засобів може загрожувати нормальному протіканню бізнес-процесів і спричинити неплатоспроможність навіть для тих підприємств, які успішно здійснюють діяльність і генерують достатню суму

прибутку [1].

Поетапний аналіз грошових потоків дає інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також служить основою для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє. Узагальнено основні етапи проведення аналізу грошових потоків підприємства можна представити в такий спосіб [2, с. 131-139; 3, с. 67-85]:

- аналіз ліквідності балансу. Важливим показником, що характеризує фінансові позиції підприємства є платоспроможність, яка розкривається через здатність підприємства вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Спроможність підприємства швидко погашати свою заборгованість характеризується ліквідністю його балансу, яка визначає рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких на гроші відповідає терміну погашення заборгованості. На першому етапі аналізу грошових потоків слід проаналізувати ліквідність балансу підприємств. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо $A1 \geq P1$; $A2 \geq P2$; $A3 \geq P3$; $A4 \leq P4$.

- аналіз показників оцінки ліквідності підприємства. Розрахунок коефіцієнтів абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, поточної ліквідності.

- аналіз Звіту про рух грошових коштів. Вивчення обсягу, структури і динаміки вхідного та вихідного грошових потоків; грошових потоків від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності; чистого грошового потоку.

- аналіз оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення із кредиторською. Розрахунок оборотності дебіторської заборгованості, середнього періоду обороту дебіторської заборгованості, коефіцієнту співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей.

- аналіз показників, що характеризують грошові потоки підприємства. Розрахунок коефіцієнта ліквідності грошових потоків; коефіцієнта участі грошових коштів і їх еквівалентів в оборотних активах; кількості оборотів оборотних активів; середнього періоду обороту оборотних активів; кількості оборотів грошових коштів та їх еквівалентів; середнього періоду обороту грошових коштів в днях; коефіцієнта якості чистого грошового потоку тощо.

- підведення підсумків та формування узагальнених

висновків про стан грошових потоків на основі проведеного аналізу.

Наведена методика аналізу грошових потоків підприємства має велике значення при формуванні стратегії і тактики фінансового управління, а результати такого аналізу є вирішальним аргументом при обґрунтуванні власникам та інвесторам фінансових рішень щодо підприємства та його перспективності.

Список літератури:

1. *Артюх, І.* Значення та аналіз грошових коштів в умовах ринкової економіки. URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2009_13/Artuh.pdf;
2. *Ясишена В.В., Сисоева І.М.* Методика проведення аналізу грошових потоків підприємств / В.В. Ясишена // Інноваційна економіка. – 2012. – № 2 (28). – С. 131-139;
3. *Спільник, І.* Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності [Текст] / Ірина Спільник, Ольга Загородна // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. зб. наук. пр. - 2017. - Вип. 1-2. - С. 67-85.

АЛЬОШИН С.Ю., к.е.н., ст.викл., НТУ «ХПІ»

ТОВМАСЯН Г.Р., студент, НТУ «ХПІ»

ПІДХОДИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Багато науковців [1-3] присвячують свої дослідження питанням формування, використання та оцінки фінансових результатів діяльності сучасних підприємств. Розглядаючи сутність фінансового результату в даний час, потрібно у першу чергу відзначити такі його характеристики:

- фінансовий результат (прибуток), являє собою форму доходу суб'єкта господарської діяльності, що здійснює певний вид діяльності. Ця зовнішня найпростіша форма вираження прибутку є разом з тим недостатньою для його повної характеристики, тому що у деяких випадках активна діяльність у якій-небудь сфері може і не бути пов'язаною із одержанням прибутку (наприклад, політична, благодійна діяльність);

- фінансовий результат (прибуток), є формою доходу суб'єкта господарської діяльності, що вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху. Категорія прибутку нерозривно пов'язана з категорією капіталу – особливим фактором виробництва – і в усередненому вигляді характеризує ціну

функціонуючого капіталу;

- фінансовий результат (прибуток), не є гарантованим доходом суб'єкта господарювання, що вклав свій капітал у той чи інший вид бізнесу. Він є результатом тільки успішного здійснення цього бізнесу. Прибуток є певною мірою і платою за ризик здійснення підприємницької діяльності;

- фінансовий результат (прибуток) характеризує не весь дохід, отриманий в процесі господарської діяльності, а тільки ту частину доходу, що «звільнені» від понесених витрат на здійснення цієї діяльності. Тобто, у кількісному вираженні прибуток є залишковим показником, що представляє собою різницю між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення підприємницької діяльності.

- фінансовий результат (прибуток) є вартісним показником, вираженим у грошовій формі. Така форма оцінки прибутку пов'язана з практикою узагальненого вартісного обліку всіх пов'язаних з ним основних показників – вкладеного капіталу, отриманого доходу, понесених витрат тощо, а також з діючим порядком його податкового регулювання [2, с. 25].

При формуванні фінансових результатів можна визначити два підходи:

1. Міжнародні стандарти фінансові звітності – результату рекомендують застосовувати метод «витрати-випуск». В обліковій практиці зарубіжних країн використовують два варіанти цього методу:

- передбачається визначення фінансового результату звітного періоду як різниці між доходами від реалізації і витратами періоду;

- фінансовий результат обчислюється як різниця між вартістю чистих активів на кінець і початок періоду з виключенням внесків капіталу і вилучень.

2. Національні стандарти України – передбачають формування фінансових результатів за двома системами залежно від побудови фінансового обліку:

- передбачає зіставлення доходів із витратами, та вартістю розподілу адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;

- фінансовий результат обчислюється як різниця між доходами підприємства та витратами, які акумулюють у звіті про фінансові результати згідно з їхніми характером (за елементами)

[3, с. 86].

Список літератури:

1. *Побережна Н.М.* Фінансова звітність у системі управління підприємством / *Н.М. Побережна* // Східна Європа: економіка, бізнес та управління : електрон. наук. фахове вид. – 2017. – Вип. 6 (11). – С. 335-340;
2. *Патарідзе-Вишинська М.В.* Визначення та облік фінансового результату: вітчизняний і зарубіжний досвід / *М.В. Патарідзе-Вишинська* // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – №2. – С. 25-37;
3. *Шлапак Д.В.* Фінансові результати діяльності підприємства: сутність, порядок формування та відображення в обліку // *Д.В. Шлапак* // Матеріали X Всеукр. науко.-прак. конференції «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України. – Одеса: 16-20 травня 2016 р. – С. 85-88.

АРТЕМЕНКО Н.В., ст. викл., НТУ «ХПІ»

ОПРИБУТКУВАННЯ АКТИВІВ, ОТРИМАНИХ ВІД ЛІКВІДАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

До установ державного сектора належать органи, установи чи організації, створені органами державної влади України або органами місцевого самоврядування, діяльність яких повністю або частково фінансується за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів.

Облік основних засобів регулюється НП(С)БОДС 121 «Основні засоби».

Об'єкт основних засобів визнається активом, коли:

- існує ймовірність отримання суб'єктом державного сектору майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням, та/або він має потенціал корисності для суспільства;

- вартість об'єкта основних засобів може бути визначена.

Об'єкт є одиницею обліку основних засобів.

Таким є:

- закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього;

- конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій;

- відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може

виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки у складі комплексу, а не самостійно;

- інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється суб'єктом державного сектору.

Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів.

Вартість придбання (без ПДВ) становить 6000,00 грн.

Строк корисного використання: перевищує один рік.

Види оцінок основних засобів:

- первісна вартість - історична (фактична) вартість активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих, витрачених) для придбання (створення) активів;

- переоцінена вартість - вартість активів після їх переоцінки;

- справедлива вартість - сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату;

- вартість, яка амортизується, - первісна або переоцінена вартість необоротних активів, за вирахуванням їх ліквідаційної вартості;

- ліквідаційна вартість - сума коштів або вартість інших активів, яку суб'єкт державного сектору очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Ліквідаційна вартість може дорівнювати нулю, якщо суб'єкт державного сектору не може достовірно визначити суму, яка очікується від реалізації (ліквідації) основних засобів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації);

- залишкова вартість - різниця між первісною (переоціненою) вартістю необоротного активу і сумою його накопиченого зносу.

Згідно п. 5 р. VI НП (С) БОДС 121 «Основні засоби» все вузли, деталі, матеріали та агрегати розібраного та демонтованого обладнання, придатні для ремонту іншого обладнання чи подальшого використання, а також матеріали, отримані в

результаті списання основних засобів (далі - ОЗ), оприбутковують на відповідних рахунках бухгалтерського обліку. Активи, отримані в результаті списання ОС (в залежності від відповідності певним критеріям), зараховують на рахунки, призначені для бухгалтерського обліку запасів або основних засобів.

Придатні вузли, деталі, матеріали та агрегати, отримані в результаті списання ОС, оцінюють за чистою вартістю реалізації або в оцінці можливого їх використання, виходячи з вартості подібних запасів (при наявності їх на балансі) з урахуванням ступеня їх придатності до експлуатації.

Суму оприбуткованих активів, отриманих від ліквідації та розбирання необоротних активів, залишених для ремонту та інших потреб установи, визнають доходом спецфонду бюджетної установи (абз.4 п.5р. VI НП (С) БОДС 121 «Основні засоби»). такі надходження відображають на субрахунку 7112 «Дохід від оприбуткування активів, які раніше не врахованих в балансі».

В разі придбання надходжень у натуральній формі бюджетні установи:

- складають і подають до органів Казначейства довідку про надходження у натуральній формі - не пізніше останнього робочого дня місяця;
- здійснюють операції в натуральній формі в межах планових показників, а Казначейство відображає дану операцію в обліку виконання відповідних бюджетів.

Виписка зі спеціального реєстраційного рахунка та буде підставою для відображення надходжень і витрачання в обліку бюджетної установи.

Для їх обліку призначений субрахунок 1815 (1825) «Активи для розподілу, передачі, продажу». На цей субрахунок зараховують і непридатні для використання матеріали, зокрема вторинну сировину (металобрухт тощо). Оскільки такі активи призначені для продажу, то їх вартість оцінюють за чистою вартістю реалізації.

Дохід від реалізації таких запасів відображають через субрахунок 7211 «Дохід від реалізації активів». Однак в даному випадку немає підстав надавати довідку про надходження у натуральній формі до органів Казначейства. Адже кошти., Отримані від реалізації активів, будуть зараховані спочатку на рахунок 3125 «Рахунок для зарахування до спеціального фонду державного бюджету власних надходжень бюджетних установ» або рахунок 3155 «Рахунок для зарахування до спеціального фонду

місцевих бюджетів власних надходжень бюджетних установ». А в кінці операційного дня ці гроші перерахують на спеціальний реєстраційний рахунок бюджетної установи. Тобто вони відобразяться Казначейством в бухгалтерському обліку як надходження відповідного бюджету, а їх витрачання здійснюють згідно із затвердженим кошторисом.

Таким чином, довідку про надходження у натуральній формі необхідно надавати в Казначейство тільки в разі, якщо отримані від ліквідації ОС активи будуть використовуватися для потреб бюджетної установи. Якщо ж їх планують реалізувати, то зазначену довідку надавати не потрібно [1].

Список літератури:

1. *Листровая С.* Оприходование активов, полученных от ликвидации необоротных активов / *С. Листровая* // Все о бухгалтерском учете.- 2018. – №17.

БОБРОВСЬКА О.В., студент, НТУ «ХПІ»

ЛИННИК О.І., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ

Заробітна плата є одною з найскладніших і водночас найважливіших соціально-економічних категорій та є основою добробуту працюючих і є стимулом високоефективної праці. Від ефективності державної політики в сфері оплати праці залежить рівень життя населення. Сучасне суспільство навряд чи можна уявити без бюджетних установ, організацій. Тому, державна політика в сфері регулювання оплати праці повинна стати одним із важливіших об'єктів соціальної політики держави, яка буде вести боротьбу з бідністю. Багато вчених приділяють велику увагу проблемі оплати праці таких, як П.Й. Атамас, Г.В. Власюк, Т.Ю. Тонконог та ін.

Основним нормативно-правовим актом, що визначає сутність та принципи оплати праці в Україні, є закон України «Про оплату праці». Відповідно до ст.1 закону заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Підрахунок заробітної плати складається з трьох етапів: нарахування,

утримання із заробітної плати та визначення зарплати до видачі. Для забезпечення первинного обліку у бюджетній установі використовуються первинні документи, а саме: відомості про посадові оклади (штатний розпис), присвоєні розряди (накази (розпорядження), годинні тарифні ставки (тарифну сітку), а також дані табельного обліку відпрацьованого ними часу за відповідний період (місяць) [2].

Організація оплати праці справляє великий вплив на ефективність діяльності працівників бюджетної установи. До основних факторів, що впливають на ефективність праці, можна віднести систему та форми оплати праці, мотиваційні механізми, що стосуються ефективності праці в бюджетній установі тощо[1]

Проаналізувавши системи оплати праці в Україні, ми спостерігаємо, що ні одна з діючих систем оплати праці працівників бюджетної сфери не є повністю ефективною і потребує вдосконалення, а саме: потрібно приділити особливу увагу проблемі встановлення оптимального діапазону тарифної сітки, так як потребує подальшого вдосконалення система нарахування надтарифних елементів заробітної плати працівників бюджетної сфери (надбавок, доплат та премій стимулюючого характеру) в напрямі розробки прогресивних мотиваційних систем з конкретними і зрозумілими показниками та методикою їх розрахунку та нарахування [2].

Отже, оплата праці працівників бюджетних установ в Україні на сьогодні є досить проблемною, оскільки немає чіткої системи оплати праці різних категорій працівників бюджетної сфери, а також спостерігається негативна тенденція у системі надбавок та доплат. Необхідно вжити всіх заходів щодо стабілізації даного питання, яке зробить ефективним функціонування апарату оплати праці працівників бюджетних установ та не зашкодить розвитку мотиваційного механізму серед бюджетних працівників. Сучасна система оплати праці повинна мотивувати працівників до творчої активності, прояву ділових і особистісних якостей, формувати рівнозначне сприйняття мотиваційних заходів. Постійно спостерігається діючий процес "роздування штатної чисельності" та її скорочення, що створює соціальні конфлікти і негативно впливає на діяльність бюджетної організації та ефективність праці в ній .

Список літератури:

1. Гаврюкова А.Г. Шляхи вдосконалення оплати праці в системі мотивації бюджетних

2. *Шара Є.Ю.* Бухгалтерський облік у бюджетних установах і організаціях. Навчальний посібник / *Шара Є.Ю., Андрієнко О.М., Жидеева Л.І.* - К.: Центр учбової літератури, 2011. – 440 с.;

БРИК С.В., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

**РЕКОМЕНДОВАННЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ ПО
УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ АНАЛИЗА И УЧЕТА
СОБСТВЕННОГО КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ**

Финансово устойчивым является предприятие, которое характеризуется высокими показателями платежеспособности, ликвидность баланса, кредитоспособности и рентабельности

16

баллах, присваиваемых ему по каждому из выбранных показателей. По суммарному количеству баллов определяется место предприятия в рейтинге. Рейтинговая система оценки финансовой устойчивости предприятий позволяет инвесторам выбрать именно то предприятие, которое соответствует их критериям, помогает правильно разместить свои свободные финансовые ресурсы, обеспечить сохранность своих вкладов и получить самые возможные прибыли. Она осуществляется на основе официальной отчетности, поэтому объективность таких рейтингов в значительной степени зависит от достоверности данных, по которым выполняются расчеты, и системы используемых показателей [2].

Можно выделить следующие основные этапы методики комплексной уравнительной рейтинговой оценки финансовой устойчивости предприятий: сбор и аналитическая обработка исходной информации за определенный период; обоснование системы показателей, используемых для рейтинговой оценки финансовой устойчивости; расчет итогового показателя рейтинговой оценки; классификация (ранжирование) предприятий по рейтингу.

Установления рейтинговой оценки предприятий на основе коэффициентов общей, быстрой и абсолютной ликвидности, финансовой устойчивости и независимости, оборачиваемости баланса и маневренности, по нашему мнению, является наиболее уместным.

Список літератури:

1. Брік С.В. Основні заходи по підвищенню фінансової стійкості підприємств України. / С.В. Брік, Є.М. Рудковська // Вісник НТУ ХПІ – Х.: НТУ ХПІ, 2015. - №.60, с.27-30;
2. Брік С.В. Дослідження підходів до організації обліку власного капіталу та вдосконалення його аудиту в аспекті підвищення фінансової стійкості підприємства. / С.В. Брік // Інноваційно-інвестиційне забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України : кол. монографія / ред. О.В. Манойленко. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – Розд. 1. – С. 15-20.

БРІК С.В., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

МАРИЧ В.В., студент, НТУ «ХПІ»

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Аналіз форм первинних документів з обліку основних засобів

доводить, що типові форми ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» та ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» [1], на нашу думку не відповідають вимогам сучасного обліку. Вважаємо за доцільне ввести до форм ОЗ-1 та ОЗ-6 додаткову інформацію: термін корисного використання об'єкту; ліквідаційну вартість; справедливую вартість; вартість, що амортизується; метод амортизації, у разі зміни якого вносити помітки про це, а також суми дооцінки та уцінки об'єкту. Доповнення зазначених типових форм первинних документів переліченими реквізитами значно підвищить їх інформативність.

Автоматизація управління підприємствами на основі економіко-математичних методів, засобів обчислювальної техніки та інформаційних технологій є невід'ємною частиною процесу удосконалювання діяльності практично всіх підприємств.

Технологічний процес обробки інформації складається з наступних етапів: підготовка первинної інформації; створення нормативно-довідкової інформації; створення набору даних руху основних засобів; проведення розрахунків і введення інформації в базу даних; проведення аналізу результатної інформації; прийняття управлінських рішень за отриманими результатами; передача даних у суміжні завдання обліку.

Підготовка первинної інформації включає наступні процедури: введення даних у відповідності зі структурою первинного документа; контроль реквізитів, які вводяться, на основі існуючих методів; коректування даних первинного обліку; алгоритмічну обробку показників первинного обліку; організацію бази даних; вивід на екран або друк введених даних первинного обліку. Автоматизоване рішення задач обліку основних засобів базується на створенні і веденні інформаційної бази про наявність необоротних активів, яка формується на підставі інвентарної картотеки. При веденні інвентарної картотеки ручна обробка інформації відсутня.

Для аналітичного обліку основних засобів ведеться автоматизована інвентарна картотека, у якій відображаються всі дані, необхідні для управління та обліку. З її допомогою бухгалтер (аудитор) має можливість проаналізувати стан основних засобів, термін їхньої служби, види і терміни зроблених ремонтів, суми нарахованого зносу, терміни і суми переоцінки, правильність застосування відсотків амортизаційних відрахувань. Важливе

значення при введенні інформації має забезпечення високої вірогідності вихідних даних, тому в системі повинний бути реалізований процес автоматизації виявлення помилок даних, що вводяться, і видачі відповідних повідомлень.

На підставі первинних даних і нормативно-довідкової інформації здійснюється відображення інформації про наявність і рух основних засобів по підрозділах, матеріально відповідальним особам, по групах, видам, підприємству в цілому. Тобто за допомогою інформаційної системи обліку бухгалтер отримує вичерпну інформацію про стан обліку основних засобів для прийняття управлінських рішень.

Список літератури:

1. Брік С.В. Нові підходи до обліку основних засобів та ефективність обліку основних засобів в сучасних умовах. / С.В. Брік, Г.К. Пинтя // Вісник НТУ ХПІ – Х.: НТУ ХПІ, 2016. - №.13, с.76-78;

2. Брік С.В. Деякі питання організації обліку основних засобів на підприємстві шляхом його автоматизації / С.В. Брік, Тан Лін Лін // Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів, здобувачів і студентів «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки», 3 грудня 2016р. – Луцьк: АНТУ, 2016.

КОЗЛОВА Ю.Ю., студент, НТУ «ХПІ»

СІКЕТІНА Н.Г., ас., НТУ «ХПІ»

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ПІДПРИЄМСТВА

Роль економічної безпеки підприємств готельно-ресторанного бізнесу в сучасному світі відіграє важливе значення. Дана галузь є однією з високорентабельних у світовій економіці, яка нині є провідним напрямом соціально – економічного розвитку України. Це сприяє розвитку туристичних потоків, перерозподілу доходів між країнами, росту зайнятості населення. Перспективний розвиток цієї сфери веде до високого рівня конкуренції, тому необхідно посилити рівень фінансово – економічної безпеки готелю.

Обліково-аналітичне забезпечення – це інтегрована система, що базується на даних бухгалтерського обліку, аналізу діяльності підприємства в розрізі бізнес-процесів і центрів відповідальності з метою прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення

виробництва, зниження витрат і підвищення ефективності використання ресурсів (зокрема, основних засобів) для забезпечення довгострокового функціонування та розвитку підприємства.

Тобто обліково-аналітичне забезпечення слід розглядати як інструмент для підвищення ефективності управління підприємством. Індивідуальні правила та принципи обліку готельного бізнесу потрібно узгоджувати за міжнародними стандартами та національними нормативними документами. Кожний елемент облікової політики має важливе значення для складання стратегії безпечного функціонування готелю. Але детально необхідно визначити саме такі елементи, як собівартість, дохід та витрати. Собівартість послуг готелю складається з фактичних витрат за відповідними елементами та статтями витрат.

Основною задачею обліково-аналітичного забезпечення підприємств готельно-ресторанної сфери є адаптація до потреб ринку, економічна безпека та аналіз фінансового стану. Ефективний розвиток даної сфери є важливим напрямком для туризму, що потребує супроводу з боку висококваліфікованих фахівців.

Економічна безпека готелю – стан захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз, сформований адміністрацією та колективом. Саме економічна безпека підприємства забезпечує діяльність служби безпеки. Тому найважливішими завданнями служби безпеки є:

- надання доступу до будівлі готельного комплексу, запобігання несанкціонованому проникненню;
- розробка усіх можливих робіт у зонах ризику;
- інформаційне забезпечення операцій.

Отже, для впровадження належного рівня фінансової безпеки у готелі необхідно визначити загрози; регулярно перевіряти стан фінансової безпеки; здійснювати аналіз та контроль щодо заходів підтримки відповідного рівня. Результатом зміцнення економічної безпеки є стабільність, ефективність діяльності та особиста безпека персоналу.

На підприємствах готельної справи має створюватися ефективна система відносин між керівниками та персоналом. Для раціонального управління економічною безпекою важливо враховувати інтереси усіх ланок управління, зважати на потреби

соціального характеру кожного працівника, давати можливість висловити свої думки та побажання щодо діяльності готелю, розробити політику та концепції інформаційної безпеки (зادля попередження кіберзлочинності).

Список літератури:

1. Єршова Н.Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект [Електронний ресурс] / Н.Ю. Єршова // Економіка і суспільство : електрон. наук. фахове вид. – 2018. – Вип. 14. – С. 894-904. – Режим доступу: http://economyandsociety.in.ua/journal/14_ukr/128.pdf, вільний (дата звернення 17.11.2018 р.);

2. Оліярник Т.Ю. Обліково-аналітичне управління фінансово-економічною безпекою готелів / Т.Ю. Оліярник // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. - 2015. Вип. 3 (33).- С. 210-223.

РЕТА М.В., к.е.н, доц., НТУ «ХПІ»

ДОРОМАНДЖИ А.В., студент, НТУ ХПІ

МЕЛЬНИК М.М., студент, НТУ ХПІ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ТА РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Прибуток підприємства є внутрішнім джерелом його розвитку, обсяги якого безпосередньо залежать від рівня організації фінансового обліку підприємства, можливостей ефективної організації роботи підприємства, захисту капіталу від «розмивання», скорочення витрат в процесі операційної діяльності і т.п. Рентабельність, представляє собою міру ефективності використання підприємством залучених у виробництво та обіг фінансових, виробничих, інтелектуальних, робочих та ін. видів ресурсів.

Ефективне управління прибутком і рентабельністю підприємства передбачає створення на підприємстві організаційно-економічних систем забезпечення цього управління, чітке усвідомлення ключових механізмів формування прибутку і рентабельності, застосування новітніх методів його аналізу і планування. На сучасному етапі розвитку більшості підприємств і організацій практично відсутні комплексні підходи, щодо формування механізму управління прибутком і рентабельністю підприємства, хоча теоретичним питанням управління прибутком приділялось достатньо уваги в роботах, наприклад, І. Бланка, С. Голова, М. Білика, В. Худа, А. Боднарюк та інших вітчизняних і зарубіжних науковців, але деякі питання потребують подальшого

розвитку. Управління показниками прибутку і рентабельності підприємства потребують відповідної організації процесу обліку та аналізу, особливо в сучасних умовах невизначеності, ризику та інформаційної ентропії. Управління прибутковістю підприємства здійснюється не тільки на основі формування показників за даними обліку, але і шляхом регулярного їх аналізу, тому цей процес має представляти собою певний механізм, основу якого складає саме інформація бухгалтерського обліку, що формується з урахуванням основних взаємоузгоджених цілей процесу управління прибутком:

- максимізація накопиченого капіталу власників;
- підтримка прийнятого рівня самофінансування підприємства;
- забезпечення конкурентоспроможності;
- забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства;
- максимізація ринкової вартості;
- підтримка інвестиційної привабливості підприємства.

Управління рентабельністю означає забезпечення бажаної динаміки коефіцієнтів рентабельності і передбачає не стільки підвищення, скільки досягнення того рівня прибутковості, який менеджмент підприємства вважає прийнятним, достатнім і бажаним. Оскільки при розрахунку тих чи інших коефіцієнтів рентабельності використовуються різні бази, управління рентабельністю передбачає не тільки вплив на фактори формування прибутку, а й вибір структури активів, джерел фінансування, видів виробничої діяльності [1]. Механізм управління прибутком і рентабельністю підприємства представляє собою комплекс взаємоузгоджених методів, інструментів і важелів, що забезпечують збалансованість фінансових відносин у сфері формування, розподілу та використання прибутку підприємства. Концептуальні засади механізму управління прибутком і рентабельністю підприємства охоплюють такі елементи: принципи, мета, об'єкт, механізм реалізації, інструментарій, методи оцінки ефективності (табл. 1).

Для забезпечення ефективності механізму управління прибутком і рентабельністю підприємств можливо використовувати такі заходи, як розробка гнучкої політики формування та розподілу прибутку підприємств, впровадження підходу до прогнозування прибутку з урахуванням майбутньої вартості витрат і ризику, побудова системи моніторингу показників прибутку, підвищення

дієвості системи податкового планування.

Таблиця 1 - Концептуальні засади механізму управління прибутком і рентабельністю підприємства

Параметр	Характеристика
Мета	створення сприятливих фінансово-економічних умов для реалізації короткострокових і довгострокових фінансових цілей і перспективних рішень в сфері забезпечення прибутковості підприємства
Об'єкт	фінансові відносини в сфері формування, розподілу і використання прибутку і підвищення рентабельності підприємства
Суб'єкти	внутрішні по відношенню до підприємства (організаційні структури управління прибутком і рентабельністю підприємства), зовнішні (державні органи управління, споживачі продукції)
Механізм реалізації	Прогнозування прибутку та рентабельності з урахуванням змін ринкової середовища, розробка гнучкої фінансової політики, заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємств
Інструментарій	- інструменти: оцінка прибутковості підприємства на основі CVP-аналізу, оцінка впливу прибутку на ефективність, оцінка впливу фінансової ризику на результати діяльності підприємства, прогнозування прибутку; - фінансові важелі: кредитна, податкова, інноваційна, інвестиційна, дивідендна політики
Вимоги	- забезпечення отримання підприємством прибутку; - цілеспрямованість кожного елемента фінансового механізму; - напрямки дії всіх елементів механізму на забезпечення прибутковості підприємства; - зворотний зв'язок елементів фінансового механізму різних рівнів;
Методи оцінки ефективності	аналітичні, експертні, середньоарифметичної оцінки, графічні
Система забезпечення	- нормативно-правове забезпечення: законодавчі акти, постанови, накази та інші правові документи виконавчих і законодавчих гілок влади, статuti господарюючих суб'єктів; норми і нормативи оборотних коштів, норми амортизаційних відрахувань, ставки заробітної плати, податкові ставки, збори, платежі, тарифи; - інформаційне забезпечення: інформація про фінансову стабільність і платоспроможності партнерів і конкурентів, ринкових цін, курсів валют, відсотків на товарному, кредитному, фондовому і валютному ринках; - забезпечення фінансовими ресурсами: самофінансування, оренда, кредитування, бюджетне фінансування, акціонування, інвестування

З точки зору бухгалтерського обліку в процесі формування інформаційного забезпечення управління прибутком необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити мету та основні задачі інформаційного забезпечення процесу управління прибутком, враховуючи стратегічні завдання, які стоять перед підприємством;
- сформувати систему показників, які кількісно опишуть процес формування прибутку на основі сформованої системи чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають

на обсяг прибутку підприємства (поділити їх на зовнішні та внутрішні);

- обґрунтувати вибір та метод розрахунку нормативних показників, які характеризують процеси управління прибутком та визначити механізм збирання та передавання для подальшої аналітичної обробки даних бухгалтерського;

- аналітична обробка інформації та оцінка впливу чинників на обсяг та склад прибутку, вибір з них найбільш важливих для урахування в процесі формування управлінського рішення; збирання, у разі необхідності, додаткової інформації.

Таким чином, механізм управління прибутком і рентабельністю підприємств необхідно розглядати через прояв його дії в сфері формування, розподілу і використання прибутку підприємств. Особливістю реалізації цього механізму є використання методів прогнозування прибутку з урахуванням чинників змін ринкового середовища за трьома сценаріями:

- збереження в майбутньому тенденцій розвитку доходів і рівня витрат попередніх років;

- прогнозування фінансового результату, який забезпечує беззбиткову діяльність та гнучкий розвиток підприємства.

Впровадження механізму управління прибутком і рентабельністю, відповідно до запропонованих підходів, сприяє забезпеченню прибутковості діяльності підприємства та зростанню добробуту його власників.

Список літератури:

1. Шамхалов Ф. Прибуток - основний показник результатів діяльності організації / Ф. Шамхалов // Фінанси. - 2009. - № 6. - С. 23-32.;
2. Митрофанова Г.В., Кравченко Г.О., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз / за ред. Г.В. Митрофанова. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т: / Навчальний посібник – 2002. – 301 с.;
3. Подольська В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник / В. Подольська, О. Ярш; Мін-во освіти і науки України, Полтавський ун-т споживчої кооперації України. - К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 487с.

ФОКИНА И.В., к.э.н., ст. научн. сотрудник

ПРАКТИКА ВЕДЕНИЯ УЧЕТА РАСХОДОВ ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ СОВМЕСТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УГЛЕДОБЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Одним из способов привлечения в государственный сектор угольной отрасли инвестиций является предоставление частным

предприятиям горных отводов для их отработки с использованием производственной инфраструктуры государственных угледобывающих предприятий. При совместной деятельности частное предприятие добывает и реализует угольную продукцию, а государственное предприятие предоставляет производственные услуги, обеспечивает безопасность, участвует в горно-подготовительных работах частного партнера. Совместная разработка месторождений строится на договорной основе, при которой частный партнер должен возместить государственному оказанные услуги.

Себестоимость оказанных государственной шахтой услуг определяется по счетам бухгалтерского учета: 239 «Прямые общешахтные расходы», 91 «Общепроизводственные расходы», 92 «Административные расходы». Расходы, учитываемые на счетах 239 и 91, формируются по элементам себестоимости готовой угольной продукции. На основе анализа первичных затрат на этих счетах определяются расходы, не связанные с обслуживанием частного партнера. Путем вычитания их из общих расходов по счету определяются расходы, подлежащие распределению. По счету 92 сразу выделяются расходы, подлежащие распределению между государственным и частным партнерами.

Определение общешахтных расходов (F_0) целесообразно осуществлять в таком порядке:

$$F_0 = (F_1 - F') + (F_2 - F_1'' - F_2'' - F_3'' - F_4'' - F_5'') + (F_{31} + F_{32} + F_{33} + F'''),$$

где: F_1 – общие расходы по счету 239;

F' – расходы не инвестиционных добывающих и подготовительных участков (по счету 239);

F_2 – общие расходы по счету 91;

F_1'' – стоимость угля, отпущенного работникам бесплатно (по счету 91);

F_2'' – сбор за геологоразведочные работы (по счету 91);

F_3'' – плата за пользование недрами (по счету 91);

F_4'' – плата за аренду земли (по счету 91);

F_5'' – плата за услуги сторонних организаций, которые не относятся к обслуживанию частного инвестора (по счету 91);

F_{31} – плата за землю (по счету 92);

F_{32} – сбор за загрязнения окружающей природной среды (по счету 92);

F_{33} – общая сумма коммунального налога и налога с владельцев транспортных средств (по счету 92);

F''' – плата за выдачу на поверхность породы (по счету 92).

Себестоимость готовой угольной продукции шахты по форме №10-п определяется путем вычитания из общих расходов в отчетном месяце себестоимости предоставляемых услуг в разрезе элементов частному предприятию по результатам работы предыдущего месяца.

На следующем этапе расходы, подлежащие распределению, делятся пропорционально объему выданной горной массы, в которую включается горная масса, полученная от проведения горных выработок соответственно в запасах угля государственного и частного партнеров. В стоимость предоставленных услуг включается прибыль в процентах от себестоимости по согласованию сторон.

Обобщая изложенное, следует отметить, что расчет расходов, подлежащих возмещению со стороны частного партнера государственному угледобывающему предприятию, а также ведение учета операций по совместной деятельности в целом строятся на общих принципах бухгалтерского учета, но имеют свою отраслевую специфику.

ЛИННИК О.І., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ПОТОЦЬКА О.А., студент, НТУ «ХПІ»

ГРИБИНЮК Д.В., студент, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ГУДВІЛУ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ЗГІДНО З МСФЗ

Облік гудвілу в системі МСФЗ регулюється кількома стандартами. Так, правила первісного визнання гудвілу встановлені в МСФЗ (IFRS) 3 «Об'єднання бізнесу». Подальший облік гудвілу, який, головним чином, зводиться до відображення його знецінення, прописаний в МСФЗ (IAS) 36 «Зменшення корисності активів». Окремі аспекти в частині заборони на визнання всередині створеного гудвілу містяться в МСФЗ (IAS) 38 «Нематеріальні активи». Ключовими обліковими питаннями гудвілу є:

- первісне визнання і оцінка;

- подальша оцінка, що зводиться, головним чином, до знецінення;
- розкриття інформації у фінансовій звітності.

Міжнародний стандарт фінансової звітності (IFRS) 3 в 2008 р. ввів новий спосіб розрахунку гудвілу: його прийнято називати «метод повного гудвілу». При цьому колишній спосіб розрахунку, його також називають «метод традиційного гудвілу», як і раніше, може застосовуватися (пп. 19, 32-33 МСФЗ (IFRS) 3). Принциповою відмінністю цих двох методів є підхід до оцінки неконтролюючої частки участі. Вибір методу оцінки гудвілу та неконтролюючих часток участі є елементом облікової політики за МСФЗ. Метод традиційного гудвілу передбачає, що неконтролююча частка участі оцінюється як частка в ідентифікованих активах та зобов'язаннях об'єкта придбання. Відповідно до цього методу компанія-покупець визнає лише гудвіл, який припадає на придбану частку участі, тобто, визнанню підлягає виключно гудвіл частки більшості. Відповідно до методу повного гудвілу сума гудвілу включає гудвіл, який припадає на частку більшості або материнську компанію, і гудвіл, що відноситься до неконтролюючої частки участі. Саме тому він називається методом повного гудвілу.

Після первісного визнання гудвіл оцінюється за фактичною вартістю за вирахуванням накопичених збитків від знецінення. Гудвіл не підлягає амортизації, він тестується на зменшення корисності за правилами МСФЗ (IAS) 36 «Зменшення корисності активів» щорічно або частіше. Скільки разів на рік тестуватиметься гудвіл, залежить від того, чи мають місце ознаки знецінення – якщо так, тестування проводиться декілька разів на рік.

У фінансовій звітності обов'язково розкривається інформація, яка дозволяє користувачам проаналізувати динаміку балансової вартості гудвілу протягом звітного періоду, а саме:

- про фактори, що призвели до збільшення вартості гудвілу при прийнятті його до обліку, тобто перелік нематеріальних активів, які не були визнані окремо від гудвілу, і розкриття інформації щодо того, з яких причин справедлива вартість цих активів не може бути достовірно оцінена;
- про валову вартість гудвілу і накопичені збитки від його знецінення;
- про додатковий гудвіл, визнаний протягом звітного

періоду;

- про гудвіл, який належить до активів, призначених для вибуття;
- про збитки від знецінення, визнані протягом звітного періоду;
- про суми, які визнані як негативний гудвіл.

Правила обліку гудвілу, встановлені МСФЗ (IFRS) 3 (зміна розрахунку первісної оцінки гудвілу, зміна порядку подальшого обліку і розкриття), покликані підвищити достовірність звітності для прийняття рішень зацікавленими користувачами.

Список літератури:

1. Антілл Н., Лі К Оцінка компаній. Аналіз та прогнозування з використанням фінансової звітності за МСФО / пер. с англ. М.: Альпіна Бізнес Букс, 2007. – 440 с.;
2. Бахрушина М.А. Міжнародні стандарти фінансової звітності: підр. для вишів / М.А. Бахрушина [та ін.]. М.: Омега-Л, 2007. – 568 с.;
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IAS та IFRS) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnosti>.

СМОЛОВИК Р.Ф., к.е.н., проф., НТУ «ХПІ»

ЛИННИК О.І., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

СУПРУН Є.О., студент, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИМ ГОСПОДАРСТВОМ ТА ОБЛІКУ УСТАТКУВАННЯ

Досвід економічної діяльності останніх років у готельному господарстві України свідчить про досить повільне підвищення якісних параметрів діяльності підприємств галузі. Одночасно, в країні дістає розвитку мережа готелів високої категорії обслуговування, які надають послуги розміщення згідно з вимогами світових стандартів. Сучасна світова та вітчизняна практика удосконалення технології, технічного та культурного рівня закладів готельно-ресторанного господарства потребує від спеціаліста галузі розширеного науково-технічного кругозору для швидкого освоєння нової техніки, прийняття технічних рішень. Особливо важливим у сфері готельно-ресторанного обслуговування є, так званий, людський фактор. Отже, необхідно приділяти особливу увагу управлінню структурою і підбором персоналу. Співробітники повинні бути добре підготовлені і мати відповідну професійну підготовку, володіти особистими та діловими

якостями.

У сучасних умовах глобалізації економічних систем необхідно враховувати той факт, що розвиток виробництва тільки на одну третину залежить від вдосконалення і оновлення засобів виробництва, інша частина залежить від інтелектуального потенціалу трудових ресурсів. У зв'язку з цим в сучасних умовах фахівець в області організації, управління виробництвом повинен володіти навичками і прийомами ділового спілкування, аналізу конфліктних ситуацій; вміти за допомогою слова переконувати, аргументувати, досягати згоди; здійснювати «психологічну терапію». Уміння говорити, щоб правильно зрозуміли, слухати і розуміти, ненав'язливо переконувати, створювати довірчі відносини, щиро співчувати - все це найважливіші характеристики ділового спілкування. Задовольняти таким вимогам може тільки той керівник, який постійно вдосконалює свої знання, вміння, ніколи не зупиняється на досягнутому. Для кожного керівника будь-якої організаційної структури управління не тільки важливо, але і практично необхідно знати, хто з його підлеглих і як може реагувати на стресову ситуацію. Чи може він продуктивно виконувати свою роботу в такій ситуації або йому необхідна заздалегідь передбачувана, психологічно сумісна робоча обстановка, стиль роботи, спілкування, система цінностей, моральні принципи колективу [1].

У цих умовах велике значення набуває завдання не тільки навчання, а й застосування отриманих знань в цій області. Необхідно враховувати і ті зміни, які в сучасних умовах викликає глобалізація: виробнича реальність змінюється стрімко, стає все менше схожою на ті уявлення про неї, які склалися в процесі менеджменту раніше; весь промисловий процес ХХІ століття має явно виражену соціальну спрямованість, в якій найціннішим капіталом стає інтелектуальний потенціал трудових ресурсів. Практичні дані опитування серед менеджерів найбільших американських корпорацій дозволили зробити висновок, що шанси фахівців на досягнення професійного успіху в значній мірі залежать від рівня їхньої грамотності. Приблизно дві третини зазначених вище керівників вважають, що граматичні помилки відображають недостатність загального інтелектуального розвитку людини.

У зв'язку з цим не випадковим є твердження фахівців про те, що процес ділового спілкування необхідно розглядати і

аналізувати під кутом зору практичної соціології і психології.

Ефективність діяльності сучасних закладів готельно-ресторанного бізнесу базується на використанні різноманітного за принципом дії і конструктивним виконанням устаткування [2,3]. Можливості забезпечення закладів готельно-ресторанного господарства устаткуванням в нашій країні практично не відрізняються від можливостей споживачів в будь-якій країні Європи.

Однією з необхідних умов для ефективної діяльності готельного та ресторанного підприємства є раціональна організація на ньому бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань, доходів, витрат та фінансового результату. Це обумовлено тим, що бухгалтерський облік відіграє роль джерела інформації про діяльність підприємства, яка необхідна для прийняття управлінських рішень.

Важливою проблемою обліку основних засобів закладів готельного-ресторанного господарства, вважається визначення їх вартості.

Після первинного визнання основних засобів суб'єкти господарювання в обліковій політиці обирають одну з моделей обліку: виходячи з первісної вартості або переоціненої вартості, яка є справедливою вартістю об'єкта основних засобів на дату переоцінки.

На сьогоднішній день порядок переоцінки, який використовують підприємства готельно-ресторанного господарства, встановлено П(С)БО 7, в якому стверджується, що, якщо залишкова вартість об'єкта основних засобів суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу, то підприємство має право переоцінювати об'єкт основних засобів [4]. Поріг суттєвості кожним підприємством встановлюється самостійно в наказі про облікову політику. Для визначення необхідності переоцінки основних засобів адміністрації закладів доцільно залучати професійних експертів, але цей процес пов'язаний з певними труднощами.

Список літератури:

1. Смоловик Р.Ф. Некоторые проблемы оценки, учета и анализа интеллектуального труда на промышленном предприятии: отечественный и зарубежный аспект/ Р.Ф. Смоловик, О.І. Линник // Причорноморські економічні студії. – 2018. – Вип. 31 . – С. 69-72;
2. Смоловик Р.Ф. Деякі питання оснащення та експлуатації закладів готельно-ресторанного господарства сучасним технологічним устаткуванням / Р.Ф. Смоловик, О.І. Линник, Н.В. Артеменко // Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку: збірник матеріалів Всеукр. наук.-

прак. інт.-конф., 29-30 жовтня 2018 р. / Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. – С. 80-81;

3. Смолівик Р.Ф. Особливості адаптивного управління в умовах допоміжного виробництва / Р.Ф. Смолівик, О.І. Линник, О.М. Бондаренко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 15 (1291). – С. 21-25;

4. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/onemanuals/35131>

ТКАЧЕНКО М.О., к.е.н., ст. викл., НТУ «ХПІ»

КОЛЄСНІЧЕНКО А.С., ас., НТУ «ХПІ»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ В ЗАКЛАДАХ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Становлення нових ринків сфери послуг національної економіки обумовлює активізацію розвитку готельно-ресторанного господарства, невід'ємною частиною якого виступають управлінські процеси.

Дослідженням актуальних питань, пов'язаних з діяльністю суб'єктів господарювання готельної індустрії присвячені праці вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема, теоретичні й практичні основи управління й запровадження системи внутрішнього контролю та аудиту розглянуто в роботах: С.В. Бардаша [4], І.В. Десяткіної [2], С.В. Діденко [1], Н.Ю. Мардус [3], Є.В. Мниха [4], В.В. Немченка, А.І. Нечаюк [5] та ін. Однак, проблеми формування ефективної управлінської моделі, адаптованої до сучасних умов функціонування підприємств готельно-ресторанного комплексу, зокрема через удосконалення функції контролю та аудиту, залишаються відкритими для дослідження.

Світовий досвід впровадження внутрішнього контролю та аудиту свідчить про наявність зворотного зв'язку між об'єктом і системою управління. В ході здійснення процедури внутрішнього аудиту управлінська підсистема опирається на інформацію, що відтворює реальний стан об'єкта перевірки та фактичну реалізацію управлінських рішень [5, с. 141–142].

У міжнародному науковому просторі, як правило, не виділяють галузеві особливості щодо методичних аспектів аудиту, опираючись на відповідні підходи з питань практичного обліку, який за своєю суттю не характеризується галузевими різновидами. Тому, проведення внутрішнього аудиту витрат на

підприємствах готельно-ресторанного господарства наразі потребує продукування науково обґрунтованих організаційно-методичних рішень, які здатні значно підвищити поінформованість користувачів та зацікавлених осіб.

Внутрішній аудит, виступаючи однією з форм контролю, забезпечує своєчасність виявлення, обробки та усунення явищ і фактів, які заважають ефективному веденню фінансово-господарської діяльності та досягненню цільових орієнтирів. Нагальність запровадження системи внутрішнього аудиту у закладах готельно-ресторанного бізнесу загострюється підвищеною чутливістю суб'єктів господарювання цієї галузі до макроекономічної нестабільності ринку та соціальною спрямованістю їх діяльності, адже окрім розповсюджених прийомів реалізації контрольної функції за основними економічними показниками фінансово-господарської діяльності, особливого підходу потребує процес забезпечення якості обслуговування споживачів, що свідчить про соціальну значущість внутрішнього контролю.

Національна кон'юнктура ринку, яка характеризується присутністю численних факторів різного ступеня прогнозованості, обумовлює необхідність проведення внутрішнього аудиту. Головним чином, це пов'язано з формулюванням власниками та управлінцями комплексу завдань щодо: упорядкування структури та організації внутрішньої моделі управління, удосконалення обліково-аналітичного забезпечення процесу прийняття рішень, створення сприятливого бізнес-клімату, що в результаті націлено на досягнення суттєвої економії ресурсів підприємства. Крім цього, запровадження внутрішнього аудиту набуває особливої актуальності для власників-управлінців, які приймають опосередковану участь у фінансово-господарському житті організації, делегуючи свої повноваження професійним менеджерам.

На практиці існують ситуації, коли функція внутрішнього аудиту на підприємствах готельно-ресторанного комплексу є незатребуваною. Зокрема, у випадках, коли власники бізнесу виступають менеджерами підприємства і самостійно контролюють всі аспекти господарювання. Однак, за умов прискорених темпів зростання розмірів компанії та підвищеної складності процесів управління у власників-менеджерів може виникнути ілюзія контролю, яка виражається у думці, що бізнес не має тенденції

динамічних змін і всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання знаходяться під контролем. Проте, фактично керівництво не володіє важелями фізичного впливу та повного контролю ситуації.

Дослідження порядку реалізації контролю на підприємствах готельно-ресторанного комплексу свідчать, що серед підрозділів таких компаній забезпечення цієї функції належить до компетенції служби внутрішнього контролю або контрольно-ревізійного відділу.

За своїм призначенням ревізійна діяльність спрямована на ретроспективний аналіз та перевірку, тобто на події чи обставини, які вже відбулися, а також на остаточні наслідки, спричинені цими подіями. При цьому, внутрішній аудит орієнтований на перспективу, тобто на оцінку та прогноз майбутніх подій, які можуть несприятливо вплинути на діяльність окремих підрозділів чи підприємства загалом. Тобто, ревізія надає оцінку вже матеріалізованим ризикам, тоді як внутрішній аудит свідчить щодо можливості пошуку шляхів зниження ризиків та оцінки негативних ефектів від їх впливу.

До основних завдань внутрішнього контролю діяльності закладів готельно-ресторанного господарства можна віднести: інвентаризацію матеріальних цінностей; перевірку правильності встановлення продажних цін на продукцію і послуги (зокрема, для кейтерингових підприємств); перевірку правильності складання калькуляцій на продукцію; здійснення контролю за якістю продуктів; перевірку правильності витрачання продуктів відповідно до встановлених норм; перевірку обґрунтованості списання за актами на псування, брак продуктів і товарів; перевірку правильності списання бою і брукху посуду тощо [2, с. 50-51].

Рішення щодо необхідності запровадження системи внутрішнього аудиту має бути зваженим та автономним, не бути пов'язаним з фактом користування компанією послугами зовнішнього аудиту. Причина цього тезису полягає у різних функціях внутрішнього і зовнішнього аудиту. Зовнішній аудит традиційно присвячений питанням підтвердження достовірності фінансової звітності компанії та фокусується на операціях і подіях, які здатні сутнісно впливати на показники фінансової звітності. Внутрішній аудит спрямований в першу чергу на проведення оцінки діючої системи контролю та управління ризиками суб'єкта господарювання та концентрує увагу на

операціях і подіях, які заважають високій результативності досягнення підприємством поставлених цілей.

Таким чином, взаємозалежність між двома видами аудиту виражається в тому, що ефективний внутрішній аудит стимулює зниження витрат компанії на зовнішній аудит, однак не може повністю відмінити необхідність проведення зовнішнього аудиту.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що підвищення ступеня контролю власника підприємства готельно-ресторанного господарства та запровадження системи внутрішнього аудиту не лише допоможе здійснювати планомірний перманентний контроль за витратами з виявленням та усуненням наявних недоліків та відхилень, але й сприятиме оптимізації та мінімізації їх рівня, створенню підґрунтя для покращення роботи управлінських ланок усіх рівнів й оперативному реагуванню на дію внутрішніх чи зовнішніх чинників.

Список літератури:

1. Діденко С.В., Горбенко Я.О. Організація служби внутрішнього аудиту на підприємстві. Економіка і регіон. 2016. № 1. С. 127-131;
2. Десяткіна І.В. Порядок проведення внутрішнього контролю в закладах ресторанного господарства. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу: міжнародний збірник наукових праць. 2011. № 3 (21), Ч. 2. С. 45-53;
3. Мардус Н.Ю. Теоретичні аспекти організації аудиту готельно-ресторанної справи. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю: матеріали 3-ї Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 26 жовтня 2018 р.). Полтава : ПДАА, 2018. С. 319-320;
4. Мних Є.В. Контроль у системі інноваційного менеджменту підприємства: монографія / Є.В. Мних, С.В. Бардаш, О.А. Шевчук та ін.; за ред. Є.В. Мниха. К.: КНТЕУ, 2011. 452 с.
5. Нечаюк Л.І., Телеш Н.О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 344 с.

БУТКОВА А.Ю., студентка, НТУ «ХПІ»

МАНОЙЛЕНКО О.В., д.е.н., проф., НТУ «ХПІ»

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ЗАГАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО КАПІТАЛІЗАЦІЇ

В умовах динамічних змін зовнішнього оточення особливої актуальності набуває управління капіталізацією підприємства шляхом запровадження фінансово-економічних інструментів.

Слід зазначити, що питання капіталізації знайшли висвітлення у працях багатьох зарубіжних та вітчизняних

дослідників: Ю.Брігхем [1], Р.Каплан [2], К.Маркс [3], А.Сміт [4], О.Барановського [5], Ш.Ш. Байбусінов, Г.Т. Шкіперова [6], В.В. Григор'єв [7] та ін.

Метою дослідження є визначення шляхів удосконалення структури загального капіталу, його обліку та аналізу, як основи підвищення капіталізації підприємства.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення ряду взаємопов'язаних завдань: визначити сутність капіталізації; дослідити основні підходи до оцінки капіталізації підприємств; сформулювати теоретико-методичне забезпечення щодо підвищення капіталізації підприємства на основі удосконалення структури загального капіталу.

Узагальнення різних підходів до визначення поняття «капіталізація» наведено у табл. 1.

Таблиця 1 – Підходи до визначення капіталізації

Джерело	Визначення
Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна та майнових прав» [8]	Капіталізація - це визначення вартості об'єкта оцінки на підставі очікуваного доходу від його використання
Байбусінов Ш. Ш., Шкіперова Г. Т. [6]	Капіталізація - це: - перетворення потоків доходів у приріст основного капіталу, запасів. - підвищення вартості майна шляхом його ремонту, реконструкції, розширення, включення в ціну нерухомості вартості земельної ділянки та інших поліпшень.
Барановський О. [5]	Капіталізація - це ринкова вартість компанії, розрахована множенням загальної кількості акцій даного емітента на середню ціну.
Мединів В. Я., Бобошко Д. Ю. [9]	Капіталізація - показник оцінки вартості компанії на фондовому ринку, визначається як добуток ціни акції на їх кількість в обігу.
Григор'єв В. В. [7]	Капіталізація - це перетворення доходу в параметр вартості (С), який визначається наступними формулами: $C = D / K$ або $C = D * M$ де D – потік доходу, K – коефіцієнт капіталізації, M - мультиплікатор

Таким чином, капіталізація це багатогранний процес, економічним змістом якого є підвищення вартості капіталу

підприємства. З урахуванням посилення уваги на процесах капіталізації подальші дослідження пов'язані з пошуками удосконалення структури загального капіталу.

Сьогодні не існує єдиного універсального методу удосконалення структури капіталу, застосовуючи який підприємство визначало б найбільш ефективне співвідношення між власним та позиковим капіталом.

На думку сучасних економістів, єдину ефективну структуру капіталу визначити неможливо. Проте можна визначити найбільш раціональне співвідношення показників капіталу, які розраховуються на підставі факторів впливу, ризиків та практичного досвіду.

Як наслідок, регулювання структури капіталу необхідно здійснювати у напрямках обґрунтування найбільш ефективних пропорцій власного і позикового капіталу, що передбачає їх залучення у необхідних пропорціях для досягнення цільової структури.

Аналіз структури капіталу, оцінка її ефективності й визначення ефективного співвідношення між власним і позиковим капіталом дають змогу оцінити фінансовий ризик, на який наражається підприємство у процесі діяльності з урахуванням забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки.

Аналіз економічної літератури свідчить, що більшість авторів виділяють наступні методи удосконалення структури капіталу:

- удосконалення структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності - для проведення таких багатоваріантних розрахунків використовують механізм фінансового левериджу, який дає змогу визначити ефективну структуру загального капіталу, яка забезпечує максимальний рівень фінансової рентабельності;

- удосконалення структури капіталу за мінімізацією його середньозваженої вартості - базується на визначенні попередньої оцінки вартості власного і запозиченого капіталу, з урахуванням певних умов його залучення, на основі багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу;

- удосконалення структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків – метод, що пов'язаний із процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства.

На капіталізацію впливає також особливості обліку та аналізу

загального капіталу, що передбачає низку заходів з їх удосконалення:

- запровадження нових субрахунків. Зокрема, мова йде про введення субрахунків, пов'язаних з обліком резервного капіталу. Такими рахунками можуть бути: 1) 431 – «Резерв на покриття збитків майбутніх періодів»; 2) 432 – «Резерв на виплату відпусток»; 3) 433 – «Резерв на погашення довгострокових зобов'язань та відсотків по ним»; 4) 434 – «Резерв на гарантійні ремонти». Використання субрахунків для аналітичного обліку неоплаченого капіталу окремо у національній та іноземній валютах.

- конвертація короткострокових зобов'язань підприємства у довгострокові. Довгостроковий капітал, як правило, є дешевшим у використанні. Саме тому для підвищення капіталізації доцільно буде провести таку трансформацію.

- перехід на застосування МСФО. Зокрема передбачається проведення регулярної переоцінки активів до ринкового рівня цін, що підвищує вартість активів, а, як слідство, вартість власного капіталу.

Реалізація зазначених заходів сприятиме удосконаленню обліку капіталу підприємства та допоможе визначати його ефективну структуру. Крім того, це забезпечить підвищення вартості капіталу та, як наслідок, підвищення капіталізації підприємства.

Загалом, запровадження запропонованих заходів та подання звітності за стандартами МСФО сприятиме відкритості підприємства стосовно зовнішніх користувачів інформації та сприятиме підвищенню рівня капіталізації та удосконаленню структури загального капіталу.

Список використаних джерел

1. Брігхем Ю. Фінансовий менеджмент / Ю. Брігхем, М. Ерхарт. - 10-те вид.; пер з англ.; під ред. Е. А. Дорофєєва. - СПб.: 2007. - 960 с.;
2. Роберт С. Каплан Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. – 2-е изд., испр. и доп. / С. Роберт Каплан, П. Дейвид Нортон. : пер. с англ. — М. : ЗАО «Олимп-бизнес», 2004. — 320 с.;
3. Маркс К. Капитал. Т. 3. Ч. 2. // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. Т. 25. – С. 515;
4. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Книга II. О природе капитала, его накоплении и применении. – М. : ЭКСМО, 2007;
5. Барановський О. Некапіталізована економіка / О. Барановский // Дзеркало тижня. – 2003. – №42;
6. Бланк І.О., Ситник Г.В. та ін. Фінансове забезпечення розвитку підприємств / І.О. Бланк, Г.В. Ситник та ін. / За ред. проф. Бланка І.О. – К. : КНТЕУ, 2011. -344 с.;
7. Байбусінов Ш.Ш., Шкіперова Г.Т. Проблеми капіталізації природного капіталу регіону. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.krc.karelia.ru>;

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна та майнових прав» №140 від 10.09.2003 р. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>;

9. Григор'єв В.В. Характеристика методик доходного підходу. Метод капіталізації доходу // Міська власність. – 1999. – № 4 (20). – С. 9-12

ГАЗА М.К., студент, НТУ «ХПІ»

БІЛА А.М., студент, НТУ «ХПІ»

ВАКУЛА А.Ю., студент, НТУ «ХПІ»

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ (ПРИБУТКУ) ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки головною метою діяльності будь-якого підприємства є досягнення запланованого фінансового результату (прибутку). Всі інші цілі підпорядковані цьому завданню, оскільки саме прибуток є найбажанішим власним джерелом відновлення ресурсів для подальшого розвитку підприємства. Встановлення фінансового результату ґрунтується на попередньому визначенні доходів та витрат операційної діяльності підприємства та зіставленні їхніх значень між собою.

Проблеми організації обліку, аудиту і аналізу фінансових результатів (прибутку) розглядалися в працях відомих вчених-економістів. Зокрема, дослідження щодо формування і використання прибутку підприємства, на сучасному етапі є об'єктом уваги багатьох вчених. Їх досліджували в своїх роботах В. І. Аранчій, О. М. Бандурка, С.В. Брік, І. А. Бланк, Т.В. Давидюк, В. А. Коріньєв, М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петрова, П. Н. Шуляк, Н.Ю. Мардус, О.В. Мелень та ін.. Проте низка проблем організації обліку, аудиту і аналізу за формуванням і використанням прибутку підприємства в ринкових умовах потребують подальших досліджень та наукових розробок, що й обумовлює актуальність теми дослідження. На сьогодні найбільш розповсюдженими та суттєвими проблемами, пов'язаними з обліком фінансових результатів, що потребують вирішення, а саме проаналізувати стан забезпечення обліку, аудиту та аналізу з метою його вдосконалення; забезпечити постійне формування й обґрунтування рішень щодо фінансово-господарської діяльності підприємства, реалізації запропонованих заходів, які сприятимуть підвищенню рівня управлінських рішень щодо отримання прибутку.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних, методичних і практичних питань організації обліку, аудиту і аналізу прибутку підприємства і розробці шляхів його удосконалення в сучасних умовах господарювання, а також пошук резервів підвищення прибутку як основи стабільної роботи підприємства

Висуває завдання поступове проведення управлінського та удосконалення звіту про фінансові результати. Для отримання таких деталізованих облікових даних, пропонуємо поступове впровадження в бухгалтерії елементів управлінського обліку, з врахуванням сучасних підходів.

Відповідно до поставленої мети доцільно дослідження здійснювати у послідовності:

- дослідити теоретичні і методичні підходи до визначення понять «фінансові результати», «прибуток» та «рентабельність»;
- розглянути діючу систему бухгалтерського і податкового обліку на підприємстві, організацію внутрішнього аудиту та інформаційні технології у обліку;
- розглянути організацію обліку і аудиту фінансових результатів (прибутку) на підприємстві та дослідити документальне оформлення та відображення в обліку фінансових результатів;
- провести аналіз фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності і дослідити його динаміку (не менш ніж за три роки);
- дослідити формування фінансового результату у динаміці, дослідити структуру доходів і витрат щодо формування фінансового результату (прибутку) підприємства;
- провести загальний і факторний аналіз фінансових результатів підприємства (прибутку);
- провести загальний і факторний аналіз рентабельності (факторний аналіз рентабельності власного капіталу);
- розробити заходи з оптимізації прибутку і рентабельності підприємства.

У процесі дослідження методики бухгалтерського обліку та аудиту витрат і доходів підприємств, а також аналізу формування і використання прибутку підприємства, доцільно застосовувати загальнонаукові методи та прийоми: методи індукції, дедукції теорії економічного аналізу – при дослідженні теоретичних питань прибутку, його обліку в історичному аспекті; спостереження,

порівняння і узагальнення даних – для визначення техніко-економічного і фінансового стану підприємства; для дослідження організації обліку, аудиту і аналізу фінансових результатів (прибутку) діяльності підприємств; методи статистики (факторного аналізу) – для дослідження впливу факторів на показники прибутку і рентабельності підприємства; абстрактно-логічний метод і метод причинно-наслідкового зв'язку, метод аналогії, діалектичний метод, системний підхід – для удосконалення методики бухгалтерського обліку прибутку підприємств; імітаційне моделювання та інформаційні технології, виробничий експеримент – для узагальнення досвіду роботи вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі обліку, аудиту та аналізу прибутку підприємства; графічні методи для логічного узагальнення і порівняння та інші.

Джерелом інформації дослідження обліку, аудиту та аналізу фінансових результатів є законодавча та нормативна база щодо теми дослідження, фінансова звітність підприємства за період, що досліджується, інші первинні документи підприємства та літературні джерела, щодо розкривають основні аспекти обліку, аудиту та аналізу фінансових показників (прибутку) підприємства.

Доцільність дослідження обліку, аудиту та аналізу фінансових результатів полягає у практичній цінності отриманих результатів. На підставі проведених розрахунків можна побачити об'єктивну і точну картину фінансового стану підприємства, динаміку його прибутку, оцінити поточний і перспективний фінансовий стан підприємства; визначити його якість; вивчити причини його змін за період; виявити основні чинники, що викликають зміни у фінансовому стані; підготувати рекомендації по підвищенню фінансової стійкості і платоспроможності підприємства; розробити прогноз розвитку фірми на наступні періоди, прогноз основних тенденцій зміни фінансового стану і прогноз імовірності банкрутства.

Список літератури:

1. *Мардус Н.Ю.* Сутність фінансових результатів підприємства і визначення їх місця у обліку, аудиті та аналізі / *Н.Ю. Мардус, К.Ю. Корсунова* // Інноваційно-інвестиційне забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України : кол. монографія / ред. О.В. Манойленко. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – Розд. 1. – С. 29-37;
2. *Мардус Н.Ю.* Особливості аудиту фінансової звітності підприємства / *Н.Ю. Мардус, Д.Л. Селюков* // Наука і освіта – запорука розвитку економіки : зб. матеріалів 3-го Міжвузівського молодіжного наук.-практ. форуму / ред. Є. М. Строков. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – С. 21-23;
3. *Шипіна С.Б.* Сутність поняття «фінансові результати» як об'єкта бухгалтерського обліку / *С.Б. Шипіна* // Вісник ЖДТУ. Економічні науки, 2012. – № 1 (59);

4. Мардус Н.Ю. Аспекти організації обліку і фінансової звітності / Н.Ю. Мардус, С.В. Брік // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2014. – Вип. 9, ч. 6. – С. 219-222;

5. Тесленко Т.І. Облік фінансових результатів: проблеми та шляхи вдосконалення / Т.І. Тесленко, Н.В. Конькова // Бізнес Інформ. Економіка, Бух. облік та аудит, 2013. – № 4.

МАРДУС Н.Ю., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ВАКУЛА А.Ю., студент, НТУ «ХПІ»

РОЗУМІННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У ОБЛІКУ І АУДИТІ

У ході дослідження нормативно-правової, наукової та довідкової літератури в розрізі визнання і розуміння фінансових результатів підприємства з метою виявлення особливостей сутності досліджуваного поняття та визначення його місця в системі бухгалтерського обліку встановлено, що думки багатьох науковців стосовно сутності поняття «фінансовий результат» є тотожними.

Вивчення нормативно-правової бази України, дає змогу зазначити, що в законодавстві не розглядається сутність саме поняття «фінансовий результат». Зокрема, НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» обґрунтовано лише сутність дефініцій «прибуток» та «збиток», що призводить до труднощів у визначенні сутності, ролі та значення фінансового результату.

Враховуючи розглянуті вище аспекти трактування сутності фінансових результатів, у бухгалтерському обліку фінансовий результат варто розуміти як результат господарської діяльності, що є різницею від порівняння доходів і витрат підприємства за вирахуванням сум податків, що визначається за визначений період і в цілому або за видами діяльності та узагальнюється у вигляді прибутку (збитку).

Позитивним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток, збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів. Негативне (від'ємне) значення категорії фінансового результату відображається у показнику збитку, який свідчить про низький рівень або відсутність результативності господарської діяльності, неефективне управління ресурсним, виробничим та економічним потенціалами підприємства, невміле використання наявного капіталу, низьку якість роботи менеджменту підприємства тощо.

Існує інше тлумачення фінансового результату як джерела оподаткування у Податковому кодексі України (далі ПКУ). Відповідно до пп. 134.1.1 п. 134.1 ст. 134 ПКУ від 02 грудня 2010 року N 2755-VI, зі змінами та доповненнями, об'єктом оподаткування є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень розділу III ПКУ.

З 2016 року податок на прибуток обчислюватимемо виходячи із бухгалтерського фінансового результату (за П(С)БО чи МСФЗ), відкоригованого на різниці, передбачені ПКУ (амортизаційні різниці, різниці, які виникають при формуванні резервів (забезпечень), різниці, які виникають під час здійснення фінансових операцій (пп. 134.1.1 ПКУ).

У Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1) існує наступна термінологія: загальний сукупний прибуток - це зміна у власному капіталі протягом періоду внаслідок операцій та інших подій, окрім тих змін, що виникли внаслідок операцій з власниками, які діють згідно з їх повноваженнями власників. Загальний сукупний прибуток включає всі компоненти "прибутку або збитку" та "іншого сукупного прибутку". Інший сукупний прибуток містить статті доходів або витрат (включаючи коригування перекласифікації), які не визнані у прибутку або збитку, як вимагають або дозволяють інші МСФЗ.

Вказана термінологія являє собою поняття, що фігурує у офіційному перекладі МСБО 1 «Подання фінансової звітності» як загальний сукупний прибуток. Проте на практиці бухгалтерам важко пояснити, що саме має на увазі Міністерство фінансів України, прибуток чи дохід. Це, в свою чергу, свідчить про неякісне тлумачення фінансових результатів (прибутку або збитку).

Відповідно до ст. 4 Закону України від 16 липня 1999 року N 996-XIV "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються, зокрема, на принципі відповідності доходів і витрат.

Так, для визначення фінансового результату звітного періоду

необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати коштів.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи від звичайної діяльності підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначає П (С)БО 15 «Дохід».

За НП(С)БО 1 доходи — доходи - збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку "Витрати" затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 N 318 і зареєстроване в Міністерстві юстиції України 19.01.2000 за N 27/4248 (далі - П(С)БО 16), визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності. Згідно із п. 6 П(С)БО 16 витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.

Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені (п. 7 П(С)БО 16).

Якщо актив забезпечує одержання економічних вигід протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами (п. 8 П(С)БО 16).

При цьому п. 9 П(С)БО 16 встановлено, що не визнаються витратами, зокрема, зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають ознакам, наведеним у п. 6 П(С)БО 16, а також витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку [1-4].

Таким чином, обліково-аналітичні дані (зокрема, облік доходів і витрат) забезпечують достовірну інформацію про фінансові результати діяльності підприємства, що сприяє прийняттю економічно обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства і дасть користувачам можливість оцінки економічних вигід, пов'язаних з діяльністю підприємства.

Список літератури:

1. *Мардус Н.Ю.* Сутність фінансових результатів підприємства і визначення їх місця у обліку, аудиті та аналізі / *Н.Ю. Мардус, К.Ю. Корсунова* // Інноваційно-інвестиційне забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України : кол. монографія / ред. О. В. Манойленко. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – Розд. 1. – С. 29-37;
2. *Мардус Н.Ю.* Особливості аудиту фінансової звітності підприємства / *Н.Ю. Мардус, Д.А. Селюков* // Наука і освіта – запорука розвитку економіки : зб. матеріалів 3-го Міжвузівського молодіжного наук.-практ. форуму / ред. Є. М. Строков. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – С. 21-23;
3. *Мардус Н.Ю.* Питання інформаційного забезпечення обліку, аудиту і аналізу фінансових результатів / International Scientific Conference Formation of Modern Economic Area: Benefits, Risks, Implementation Mechanisms: Conference Proceedings, Part III, Tbilisi: SSOTU, 2016, p. 228-231;
4. *Мардус Н.Ю.* Аспекти організації обліку і фінансової звітності / *Н.Ю. Мардус, С.В. Брік* // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2014. – Вип. 9, ч. 6. – С. 219-222.

МЕХОВИЧ С.А., д.е.н., проф., НТУ «ХПІ»

ДЕМИДЕНКО М.С., студент, НТУ «ХПІ»

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ В УМОВАХ ЗДІЙСНЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КЛАСТЕРНОЇ ПОЛІТИКИ

Кластерна політика є загально признаним механізмом розвитку країни за інноваційною моделлю. Даний процес потребує розробки нового сучасного інструментарію. Перш за все, для реалізації ефективних механізмів стимулювання інноваційної діяльності та інноваційної культури в умовах кластера необхідно приведення офіційної звітності підприємств до міжнародних стандартів. Для інноваційних кластерів характерно проявлення нових виробничих зв'язків, що викликає появлення нових бізнес – процесів, а тому перегляду та узгодження з усіма членами кластеру адекватної облікової політики. Визнаним інструментарієм удосконалення бізнес-процесів є реінжиніринг, який вже продемонстрував свою ефективність на прикладах таких зарубіжних компаніях, як Kodak, IBM, Intel, Ford та багато

інших.

Реінжиніринг являється революційним способом організаційної перебудови для досягнення вагомих покращень у таких ключових для сучасного бізнесу показниках результативності, як витрати, якість, рівень обслуговування та оперативність[1]. Можна сказати, що реінжиніринг, це справжній феном, який побудований як на вже добре знайомих нам підходах. З появою виробничих кластерів виникла потреба удосконалення методологічних проблем реінжинірингу. Мережа взаємодій підприємств в умовах кластерної політики і обумовлює потребу реінжинірингу бізнес процесів. Кластерна політика характеризується встановленням багатосторонніх зв'язків всередині підприємства. Нові можливості вирішення різних проектів в зв'язку з появою кооперації всередині кластера і регіону створюють стійкі зв'язки, які можна оцінити як стратегічні. Це вимагає нових підходів до співпраці і перегляду структур підприємств-членів кластера. У свою чергу з'являються нові бізнес-процеси, які не були притаманні підприємствам до об'єднання в кластері:

- диверсифікація товарів та послуг (орієнтація на різні сегменти ринку), що приводить до урізноманітнення бізнес-процесів;
- системний підхід до виконання індивідуальних замовлень, що вимагає високий рівень адаптації та узгодженості між членами кластеру базового бізнес-процесу до потреб клієнта;
- провадження нових технологій (інноваційних проектів), що охоплюють усі головні бізнес-процеси підприємств кластеру;
- різноманітність кооперативних зв'язків з партнерами підприємств та постачальниками матеріалів, що обумовлює альтернативність побудови бізнес-процесів;
- нераціональність організаційної структури, багатогранність документообігу, що викликає дублювання операцій бізнес-процесу.

Реалізація кластерної політики дозволяє не лише вийти підприємству на новий технологічний рівень, але й підвищує його конкурентоздатність серед світових лідерів, надавши йому ряд переваг:

- створення пулу можливостей для запуску спільних інноваційних проектів, в тому числі спрощена схема доступу

- учасників кластеру до фінансових ресурсів і трансферу технологій;
- підвищення конкурентоспроможності та економічного потенціалу учасників кластеру за рахунок реалізації потенціалу ефективної взаємодії протягом усього життєвого циклу продукції кластеру;
  - покращення зовнішньоекономічної інтеграції та зріст міжнародної конкурентоспроможності кластеру за рахунок включення його учасників у глобальні ланцюги створення додаткової вартості;
  - створення нових висококваліфікованих робочих місць у галузях промисловості.

Одним із найбільших проблем кластерної взаємодії при реалізації інноваційних проектів є те, що не існує єдиної системи облікових реєстрів і бухгалтерських рахунків для відображення витрат, доходів і результатів інноваційної діяльності. У зв'язку з цим актуальною задачею є розробка науково обґрунтованої системи обліку й аналізу витрат, доходів і результатів інноваційної діяльності в умовах здійснення кластерної політики.

Дослідження теорії і методології бухгалтерського обліку та аудиту інноваційної діяльності у технологічному процесі дозволили зробити такі висновки й пропозиції. Функції бухгалтерського обліку повинні бути узгоджені з цілями системи управління інноваційною діяльністю у кластері та охоплювати усі різноманітні сфери діяльності підприємств-членів кластеру. Методологія реінжинірингу бізнес-процесів якнайкраще пристосована до вирішення цих питань. Однак, варто пам'ятати, що для досягнення позитивного результату необхідно мінімізувати ряд помилок, які виникають під час корінних перетворень бізнес-процесів. По друге, необхідно звернути увагу на чітку та злагоджену взаємодію всіх учасників кластеру, оскільки виникнення розбіжностей та суперечок стосовно реінжинірингової політики уповільнює сам процес перебудов [2].

Усе це потребує в першу чергу удосконалення системи обліку в умовах здійснення інноваційної кластерної політики. Такий підхід дозволить вітчизняним підприємствам конкурувати на рівних умовах зі світовими лідерами.

Список літератури:

1. *Мехович С.А.* Регіони України : стратегія і політика розвитку.: Монографія. – / С.А. Мехович. – Харків: Тов «Планета – принт». – 2016. – 436 с.;
2. *Мехович С.А.* Формирование региональных межотраслевых связей на основе концепции технологического реинжиниринга: монография. Харьков: Апостроф, 2013. 445 с.

ПОЛЯКОВА Є.А., студент, НТУ «ХПІ»

САВИЧ В.Ф., студент, НТУ «ХПІ»

ПЕРСПЕКТИВИ СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗГІДНО МСФЗ В УКРАЇНІ

В процесі європейської інтеграції та глобалізації виникає необхідність трансформації бухгалтерського обліку та фінансової звітності вітчизняних підприємств згідно міжнародних стандартів. Суб'єкти бухгалтерського обліку та аудиту повинні надавати прозору та зрозумілу інформацію, яка розкриває їх діяльність проте розбіжність підходів до обліку в Україні та західних країнах можуть призвести до суперечності, що стає ускладненням для розуміння інформації інвесторам, кредиторам та іншим користувачам. [1]

Нажаль, сьогодні, суб'єкти господарювання не охоче відносяться до впровадження міжнародних стандартів у свою діяльність, адже це супроводжується труднощами фінансового, організаційного, ментального, кадрового характеру тощо.

Міжнародна практика свідчить, що звітність, сформована згідно МСФЗ, відрізняється високою інформованістю й корисністю для користувача. Внутрішній користувач, звертаючись до фінансових звітів, яка складена за вимогами МСФЗ, стає більш забезпеченим повною та достовірною інформацією, придатною для прийняття управлінських рішень. Зникнення інформаційних бар'єрів призводить до того, що зовнішні користувач (інвестори чи кредитори) починають звертати увага на нові країни, що розвиваються та виходять на світову арену. [2]

Складання фінансової звітності за міжнародними стандартами може бути корисна і для тих суб'єктів господарської діяльності, які не планують брати участі у міжнародних відносинах. Основні очікування пов'язуються з можливістю одержання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень, що відповідним чином позначається на якості таких рішень. А також, можливість порівняти показники звітності з іншими підприємствами, незалежно від того, резидентом якої країни вони є і на якій території здійснюють господарську діяльність та забезпечення більшої довіри з боку потенційних партнерів. [3]

Отже, переваги від використання МСФЗ українськими

компаніями полягають у появі додаткових можливостей для підвищення ефективності ведення бізнесу, зокрема: зростання ринкової капіталізації; вихід на міжнародні ринки капіталу, зниження вартості залученого капіталу; створює достовірну базу для визнання доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, яка надає можливість об'єктивно розкривати фінансові ризики, а також можливість порівняння результатів діяльності в цілях оцінки потенціалу та ухвалення відповідних управлінських рішень; підвищення престижності; надійність і прозорість інформації, яка забезпечується шляхом дотримання правил її складання, а також численними поясненнями до звітності.[4]

Переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами значні. МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки. Принципи, які покладені в порядок формування звітності згідно з МСФЗ, роблять інформацію адекватнішою і здатною відобразити істинний майновий стан організації. У зв'язку з цим цінність МСФЗ важлива не тільки для іноземних, але й для національних користувачів. Це ще раз підтверджує необхідність впровадження МСФЗ для вітчизняних компаній та уніфікації стандартів обліку.

Список літератури:

1. Полякова Є.А. Перспективи бухгалтерського обліку України в умовах міжнародної інтеграції [Електронний ресурс] / Є.А. Полякова, М.В. Рета // Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти». – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://nmetau.edu.ua/file/conf.nmetau.pdf>;
2. Бухгалтерський облік і аудит // Науково-практичний журнал, № 4, 2007, 24 с
3. Швець Л.Ю. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, як основний орієнтир удосконалення бухгалтерського обліку в Україні / Л.Ю.Швець // Вісник КНЕУ 2009 рік;
4. МСФЗ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ssmsc.gov.ua/activities/monitoring/ifrs>.

НОВОХАТСЬКИЙ С.О., студент, НТУ «ХПІ»

СУПРУН Є.О., студент, НТУ «ХПІ»

АЛЬОШИН С.Ю., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МСФЗ

В умовах глобалізації економіки, необхідності залучення іноземних інвестицій та розширення зовнішньоекономічних зв'язків перед підприємствами України постало питання

формування та надання таких форм фінансової звітності, які будуть містити релевантну, зрозумілу та правдиву інформацію, необхідну будь-якій категорії користувачів. Це є можливим за умови її складання на основі використання міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) та міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Повний комплект фінансової звітності включає: звіт про фінансовий стан на кінець періоду; звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід за період; звіт про зміни у власному капіталі за період; звіт про рух грошових коштів за період; примітки, що містять стислий виклад суттєвих облікових політик та інші пояснення; порівняльну інформацію стосовно попереднього періоду; звіт про фінансовий стан на початок найбільш раннього порівняльного попереднього періоду, коли суб'єкт господарювання застосовує облікову політику ретроспективно або здійснює ретроспективний перерахунок статей фінансової звітності, або коли перекласифікує статті фінансової звітності відповідно. Суб'єкт господарювання може використовувати інші назви для звітів, аніж ті, що використовуються у МСФЗ [1].

Відповідно до Концептуальної основи фінансової звітності [1], фінансові звіти відображають фінансові результати операцій та інших подій, об'єднуючи їх в основні класи згідно з економічними характеристиками. Ці основні класи мають назву «елементи фінансових звітів». Елементами, що безпосередньо пов'язані з визначенням фінансового стану в балансі, є активи, зобов'язання та власний капітал. Елементами, які безпосередньо пов'язані з оцінкою діяльності в звіті про прибутки та збитки, є доходи та витрати.

Гармонізація національних стандартів до МСФЗ полягає в тому, що значна кількість країн вносить зміни і розробляє нові національні стандарти фінансової звітності, які в цілому відповідають МСФЗ. Але МСФЗ не є домінуючими над законодавчими актами будь-якої країни. Однак вони сприяють гармонізації та поліпшенню фінансової звітності для всіх країн. Вони можуть використовуватися в якості базових вимог різними країнами, які розробляють власні національні стандарти; в якості національних стандартів; різними суб'єктами підприємницької діяльності на вимогу відповідних органів (Світового банку, Європейської комісії, товарними та фондовими біржами, тощо). Як доводять дослідження, ухвалення і дотримання МСФЗ

забезпечує: зменшення ризику для кредиторів і інвесторів, учасників ринку; зниження витрат кожної країни на розробку власних стандартів; поглиблення міжнародної кооперації у сфері бухгалтерського обліку; однозначне розуміння фінансової звітності і зростання довір'я до її показників у всьому світі [2].

Сьогодні МСФЗ обов'язкові для всіх суб'єктів господарської діяльності в 91 країні світу, для частини суб'єктів – в 6 країнах, дозволені до застосування поряд з національними стандартами – у 25 країнах [3].

Отже, проаналізовані відмінності між НП(С)БО 1 та МСФЗ щодо звітного періоду для річної та проміжної фінансової звітності, її складу, прикладів негрошових операцій, такої якісної характеристики фінансової звітності, як безперервність діяльності, розкриття інформації у нефінансовій звітності необхідно ввести в НП(С)БО 1 із метою гармонізації національних та міжнародних стандартів фінансової звітності.

Список літератури:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnosti-versiia-perekladu-ukrainskoiu-movoiu---rik?category=bjudzhet>;
2. Корчак В.С. Переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://konf.amsfo.com.ua/perevagi-skladannya-finansovoi-zvitnosti-za-mizhnarodnimi-standartami/>;
3. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності: Краща світова практика, українські реалії та досвід країн СНД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nabu.ua/upload/file/msfo.pdf>

ПОБЕРЕЖНА Н.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

МАКСИМЕНКО Н.С., студент, НТУ «ХПІ»

ЛОЖЕЧНИК С.М., студент, НТУ «ХПІ»

ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

За результатами аналізу літературних джерел [1-6] доречно зробити висновок, що сучасні науковці багато уваги приділяють вирішенню питань, пов'язаних з трудовими ресурсами підприємств, організацією їх праці, мотивацією та стимулювання, питань використання облікової політики як засобу підвищення продуктивності праці персоналу, інтенсивності праці та збільшенню фінансово-економічних результатів діяльності всього

підприємства.

В повній мірі в сучасних дослідженнях висвітлено:

- аналіз сутності поняття «трудові ресурси»;
- визначення впливу різних чинників як внутрішніх, так і зовнішніх щодо впливу на продуктивність праці персоналу підприємств;
- розкриття та аналіз особливостей аналізу трудових ресурсів, пропозиції впровадження різних структурно-логічних послідовностей його проведення та визначення основних показників, які розраховуються в процесі аналізу трудових ресурсів та оплати їх праці;
- методичні розробки щодо проведення економічної оцінки ефективності використання трудових ресурсів країни, регіону та підприємства, залежно від завдань щодо бухгалтерської звітності відповідно до інформаційних запитів її користувачів. Запропоновано методичні прийоми вимірювання та оцінки людського капіталу;
- питання розширення облікової політики в частині винагород працівникам та пропозиції впровадження різних Положень про винагороди працівникам;
- питання обліку та контролю персоналу, оподаткування його доходів та відображення витрат на персонал у бухгалтерському обліку.

Проте залишаються питання, які потребують уваги, а саме питання ефективності використання персоналу на комунальних та державних підприємствах, розробка мотиваційних та стимулюючих заходів саме для такої категорії працівників, питання облікового забезпечення витрат на персонал комунальних та державних підприємств у їх бухгалтерському та податковому обліку.

Трудові ресурси підприємства сьогодні відіграють провідну роль у розв'язанні науково-технічних, організаційних і економічних завдань щодо досягнення поставлених цілей господарювання. Рівень забезпеченості підприємства робочою силою і її раціональне використання значною мірою визначає організаційно-технічний рівень виробництва, ефективність застосування техніки і технології, використання предметів праці. Від ефективності використання трудових ресурсів у процесі виробництва багато в чому залежать показники обсягу виробництва продукції, її собівартість, якість тощо. Тому аналіз

використання трудових ресурсів є важливим розділом системи економічного аналізу діяльності підприємства [1, с. 266].

Список літератури:

1. Мошенський С.З. Економічний аналіз / С.З. Мошенський, О.В. Олійник. – Житомир : ПП «Рута», 2007. – 704 с.;
2. Побережна Н.М. Трудові ресурси та їх роль в інноваційному розвитку сучасного підприємства / Н.М. Побережна, М.С. Пантелєєв, В.О. Гаркуша // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 17. – С. 122-128;
3. Побережна Н.М. Сучасні питання визначення та обліку трудових ресурсів / Н.М. Побережна, Д.В. Карнаух // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2014. – № 33 (1076). – С. 27-34;
4. Колесніченко А.С. Філософсько-аналітичний погляд на категорію заробітної плати в контексті побудови облікового процесу установ бюджетної та фінансово-кредитної сфери / А.С. Колесніченко // Регіональна, галузева та суб'єктна економіка України на шляху до євроінтеграції : матеріали 9-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 квітня 2017 р. – Харків : ХНУБА, 2017. – Ч. 2. – С. 119-121.340;
5. Стригуль Л.С. Оподаткування доходів фізичних осіб: сучасні умови і проблеми функціонування / Л.С. Стригуль, В.М. Зозуля // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2014» : тр. 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 2-4 грудня 2014 р. – Харків : НТУ «ХПІ», 2014. – С. 222-224;
6. Чайка Т.Ю. Можливості застосування балансового методу при управлінні витратами робочого часу на підприємстві / Т.Ю. Чайка // Економіка і регіон = Economics and region. – 2014. – № 6 (49). – С. 28-35.

ПОБЕРЕЖНА Н.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

МАНТРОВА Є.В., студент, НТУ «ХПІ»

ЧЕПУРНА Н.І., студент, НТУ «ХПІ»

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

При визначенні сутності поняття «фінансові результати» дотримуємося точки зору, запропонованої Мошенським С.З., Олійник В.О. [1, с. 511], що «...фінансові результати є основною збільшення економічного потенціалу підприємства. У величині фінансових результатів безпосередньо віддзеркалюються усі аспекти діяльності суб'єкта господарювання: технологія й організація виробництва, система внутрішнього та зовнішнього контролю та інші особливості діяльності. Результатом господарської діяльності є її економічний підсумок, який має дві форми прояву: позитивний та негативний, тобто прибуток і збиток».

За пропозиціями науковців [1-5] пропонуємо розглядати поняття «фінансові результати» з врахуванням впливу економічного, податкового та управлінського підходів на облікове

відображення господарських операцій:

- у відповідності з податковим аспектом – прибуток визначається шляхом зменшення суми доходів на собівартість проданих товарів (виконаних робіт, наданих послуг) та суму інших витрат звітного податкового періоду;
- у відповідності з економічним аспектом – фінансовий результат відображає результативність господарської діяльності у вигляді відповідного показника – прибутку або збитку, узагальнюється у вигляді зміни складових власного капіталу;
- у відповідності з управлінським аспектом – фінансовий результат визначається за видами проданої продукції (центрами відповідальності, внутрішніми і зовнішніми сегментами діяльності [2, с. 6].

Для забезпечення функціонування системи управління доходами, витратами та фінансовими результатами діяльності підприємства, необхідна різноманітна інформація, що надається бухгалтерським обліком. Вся отримана інформація перевіряється; визначаються відповідність встановленим формам, правильність арифметичних підрахунків, співставність показників. Після цього інформація обробляється: відбувається загальне ознайомлення з документами, їх змістом; визначаються та порівнюються відхилення; визначається вплив факторів на об'єкт, що аналізується, виявляються резерви та шляхи їх використання. Відповідно до узагальнених і систематизованих результатів аналізу готуються проекти управлінських рішень, що передаються у систему управління. Якщо бухгалтерський облік надає інформацію, то економічний аналіз повинен перетворити її в придатну для прийняття рішення [1, с. 17].

До облікової системи доцільно відносити: фінансовий облік, управлінський облік та податковий облік на підприємстві, а до аналітичної – організаційні етапи аналітичної роботи на підприємстві. Аналітичне дослідження можна умовно поділити на три основних етапи (підготовчий, аналітичний і підсумковий). Система бухгалтерського обліку доходів, витрат та фінансових результатів має бути такою, щоб забезпечувати оптимальну економічність даних про збирання і обробку даних, а також забезпечити максимальну ефективність праці виконавців. Інструментом реалізації цього може бути належним чином сформована облікова політика підприємства, яка враховує специфіку обліку доходів, витрат та фінансових результатів [3, с.

Список літератури:

1. *Мошенський С.З.* Економічний аналіз / *С.З. Мошенський, О.В. Олійник.* – Житомир : ПП «Рута», 2007 . – 704 с.;
2. *Шипіна С.Б.* Фінансові результати як об'єкт внутрішнього контролю / *С.Б. Шипіна* // Проблеми теорії та практики бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – №1 (22). – С. 400-408;
3. *Лісовицька А.М.* Підходи до визначення економічної сутності поняття «фінансові результати» / *А.М. Лісовицька, К.В. Безверхий* // Фінансова система України в умовах економічної та фінансової глобалізації світу. – Т.2. – С. 105 – 108;
4. *Юр'єва І.А.* Аналіз фінансових результатів діяльності як напрямок забезпечення економічної безпеки підприємства / *І.А. Юр'єва, В.О. Бойко, А.Ю. Олейнікова* // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 59 (1168). – С. 162-165;
5. *Побережна Н.М.* Фінансова звітність у системі управління підприємством / *Н.М. Побережна* // Східна Європа: економіка, бізнес та управління : електрон. наук. фахове вид. – 2017. – Вип. 6 (11). – С. 335-340.

РЕТА М.В., к.е.н, доц., НТУ «ХПІ»

ЄНДОВИЦЬКА О.В., студент, НТУ «ХПІ»

ЖАБОТИНСКИЙ В.Р., студент, НТУ «ХПІ»

ВІДОБРАЖЕННЯ ЗАПАСІВ У СТРУКТУРІ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ: ОБЛІКОВІ ПІДХОДИВ

Сучасний облік оборотних активів та запасів у їх складі зазнали значних змін внаслідок зміни оцінки та списання, відображення у звітності у наслідок зміни облікових підходів. Інформаційне забезпечення управління оборотними активами та запасами має бути приведено у відповідність до вимог сучасної постіндустріальної економіки, шляхом ускладнення, поглиблення, комплексності бухгалтерського обліку, впровадження нових форм та їх синтез з чинними, поступової реорганізації з метою забезпечення потреб споживачів та оцінки підприємства. Серед об'єктів обліку на підприємстві запаси є достатньо вагомими, оскільки від їх ефективного використання залежить швидкість обороту вкладеного капіталу, власне, його розмір та прибуток підприємства. У загальній структурі оборотних активів, незважаючи на розбіжності за галузями, запаси займають значну питому вагу: відсоток запасів у оборотних засобах тримається на рівні 20–22 % [1].

Облік запасів в Україні сьогодні ведеться одночасно за П(С)БО та МСФЗ. Це, звичайно, створює певні перешкоди для

об'єктивного відображення оборотного капіталу підприємств, забезпечення прозорості розкриття інформації та не сприяє формуванню спрощенню облікових підходів.

За результатами дослідження обґрунтовано основи облікової концепції в умовах постіндустріальної економіки в частині оборотного капіталу, який формують товарно-матеріальні цінності. Узагальнення досліджень вчених показують, що ряд питань обліку матеріальних запасів має дискусійний характер, чинна нормативна база не завжди враховує технологічні та галузеві особливості виробництва і систему фінансування матеріального забезпечення за джерелами, облік у багатьох ланках недостатньо зорієнтований на прийняття управлінських рішень тощо. Дослідники вказують, що якщо в епоху індустріального суспільства основними конкурентними перевагами були технології, ефект від масштабів виробництва, то в постіндустріальному суспільстві головним ресурсом стають нематеріальні активи. Перехід до постіндустріальної економіки зміщує цінності в бік споживача, має місце процес зростання соціальних стандартів та їх домінування над економічними інтересами. В цій ситуації виникає питання ефективного управління товарними запасами, з урахуванням потреб споживачів і зростанням вартості підприємства.

Ефективність управління оборотними активами підприємства, до яких належать виробничі запаси, зумовлюється багатьма факторами, які впливають на величину та оцінку запасів і які мають бути враховані при управлінні запасами: ендогенні (вибір способу обліку запасів, ведення складського обліку, рівень автоматизації обліку, розмежування витрат на виробництва, якість проведення інвентаризації, загальний рівень організації виробництва) та екзогенні (стан економіки, чинне нормативне забезпечення, фінансова інфраструктура, доступність матеріальних цінностей і т.п.)

Варто зазначити, що в умовах нестабільності ринку, що виражається в досить значних коливаннях цін, оцінка запасів за вартістю їх придбання не є об'єктивною.

Список літератури:

1. Правдюк Н.А. Облікова концепція товарно-матеріальних цінностей в умовах постіндустріальної економіки Вісник ЖДТУ. 2017. № 2 (80) – с.21-30 - Електронний ресурс – Режим доступу: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/16531.pdf>

РЕТА М.В., к.е.н, доцент НТУ «ХПІ»

КОСІНЕВСЬКА Н.І., магістр НТУ «ХПІ»

САБОДОШ А.В., магістр НТУ «ХПІ»

ВПЛИВ МЕТОДІВ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Результативність діяльності підприємства знаходиться у прямій залежності від розміру отриманих доходів та понесених витрат. Отже, доходи та витрати підприємства – представляють собою два об'єкти, від ефективності та можливості управління якими залежить прибутковість та рентабельність діяльності. Проте, управляти доходами підприємства значно складніше, ніж створити передумови та механізми управління його витратами, для скорочення або оптимізації яких необхідно використовувати у першу чергу внутрішні резерви підприємства, які є контрольованими факторами для менеджменту підприємства. У зв'язку з цим підвищується роль саме бухгалтерського обліку, завдяки якому формується інформаційне підґрунтя щодо собівартості продукції, робіт, послуг, загальновиробничих витрат, адміністративних, збутових та ін.. видів витрат. Головним підходом щодо оптимізації витрат є систематичне проведення їх аналізу на основі фактичних облікових даних, а також дослідження взаємозв'язку з фінансовими результатами.

У зв'язку, завданням обліку стає розробка та обґрунтування раціональної системи збору та опрацювання інформації, тобто запропонувати найбільш оптимальний спосіб формування та розподілу витрат щодо джерел їх відшкодування.

Щодо розрахунку фінансового результату, то його результат напряду залежатиме від того, як повно й системно формуються витрати [3]. Так, на сьогоднішній день, існують три ключові методи визначення фінансового результату. Перший з них це метод «витрати–випуск», що базується на моделі В. Леонтьєва. Другий метод спирається на формулу балансу: актив дорівнює сумі власного капіталу і зобов'язань. Третій – визначає фінансовий результат як зміну вартості чистих активів на початок і кінець звітного періоду. Вітчизняні підприємства розраховують фінансовий результат за методом «витрати–випуск», і тому на його величині істотно позначаються чинники методологічного і методичного характеру порядку визначення доходів і витрат, їх

склад та оцінка.

Але за будь-якого методу розрахунку фінансового результату витрати підприємства будуть формуватися за вимогами Положень (Стандартів) бухгалтерського обліку.

У бухгалтерському обліку доходи і витрати групуються в першу чергу за видами діяльності (операційна, фінансова, інвестиційна). За таким підходом доходи і витрати відображаються. У п. 7 П(С)БО 16 «Витрати» виписана важлива норма, за якою витрати визначаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені [1]. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображають у складі витрат того періоду, в якому вони були здійснені.

Підприємство вибирає метод визначення собівартості реалізованої продукції із наведених в п. 16 П(С)БО 9 самостійно, а саме, метод: - ідентифікованої собівартості одиниці готової продукції; - середньозваженої собівартості; - собівартості перших за часом надходження з виробництва на склад партій готової продукції (ФІФО); - нормативних витрат [2,5].

На фінансовий результат підприємства впливають інші витрати операційної діяльності, адміністративні витрати, витрати на збут, контроль за якими повинен здійснюватись оперативно в процесі виникнення цих витрат, шляхом порівняння цих витрат з кошторисом і нормами. Особливу увагу необхідно приділяти непродуктивним витратам (штрафам, пені, неустойкам, наднормативним витратам товарно-матеріальних цінностей на складах, тощо).

Вирішенню проблеми облікового забезпечення інформацією потреб управління фінансовими результатами сприяє сегментизація підприємства з метою одержання інформації про доходи і витрати, фінансові результати в розрізі окремих структурних підрозділів підприємства – сегментів. Методологічні засади формування інформації про доходи, витрати, фінансові результати, активи і зобов'язання звітних сегментів регламентуються П(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами» [4]. Сегменти визначаються підприємством на основі його організаційної структури.

Порівнянням доходів і витрат сегмента визначається фінансовий результат його діяльності. Аналіз фінансових результатів сегментів показує внесок кожного з них – у результаті

діяльності підприємства в цілому і сприяє прийняттю управлінських рішень щодо прибутковості або збитковості окремих підрозділів. Тобто інформація про фінансові результати діяльності сегментів є беззаперечно корисною для управління фінансовими результатами діяльності підприємства.

Список літератури:

1. ПСБО 16 «Витрати» N 318 від 31.12.99 - Електронний ресурс – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>;
2. НСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» 07.02.2013 № 73 - Електронний ресурс – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>;
3. Кулинич М. Вибір методу обліку витрат і системи калькулювання та їх вплив на результат діяльності // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки –№ 3 - 2016 – с 127-133;
4. П(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами» 19.05.2005 N 412 - Електронний ресурс – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-05>;
5. П(С)БО 9 «Запаси» N 246 від 20.10.99 - Електронний ресурс – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

СУПРУН Є.О., студент, НТУ «ХПІ»

ЛИННИК О.І., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

НОВОХАТСЬКИЙ С.О., студент, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ОБЛІКУ

Важливим елементом, що забезпечує ефективне функціонування діяльності будь-якого підприємства в будь-якій державі є основні засоби, які є складовою балансу і впливають на фінансовий результат діяльності підприємства, тому правильне ведення їх в обліку та врахування міжнародного досвіду є необхідним. Методологічну основу формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби і розкриття інформації про них у фінансовій звітності підприємств, організацій та інших юридичних осіб всіх форм власності регламентується П(С)БО 7 «Основні засоби». Загальні правила ведення обліку основних засобів відображенні в МСБО 16 «Основні засоби». Основні засоби – це матеріальні об’єкти, які утримуються для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей; використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду; існує ймовірність того, що підприємство отримає від даного активу майбутні економічні вигоди; вартість активу може

бути достовірно оцінена [1].

На відміну від П(С)БО 7 у МСБО 16 не визначено, що вважати одиницею основних засобів для їх бухгалтерського обліку. Тобто підприємство повинне застосовувати професійне судження, визначаючи в кожному конкретному випадку, що приймати за одиницю обліку ОЗ – окремий об'єкт, його вагомий компонент або групу однорідних об'єктів [2].

Належність окремих видів майна до основних засобів визначається на підставі професійної думки бухгалтера з урахуванням конкретних обставин і умов експлуатації об'єкта, в окремих випадках методів нарахування амортизації. Також у МСБО 16 відсутня класифікація основних засобів, у § 37 приведено тільки умовні групи активів: земля, будинки, машини та обладнання, судна, повітряні судна, автомобілі, меблі та приладдя, офісне обладнання. У П(С)БО 7 розмежовані такі групи основних засобів: 1 - Основні засоби, 2 - Інші необоротні матеріальні активи [3].

Згідно з Міжнародними стандартами, до первісної вартості основних засобів включають: ціну придбання з вирахуванням отриманих знижок, митні збори, невідшкодовані податки, витрати для налагодження основних засобів.

Результати дослідження проведеного аналізу видів вартостей, дозволених для застосування в МСФЗ та П(С)БО 7 «Основні засоби» наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 - Класифікація вартостей основних засобів

Вид вартості	МСБО	П(С)БО
Первісна вартість	+	+
Справедлива вартість	+	+
Переоцінена вартість	+	+
Чиста вартість реалізації необоротного активу	-	+
Вартість, яка амортизується	+	+
Ліквідаційна вартість	+	+
Залишкова вартість	-	+
Поточна (відновна) вартість	+	-
Балансова вартість	+	-
Можлива ціна продажу	+	-

Відповідно до того, що Україна стає важливим учасником світової економіки та багато українських підприємств, фірм та

компаній є учасниками міжнародного співробітництва, торгівлі, краще б було державі перейти до доповнення та вдосконалення П(с)БО 7, або використовувати МСБО 16, так як даний стандарт визнаний і використовується багатьма країнами світу.

Список літератури:

1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (IAS та IFRS) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.minfin.gov.ua/news/view/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnosti>;
2. Касаткін С. Основні засоби в міжнародній звітності / С. Касаткін // Дебет-кредит. – 2012. – № 49 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://online.dtki.ua/>;
3. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/onemanuals/35131>;
4. Линник О.І. Застосування досвіду бухгалтерського обліку зарубіжних країн стосовно практичної діяльності українських підприємств / О.І. Линник, Н.В. Артеменко, О.М. Бондаренко // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип. 12(2). – С. 168-172. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_12\(2\)_33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_12(2)_33)

МЕХОВИЧ С.А., д.е.н., проф., «НТУ «ХПІ»

СИРОМЯТНИКОВА О.В., ст. викл, «НТУ «ХПІ»

КРЕТІНІНА О.Ю., студент, НТУ «ХПІ»

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Діяльність підприємства представляє собою складний і багатогранний процес, який перебуває у постійному русі. Динамічний характер підприємницької діяльності вимагає від керівництва безперервного вивчення та аналізу всіх показників діяльності, серед яких показники витрат є одними з найголовніших. Одним із основних умов успішного функціонування підприємства є правильне планування, облік та управління витратами. Під управлінням, зазвичай розуміють, найбільш ефективний розподіл обмеженої кількості ресурсів для максимального задоволення безмежних потреб (адаптуючи до умов виробництва – до максимізації випуску товарної продукції в умовах максимального зниження витрат). В свою чергу, визначальним чинником ефективності управління є наявність своєчасної та повної інформації про об'єкт, який підлягає аналізу.

Вивчення існуючих методів управління витратами у вітчизняній та зарубіжній практиці показало, що основною причиною зростання витрат на підприємстві є недостатньо

контрольований процес їх формування, незацікавленість персоналу у зниженні витрат та консервативність поглядів керівництва в питаннях управління підприємством в цілому.

На вітчизняних підприємствах застосовують переважно традиційні методи обліку та калькулювання витрат для визначення їх кількісної оцінки: попроцесний (облік ведеться за окремими замовленнями); попередільний; позамовний (при масовому виробництві однотипної продукції); нормативний (облік витрат за нормами, їх відхиленнями та змінами); директ-костинг.

У Методичних рекомендаціях з формування собівартості продукції пропонується використовувати метод, який є одним із основних у зарубіжній практиці – стандарт-костинг (метод нормативних затрат). Але на вітчизняних підприємствах цей метод майже не використовують [1].

В зарубіжній практиці найбільш поширені такі методи обліку й калькулювання витрат, як директ-костинг (неповних витрат); стандарт-костинг (нормативний метод); метод ABC (калькулювання за видами діяльності); кайдзен-костинг (постійне зниження витрат); кост-кілінг (калькуляція максимального зниження витрат); таргет-костинг (метод управління за цільовою ціною); LCC-аналіз (розрахунок витрат за етапами життєвого циклу); Just-in-Time («Точно в строк», стимулює зниження собівартості); CVP-аналіз (витрати – обсяг виробництва – прибуток, визначення критичної точки виробництва) [2].

На основі аналізу переваг та недоліків кожної з відомих систем, ми дійшли висновку, що використання однієї системи в ізоляції від елементів та прийомів інших не може бути ефективною для вирішення проблеми підвищення ефективності витрат.

Найбільш ефективним для вітчизняного промислового підприємства стане впровадження системи процесно-орієнтованого обліку витрат (метод ABC) з елементами системи «Just-in-Time». Дане впровадження дозволить віднести отримані витрати з наявних звітів на спеціально сформовані центри фінансової відповідальності, в їх межах зробити розподіл витрат під конкретний рахунок управлінського обліку та на основі проведеного аналізу більш ефективно розподілити їх у прогностичному періоді та розробити заходи щодо зниження витрат.

Список літератури:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції

(робіт, послуг) у промисловості : Наказ Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 р. № 373;

2. Свистун Л.А. Удосконалення системи управління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки / Л.А. Свистун, Р.М. Левкова // Економіка і регіон. – 2017. – №4 (65) – С. 57-62.

ФАЛЬЧЕНКО О.О., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ЧЕПУРНА О.Ю., студент, НТУ «ХПІ»

ПАПУСЬ Ю.П., студент, НТУ «ХПІ»

ПРИБУТОК ЯК ОСНОВНИЙ ПОКАЗНИК ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ПІДПРИЄМСТВА

Тема фінансових результатів діяльності підприємства є завжди актуальною і є предметом постійного обговорення серед науковці та практиків у сфері економіки та управління підприємством.

В сучасних умовах господарювання особлива увага приділяється бухгалтерському обліку фінансових результатів, які є одним з найважливіших складових діяльності підприємств.

Основним фінансовим результатом підприємства є його прибуток. Крім абсолютних показників для оцінки фінансових результатів застосовують ряд відносних показників і коефіцієнтів. Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного удосконалення його матеріальної бази і продукції, всіх форм інвестування.

На формування абсолютної суми прибутку підприємства впливають: результати, тобто ефективність його фінансово-господарської діяльності; сфера діяльності; установлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

Аналізуючи показники фінансових результатів, оцінюють якість прибутку. Якість прибутку – поняття комплексне і деякою мірою абстрактне. Методика оцінки в кількісному плані не є чітко вираженою і включає ряд критеріїв, які можуть бути визначені експертним шляхом, тобто в суб'єктивному порядку.

В бухгалтерському обліку чистий прибуток (збиток) формується поступово протягом фінансово-господарського року від усіх видів звичайної та надзвичайної діяльності.

Завданням аналізу використання прибутку є:

- оцінка виконання планових накреслень щодо структури та обсягів спрямування прибутку за відповідними напрямками і

конкретними об'єктами фінансування;

- виявлення варіантів ефективнішого вкладання коштів;
- встановлення причин і шляхів ліквідації

непродуктивних витрат за рахунок чистого прибутку.

Для підприємств будь-якої організаційної форми, важливо отримувати позитивний фінансовий результат – прибуток. Останній є одним із найважливіших показників фінансового стану підприємства та характеризує ефективність господарювання за видами діяльності. Розуміння сутності та методики визначення фінансового результату господарської діяльності підприємства за різними підходами дає змогу достовірно формувати облікові дані про фінансовий результат господарської діяльності підприємства.

Зростання прибутку створює фінансову основу для здійснення господарської діяльності та задоволення соціальних та матеріальних потреб керівників та працівників. Тому організація обліку та достовірність визначення фінансового результату є одним із найважливіших завдань бухгалтерського обліку.

Список літератури:

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 12.05.2011 р. № 3332-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>;
2. Лишilenко О. Напрями вдосконалення обліку та аудиту фінансових результатів / О. Лишilenко // Бухгалтерський облік і аудит. - 2010. - № 6. - С. 16–23;
3. Артеменко О.І. Особливості формування фінансових результатів [Текст] / О.І. Артеменко // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Збірник наукових праць. Серія Технічний прогрес і ефективність виробництва, X: НТУ «ХПІ», 2015. - № 26.

ФАЛЬЧЕНКО О.О., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

МИРОШНІЧЕНКО О.В., студент, НТУ «ХПІ»

АВРАМЕНКО Н.Г., студент, НТУ «ХПІ»

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Питання про організацію аудиту оплати праці має актуальне значення, оскільки оплата праці є досить важливою ланкою системи соціально-трудових відносин.

Аудит оплати праці займає об'ємну частину аудиторської перевірки, оскільки ця ділянка обліку вимагає особливої уваги і зосередженості. Облік оплати праці, як об'єкт аудиту, заслуговує на особливу увагу оскільки є трудомістким та об'ємним етапом.

Метою аудиту оплати праці є встановлення відповідності

застосовуваної на підприємстві методики обліку операцій з оплати праці чинному законодавству, достовірність фінансової звітності для висловлення незалежної аудиторської думки про достовірність порядку ведення бухгалтерського обліку оплати праці. З метою аудиту персонал підприємства і його праця представляються у вигляді системи показників, що дозволяють охарактеризувати: результативність, ефективність функціонування трудового колективу; ефективність систем оплати праці; результативність організації робочих місць, розподілу робіт; ефективність використання робочого часу.

Ефективна організація внутрішнього контролю є одним із заходів, спрямованих на вдосконалення управління підприємством, яка забезпечує високий рівень виконання його завдань, чіткий порядок у його веденні.

Під час перевірки оплати праці аудитору важливо перевірити правильність здійснених відрахувань податків і зборів із заробітної плати працівників, а також відповідність відображення операцій в бухгалтерському обліку і достовірність їх відображення у фінансовій звітності підприємства

З необхідністю ефективного виконання завдання аудиторського контролю операцій з виплат працівникам раціоналізації вимагає процес організаційно-методичних заходів контролю. Під процесом розуміють певну узгоджену послідовність виконання визначених дій для досягнення поставленої мети.

Систематичне проведення аудиторських перевірок дає можливість правильно оцінити стан і розвиток трудових відносин на підприємстві. Тому перспективи подальшого дослідження аудиту оплати праці на підприємствах є важливим інструментом забезпечення правильного обліку праці та її оплати, достовірності й повноти інформації, наведеної у відповідних формах фінансової, податкової та статистичної звітності. Чітка і прозора побудова аудиту оплати праці підвищує роль фінансового контролю за ефективним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємств.

Правильна організація аудиту на підприємстві забезпечить керівництво та власників достовірною інформацією про стан справ і на основі цього визначить перспективи його подальшої діяльності.

Таким чином, аудит відіграє важливу роль в діяльності підприємств. Його одним із важливих завдань є правильна

організація перевірки витрачання коштів на оплату праці. Він значною мірою сприяє зростанню продуктивності праці, зміцненню трудової дисципліни та ефективному застосуванню встановленої системи оплати праці. Аудит розрахунків з оплати праці як елемент виявлення резервів підвищення ефективності і прибутковості підприємства є одним із найбільш діючих факторів економічної політики підприємства, що особливо наочно проглядається в сучасних умовах.

Список літератури:

1. *Макаренко А.П.* Організація і методика аудиту: навчально-методичний посібник для студентів ЗДІА / *А.П. Макаренко, Т.О. Меліхова, Г.М. Бескоста*; Запоріж. Держ. Інж. Акад.-Запоріжжя: ЗДІА, 2014. - 288 с.;
2. *Подмешальська Ю.В.* Зарубіжний досвід оподаткування заробітної плати в системі обліку [Електронний ресурс] / *Ю.В. Подмешальська, Н.С. Чакалова* // Ефективна економіка. - 2016. - № 5. - Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua>;
3. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2010 року./ *Пер. з англ. мови О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова*. - К.: ТОВ «ІАМЦАУ «СТАТУС», 2010. - 1028 с.

ЛИННИК О.І., к.е.н., доц., «НТУ «ХПІ»

СИРО'МЯТНИКОВА О.В., ст. викл., «НТУ «ХПІ»

КУДІНОВА О.О., студент, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Функціонування національної економіки в сучасних умовах господарювання, що характеризується високим рівнем невизначеності, потребує максимального використання наявних ресурсів та їх ефективного використання. Будівельна галузь, маючи тісний взаємозв'язок з іншими галузями економіки, може сприяти досягненню стабілізації економіки та стати запорукою її виходу з кризи та подальшого стійкого розвитку.

Слід зауважити, що вирішальну роль для досягнення цієї мети відіграють фінансові результати виробничо-господарської діяльності підприємств будівельної галузі, які зацікавлені у максимізації прибутку, що досягається при збільшенні доходу та скороченні рівня витрат, зниженні собівартості будівництва. Саме від цих чинників в значній мірі залежить фінансова стійкість підприємства і його положення на будівельному ринку.

Для будівельного підприємства фінансовий результат

визначається як сума доходів підприємства, отриманих під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, від здачі замовнику робіт і послуг, передбачених договором, а також від інших видів діяльності, зменшена на суму витрат по цих операціях. При цьому враховуються договірні ціни між будівельним підприємством і замовниками, які включають, кошторисну вартість будівельно-монтажних робіт, а також компенсації за подорожчання складових за період будівництва.

Крім фінансових результатів, отриманих від реалізації будівельно-монтажних робіт, підприємство може отримати і позареалізаційні – фінансовий результат від експлуатації житлово-комунального господарства, надходження від орендних статей, списаних безнадійних боргів, відсотки, отримані будівельним підприємством, пеня, штрафи тощо.

Таким чином, особливості функціонування підприємств будівельної галузі впливають на формування їх фінансових результатів, що обумовлено низкою ознак, які характеризують особливості будівельної галузі – існуючі форми власності, стан розвитку ринкових відносин, різноманітна структура підрядних підприємств, висока монополізованість та рівень спеціалізації і кооперування, вдосконалення технології будівельних робіт. Окрім цього, значний вплив на розмір фінансового результату будівельного підприємства також мають мета підприємства, його облікова політика в сфері ведення бухгалтерського обліку й оподаткування, виробничі та фінансові чинники [1].

Для успішного функціонування та підвищення рівня фінансової стійкості будівельного підприємства отримання позитивного фінансового результату у вигляді прибутку є необхідною умовою, зважаючи на те, що саме прибуток виступає джерелом збільшення статутного капіталу, створення і поповнення резервного фонду; погашення збитків, що були отримані в минулі періоди; сплати довгострокових кредитів, і, як наслідок, збільшення розміру власного капіталу. Частина прибутку може бути спрямована на розвиток виробництва, його модернізацію, реконструкцію, технічне переозброєння; вдосконалення технологічних процесів. Крім рівня ефективності діяльності показники фінансових результатів діяльності будівельного підприємства відображають компетентність його керівництва і якість прийнятих управлінських рішень. Динаміка фінансових результатів будівельного підприємства визначається шляхом

аналізу значної кількості фінансових показників, при цьому найбільш інформативними є відносні значення, насамперед, рентабельність.

Список літератури:

1. Грознецька Л. Особливості формування та використання прибутку будівельної організації / Л. Грознецька, А. Данилюк // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер. : Економіка і управління. – 2016. – Вип. 35. – С. 167-173.

ФАЛЬЧЕНКО О.О., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ПОНОМАРЕНКО Т.Ю., студент, НТУ «ХПІ»

СИВОЛАП С.Г., студент, НТУ «ХПІ»

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Основні засоби – один з найважливіших чинників будь-якого виробництва. Актуальність вивчення організації обліку основних засобів зумовлена і тим, що в умовах ринкових відносин на перший план висуваються такі питання, як технічний рівень, якість, надійність продукції, що цілком залежить від якісного стану основних засобів підприємства та їх ефективного використання, тому як поліпшення якостей засобів праці забезпечує основну частину зростання ефективності всього виробничого процесу.

Організація обліку основних засобів повинна бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів обліку, які охоплюють увесь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації.

Ефективність використання основних засобів залежить від організації, своєчасного одержання надійної і повної обліково-економічної інформації. У цьому зв'язку зростає роль та значення обліку як однієї з найважливіших функцій управління.

Організацію обліку руху основних засобів, починаючи із їх введення в експлуатацію, приймання після проведених ремонтів і закінчуючи їх ліквідацією, потрібно будувати із урахуванням їх специфічних особливостей, забезпечуючи одночасне проведення контрольних та аналітичних процедур. Для якісного, відповідального виконання робіт з приймання та списання

об'єктів доцільно розробити робочу інструкцію, у якій чітко визначити перелік робіт і порядок їх здійснення, функції та завдання кожного члена комісії, а також їх відповідальність.

Для раціональної організації обліку основних засобів перш за все необхідно забезпечити своєчасне і правильне оформлення первинних документів на всі операції їх надходження, використання, внутрішнього переміщення, ремонту, зносу, вибуття, списання, оцінку та переоцінку, тобто обробку і узагальнення облікової інформації в сучасних умовах.

Упорядкуванню руху документів та їх своєчасному надходженню буде сприяти організація облікових робіт за графіками документообігу. На кожному підприємстві доцільно розробити зведений графік з обліку основних засобів, у якому зазначити кількість примірників кожного документа, які необхідні для оформлення тієї чи іншої господарської операції, облікову реєстрацію інформації в облікових регістрах.

Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів, тому для раціональної організації обліку необхідно чітко і однозначно визначити такі об'єкти для кожного різновиду основних засобів. Відповідно до міжнародних стандартів, після визнання об'єкта основних засобів, суб'єкт господарювання має обирати своєю обліковою політикою або модель собівартості, або модель переоцінки, і йому необхідно застосовувати цю політику до всього класу основних засобів.

Теоретичні і практичні аспекти організації обліку основних засобів необхідно удосконалювати у напрямі розширення її управлінських можливостей, максимально пристосовуючи до практичних потреб суб'єктів підприємницької діяльності, що виникають у процесі прийняття управлінських рішень щодо руху основних засобів та ефективності їх використання.

Список літератури:

1. Гнатюк А.А. Шляхи удосконалення документального оформлення операцій з необоротними матеріальними активами // Облік і фінанси АПК № 3, 2011;
2. Стрельченко А.В. Напрями удосконалення організації обліку основних засобів Режим доступу: // http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/;
3. Жарікова О.О. Первинний облік основних засобів: удосконалення типових форм / О.О. Жарікова // Вісник СевНТУ. – 2011. - № 116;
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014;
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

ЯКИМЕНКО-ТЕРЕЩЕНКО Н.В., д.е.н., проф., НТУ «ХПІ»
МАХРАЄВА М.О., студент, НТУ «ХПІ»

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ВИТРАТИ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА»

Відповідно до Національного положення (Стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», «операційна діяльність - основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю [1]. Таким чином, витрати основної діяльності є підмножиною витрат операційної діяльності (рисунок 1). Операційні витрати підприємства складаються з: витрат, пов'язаних з виробництвом, які становлять виробничу собівартість реалізованої продукції; адміністративних витрат; витрат на збут; інших операційних витрат.

Рисунок 1 - Співвідношення основної та операційної діяльності підприємства

Основна діяльність – діяльність, результатом якої є прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Прибуток від реалізації отримують шляхом віднімання від чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) витрат, що включаються до повної собівартості реалізованої продукції. Як вказують Х.З. Махмудов, О.С.Михайлова, А.В. Світлична, «операційна діяльність охоплює всі види продуктивної діяльності, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції (робіт, послуг),

різногалузевого характеру, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю. Її визначають за двома напрямками: основна операційна діяльність та інші види операційної діяльності. Основна операційна діяльність - це операції, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), які є профілюючою метою функціонування суб'єкта господарювання, яка забезпечує основну частку його доходу [2].

Як зауважує С.С. Бандурка, в законодавстві України не існує правової норми, яка б чітко визначала дане поняття промислового підприємства. Проте воно широко використовується у багатьох нормативних актах. Слідом за С.С. Бандуркою, найбільш релевантним вважаємо таке визначення промислового підприємства: промислове підприємство – це самостійний, статутний суб'єкт господарювання, що діє у встановленому законом порядку та створене для виготовлення продукції виконання робіт і послуг промислового характеру з метою задоволення громадських потреб та отримання прибутку [3].

О.М. Саєнко відзначає: «основна діяльність — операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, послуг), що є визначальною метою створення підприємства та забезпечують основну частину його доходу» [4]. Для промислового підприємства такою діяльністю є виробництво продукції, а отже, саме витрати, пов'язані з виробництвом продукції є для такого підприємства витратами основної діяльності. Загальна сума витрат на виробництво продукції представлена в «Звіті про фінансові результати (Звіті про Сукупний дохід)» - код рядка 2050 «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)». А розшифровка цього рядка представлена в «Примітках до річної фінансової звітності, складеної відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку». Деталізація представлена за економічним змістом (елементами витрат). Групування за економічними елементами дає змогу провести аналіз складу, структури та ефективності витрат. При цьому можна встановити залежність витрат від технічного рівня розвитку та ефективності використання матеріальних, трудових ресурсів, визначати пріоритетні напрями їх раціоналізації.

Список літератури:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку» від 2 липня 2013 р. № 73 (зі змінами). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>;

2. Махмудов Х.З. Оцінка операційної діяльності підприємства / Х.З. Махмудов, О.С. Михайлова, А.В. Світлична // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2017. - Вип. 4. - С. 41-46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_ekon_2017_4_9;

3. Бандурка С.С. Поняття промислового підприємства / С.С. Бандурка // Європейські перспективи. - 2014. - №1. - С.110-112;

4. Саєнко О.М. Класифікація доходів фармацевтичної галузі // Ефективна економіка. - 2015. - №. 6. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4812>

СЕКЦІЯ 2 - МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

СОКОЛОВА Л.В., к.е.н., проф.

ЄФРЕМОВА О.О., студент

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА КОМПЕТЕНТНІСТНИЙ ПІДХІД: ТЛУМАЧЕННЯ ТА РІЗНИЦЯ

У сучасних ринкових умовах господарювання, якість людського потенціалу набуває значення одного із першочергових чинників успіху та перевагою в конкурентній боротьбі. Професійний розвиток персоналу забезпечує загальний розвиток підприємства і є найбільш змінним та підвладним коригуванням важелем управління підприємством.

Розглянемо підходи вітчизняних та зарубіжних авторів щодо термінів “компетентність” і “компетенція”, їх трактування та узагальнено їх, переосмислюючи власне трактування. У 80-ті роки минулого століття став відомий термін “професійна компетентність”. Поняття увійшло в термінологію завдяки працям Ю. К. Бабанського. С. П. Баранова, В. О. Сластьоніна і вважалось складовою професіоналізму. Щодо поняття “компетентність” (від лат. *compreiense*), то з точки зору Т. Т. Браже, Н. І. Запрудського (позиція системного підходу), професійна компетенція є певною системою, що інтегрує знання, уміння, навички, професійно значущі якості особистості, яка забезпечує виконання особистих професійних зобов’язань [2], а з точки зору європейських науковців М. Альге та Ф. Мар’є, це – сукупність потенційних емоційних, пізнавальних та психомоторних дій ефективної діяльності.

Щодо компетентності, то вважається, що можна ототожнити високоякісний людський ресурс та високий рівень компетентності. Однак це не так, бо якість є показником володіння певним рівнем трудового потенціалу, а здатність його використання у практичній діяльності задля особистої та загальної користі є вже компетентністю.

Таким чином, якщо узагальнити праці науковців, то можемо виділити такі підходи до визначення рівня компетентності: функціонально-аналітичний та підхід заснований на особистісних

характеристиках («Модель Бояциса») [4].

Функціональний аналіз визначає обов'язки та задачі конкретної професії, формуючи перелік знань, які повинні здобувати та розвивати працівники та встановлюючи мінімальний рівень компетентності. Але це не є свідченням вмілого та кваліфікованого виконання роботи працівником та не є достатнім для об'єктивного визначення рівня компетентності працівника та планування коучинг-сесій з метою підвищення його рівня.

Підхід Бояциса ж концентрується на характеристиці поведінки працівника і ступенях результативності виконання посадових обов'язків. Здійснюється диференціація рівнів компетентності, встановлюючи мінімальний рівень компетенції для всіх працівників та рівень, за яким можна відрізнити найбільш успішних робітників.

Вдосконалюючи даний підхід, можна було б торкнутися визначення переліку компетенцій, які найбільшою мірою впливають на ефективність виконання поставлених завдань та на методику, за якою можна визначити достатню кількість параметрів для оцінки потенціалу та рівня компетентності працівника, для визначення можливостей використання та майбутнього росту. Така методика має бути прозорою у використанні, не потребувати великих витрат та налічувати обґрунтовану кількість параметрів оцінки для виявлення закономірностей, умов формування та використання потенціалу.

Тож, рівень компетентності робітника визначається сумою наявних у робітника компетенцій. Логічним є виділення категорій працівників та визначення «профілів» компетенцій для кожної. Такий профіль варто формувати експертним способом, із залученням коуча та керівником, що допоможуть проаналізувати посадові інструкції, співвіднести з загальними планами роботи та стратегічними планами компанії.

Нам також представляється логічним розділити компетенції в профілі на професіональні (спеціальні знання та вміння), когнітивні (практичне використання теоретичних знань та практичного досвіду, вміння швидко опановувати нові можливості) та соціальні (взаємодія з колегами та відношення до робочого процесу).

Таким чином, першочергові питання, що потребують уваги, це чинники, що впливають на компетенції та компетентність задіяних працівників – розвиток, професійне навчання, службове

та кар'єрне просування персоналу. Вони мають прямий вплив на процес визначення значення певної компетенції. Постійне підвищення значень компетенцій та удосконалення кваліфікацій працівників є одним із важливих факторів успіху підприємства.

Список літератури:

1. Горобець С.А. Теоретичні засади проблеми формування професійної компетентності майбутнього фахівця-економіста / С.А. Горобець // Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2007. – Вип. 31. – С. 106–109;
2. Коваленко Н.Д. Аналіз людського капіталу підприємства як ключової компетенції / Н.Д. Коваленко, А.П. Должикова // Економічний простір - №75 – 2013 – С. 191-199;
3. Кузьмін О.Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту: [навчальний посібник] / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр “ІНТЕЛЕКТ+” Інституту післядипломної освіти), “Інтелект-Захід”, 2003. – 352 с.;
4. Boyatzis R. The Competent Manager / R. Boyatzis. – New York : Wiley, 2005. – 406 p

СЕКЦІЯ 3 - АНАЛІЗ І ОПТИМІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ЄГОРОВА Ю.В., к.е.н., доц., ХНУБА

СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні у світовому господарстві формується нова парадигма економічного зростання на основі використання інновацій і знань як головних економічних ресурсів. В умовах глобалізації та прискорення процесів міжнародної інтеграції для кожної держави важливим є визначення її місця у світовій системі господарювання. З цією метою застосовуються рейтинги, які складаються для певного кола країн та визначають позицію кожної з них залежно від розвитку національної економіки, соціальної сфери та інноваційного потенціалу.

Аналізуючи позиції України у рейтингу країн за Глобальним інноваційним індексом та його складовими, слід зазначити, що у 2017 році вона зайняла найвищу позицію за останні 5 років – 50 місце серед 127 країн світу [1].

За Глобальним індексом конкурентоспроможності Україна у 2017 році посіла 81-е місце серед 137 країн, покращивши свою позицію на чотири пункти порівняно з минулим періодом [2].

Відповідно до даних Європейського інноваційного табло за значенням Зведеного інноваційного індексу у 2016 р. – 28,9 – Україна має статус «Повільний інноватор».

Таким чином, взятий Україною курс на становлення інноваційної економіки є запорукою долучення країни до інноваційних процесів у глобальному середовищі.

Загальний аналіз позицій України у світових та європейському рейтингах оцінювання стану науково-технічної сфери, інноваційного потенціалу, результатів наукових досліджень показує, що, незважаючи на деякі позитивні тенденції, в цілому вони є достатньо слабкими.

У зв'язку з чим для розробки і удосконалення базових основ становлення інноваційної економіки України потрібно мати

систематизоване уявлення про закономірності процесу, який відбувається в умовах глобалізації економічного простору та прискорення міжнародної інтеграції.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку світової економіки, слід зробити висновок про необхідність долучення України до:

- формування міжнародних інноваційних мереж, технопарків, технополісів;
- створення єдиної електронної інформаційної бізнес-платформи в сфері інновацій;
- ефективних норм законодавства інноваційної діяльності, діючих в глобальному середовищі, та міжнародних стандартів управління інноваційними процесами;
- іноземного фінансування наукових досліджень;
- моделі колективних інновацій, що формується світовим співтовариством та охоплює групи інноваторів, установ інноваційного розвитку та механізми узгодження їх дій;
- світової тенденції зміщення пріоритетів у бік розповсюдження галузей V-го технологічного укладу, а в наукових розробках - досліджень у сфері VI-го технологічного укладу.

Список літератури:

1. The Global Innovation Index 2017. Innovation Feeding the World [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2017-report>;
2. The Global Competitiveness Report 2017–2018 / World Economic Forum, Geneva [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report/>;
3. European Innovation Scoreboard 2017 / Document date: 20/06/2017 - Created by GROW.DDG1.F.1 - Publication date: 27/07/2017 // <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/24829>

АФЕНЧЕНКО Г.В., к.соц.н., доц.

ШУМЛЯНСЬКА Н.В., ст. викл.

ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У світовій і вітчизняній економічній науці відзначається сплеск інтересу до культури як явища і її ролі в економічних практиках і економічній політиці держав. Поряд з темами підприємницької культури суспільства, культури довіри, корпоративної (організаційної) культури, культури в міжнародній торгівлі, все частіше досліджуються і культурні фактори

економічного розвитку країни в цілому.

Підприємницька діяльність є сферою пильної уваги у всіх суспільствах: від країн з розвиненими ринковими інститутами і традиціями підприємництва до держав, які порівняно недавно здобули незалежність або стали на шлях капіталістичних перетворень. Адже підприємницьку активність в США прийнято пов'язувати з цінностями свободи, досягнення самовираження, індивідуалізму, матеріального успіху.

В процесі побудови моделі поведінки підприємця як драйвера економічного зростання, генерування інновацій вчені використовують підходи внутрішнього характеру, в саме психологічні ознаки особистості («незадоволеність», потреба в «досягненнях», унікальний талант пошуку і управління рідкісними ресурсами) і атрибути зовнішнього середовища («сприятливе» ставлення громадськості, «соціальна легітимність» підприємництва).

Важливу частину дискусії щодо місця культури в економіці займає тема довіри. Довіра розглядається як умова трансакції економічних агентів, а також як показник межі адміністративного контролю і державного втручання в їх діяльність. Вимірюючи довіру на різних рівнях, дослідники говорять про неї узагальнено, як про показник, що характеризує ресурси взаємодії (соціальний капітал). Довіра, яка заснована на ідентифікації партнерів, призводить до виникнення емпатії. Соціально-психологічними аспектами пояснюють необачно дію агентів в умовах високої невизначеності. Крім того, довіра може бути результатом не тільки ідентичності агентів (мікрорівень), а й показником розвитку інститутів громадянського суспільства (макрорівень). Довіра підвищує інвестиції в освіту, сприяє розвитку інновацій.

Роль культури в організації міжнародного бізнесу має важливе значення в зв'язку з діяльністю транснаціональних корпорацій. Цікаво дослідити, як національно-культурні цінності впливають на прийняття рішень менеджерами, продуктивність праці, внутрішньо колективні взаємодії працівників філій компаній. Так, наприклад, вимір культурної дистанції широко застосовується при виході на нові ринки, прямих зарубіжних інвестиціях, участі в міжнародній торгівлі. Безумовно, чим сильніше відрізняються норми і цінності, тим більше відхилень в управлінській та організаційній практиці, стилі поведінки і переговорах, споживчих переваг та стратегіях маркетингових

комунікацій.

Дослідження культури в економіці носить неоднозначний характер. З одного боку, це прогнозоване рішення включати в методики параметри культури безпосередньо у вигляді індексів і кількісних оцінок, без з'ясування відмінності між теорією і емпіричними даними, для швидкого виявлення певних залежностей. З іншого, - стало зрозуміло, що ряд економічних проблем складно вивчати без введення належних визначень термінів, типу «культурний капітал», «соціально-етична поведінка», «соціальна відповідальність бізнесу» та інші. Крім того, параметри цінностей культури втрачають своє значення, якщо застосовувати їх до широкого, а не певного спектру питань.

У сучасних дослідженнях чітко простежується перетин предметних полів культурних і економічних інститутів. Автори досліджень наголошують на необхідності розширення теоретичного апарату і мови економічної науки, спираючись на досягнення в галузі культурології та соціології.

ЗАПЛІТНА Т.В., к.е.н., доц., НТУ

ШУБА А.А., студент, НТУ

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ІННОВАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Тенденції розвитку світової та національних економік носять характер модернізації та інноваційної реструктуризації суспільного виробництва, або як визначається західними науковцями інноваційна індустріалізація економіки під впливом глобальних факторів, таких як роботизація, впровадження інформаційних технологій та передування інноваційного сектору і сфери знань. Такі конкурентні переваги минулих років, як наявність природних ресурсів і дешева робоча сила – сьогодні вже не такі ефективні. Разом з тим, інноваційна економіка в цілому та наявність технологій є дуже сприятливим для економічного зростання країн, що розвиваються. Для України інноваційна індустріалізація являє собою шанс для зміни ролі в глобальній економічній конкуренції, посилити потужність виробничого потенціалу економіки використовуючи повною мірою наявний потенціал інноваційних ідей та проектів.

Надійну основу для довгострокового глобального зростання

створює проникнення інформаційних технологій в усі сфери життя, що, по-перше, призводить до корінної зміни у виробництві і споживанні і, по-друге, вносить суттєві корективи у розвиток зовнішньоекономічної діяльності країн світу. Структура світового експорту завжди була відмінним індикатором перетворень в глобальній економіці. За останні роки вона значно змінилася, на що вплинули науково-технічний прогрес і трансформація у структурі виробництва розвинених країн і тих, що розвиваються.

Враховуючи досвід таких розвинених країн, як США, Японія, Сінгапур, можна зазначити, що основною рушійною силою розвитку економіки в сучасних умовах є наука і інновації. Характерною рисою цих держав є те, що вони приділяють значну увагу розвитку освіти і науки. Крім того, результати діяльності науково-дослідних установ і університетів широко впроваджуються в реальному секторі економіки.

Глобальний ринок інноваційних послуг, які відповідають вимогам інноваційної індустріалізації, оцінюється приблизно в \$ 773 млрд на рік, також передбачається, що капіталізація інновацій спроможна створювати глобальну транснаціоналізацію в якій країни визначають стратегічний рівень світової конкурентності. Наша конкурентна перевага – висококваліфіковані кадри, 100 тис. програмістів, 4-те місце в світі по кількості сертифікованих після США, Індії та інших країн. В 2017 році українські ІТ-компанії здійснили експорт послуг на суму \$ 3,6 млрд – обсяг ринку [1, 2].

Одним із шляхів залучення наукового і технічного потенціалу є створення аутсорсингових компаній на зразок ІТ-компаній, які будуть вирішувати інженерні завдання для іноземних компаній. Тож, сьогодні не аби якої актуальності набуває реформування у сфері інноваційного розвитку та освіти, які дали б поштовх до активізації інноваційних процесів, підвищення їх ефективності і на цій основі формування нової моделі економічного зростання, яка б враховувала загальносвітові тенденції і трансформації.

Список літератури:

1. The world bank. Research and development expenditure (% of GDP). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS>;
2. Global R&D Funding Forecast Presentationfor [Електронний ресурс] // Engineering Public Policy Symposium Martin Grueber Battelle. – 2018, April [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.asme.org/getmedia/66f74f19-172e-4aa0-af5d421c9231731e/GRUEBER.aspx>

МЕХОВИЧ С.А., д.е.н., проф., НТУ «ХПІ»
ЦИБУЛЬНИК А.С., студент, НТУ «ХПІ»

СИСТЕМА ОБЛІКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА КІБЕРБЕЗПЕКА

На сучасному етапі економічного розвитку інновації стали ключовим чинником сталого розвитку. Після підписання Угоди про партнерство і співробітництво з Європейським співтовариством затверджено «Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу», якою визначено курс на розвиток національної економіки за інноваційною моделлю. Для реалізації ефективних механізмів стимулювання інноваційної діяльності та інноваційної культури суспільства необхідно приведення офіційної звітності підприємств до міжнародних стандартів. Відсутність чіткого уявлення про інновації як про специфічний об'єкт аналізу та контролю у національній системі обліку унеможливає отримання достовірної оцінки ефективності фінансування інноваційної діяльності. У той же час без об'єктивної, достатньої та достовірної інформації, яка повинна забезпечуватися насамперед системою бухгалтерського обліку, ефективно управляти інноваційними процесами на підприємстві неможливо.

Одним із найбільших недоліків сучасного обліку інновацій є те, що не існує єдиної системи облікових реєстрів і бухгалтерських рахунків для відображення витрат, доходів і результатів інноваційної діяльності. Чинні облікові моделі не адекватні різновидам інноваційних процесів і не надають достатніх та достовірних даних для проведення економічного аналізу в сфері інновацій. У зв'язку з цим актуальною задачею є розробка науково обґрунтованої системи обліку й аналізу витрат, доходів і результатів інноваційної діяльності.

Дослідження теорії і методології бухгалтерського обліку та аудиту інноваційної діяльності у технологічному процесі дозволили зробити такі висновки й пропозиції. функції бухгалтерського обліку та економічного аналізу в своїй взаємозалежності й зв'язку з іншими функціями управління утворюють нерозривний управлінський цикл у просторі й часі та повинні бути підпорядковані цілям системи управління інноваційною діяльністю, яка охоплює різні сфери діяльності підприємства, що надає можливість забезпечити технічний і соціально-економічний

ефект інновацій.

Для удосконалення оцінки ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств, вважаємо за необхідне доповнити рекомендований ЮНІДО перелік показників відповідно особливостей інноваційної діяльності кожного підприємства. У якості інтегрального показника, що характеризує ефективність інноваційної діяльності підприємства, може бути використаний коефіцієнт результативності інноваційної діяльності (Крез.ін.д.) [1].

$$\text{Крез.ін.д.} = \text{РЕЗнддр.} \times \text{Рст.впр.ін.} \times \text{РЕЗтрив.роз.впр.} \quad (1)$$

де: РЕЗнддр. - результативність стадії проведення НДДКР, стадії впровадження інновацій та діяльності підприємства з погляду тривалості процесу розробки й впровадження інновацій;

Рст.впр.ін. - результативність стадії впровадження інновацій;

РЕЗтрив.роз.впр.- результативність діяльності підприємства з точки зору тривалості процесу розробки й впровадження інновацій.

Для комплексного визначення результативності інноваційної діяльності підприємства за допомогою розрахунку відповідних показників керівництво та відповідні підрозділи підприємства повинні аналізувати динаміку наведених вище показників порівняно з попередніми періодами, здійснювати оцінку ефективності реалізованих підприємством інновацій і їхнього впливу на показники ефективності функціонування підприємства та, водночас, виявляти можливі резерви поліпшення цих показників. Це повинно робитись на постійній системній основі за допомогою спеціально розроблених комп'ютерних програм, які враховують облікову політику та особливості кожного підприємства. Крім того, ці програми повинні задовольняти потреби менеджменту, інвесторів і власників підприємства у отриманні аналітичної інформації щодо ефективності інновацій у технологічному процесі. Така програма повинна бути часткою системи контролінгу. Тільки за таких умов можливо відстеження та своєчасне корегування інноваційних програм. Таким чином, можна зробити висновок, що в сучасних умовах вирішальною умовою розвитку та стабільності підприємств є ефективність їх інноваційної діяльності. При цьому результативність інноваційної діяльності прямо залежить системи обліку та від того, наскільки точно оцінено ефективність інновацій, наскільки адекватно

визначено її методи, сформовано чітку стратегію та пріоритети розвитку інноваційної діяльності. Це дає можливість керівникам підприємств виявити як сильні, так і слабкі сторони цієї діяльності, дає змогу приймати обґрунтовані раціональні управлінські рішення та ефективно керувати не тільки інноваційною діяльністю, але й забезпечувати успішний, довготривалий, стійкий розвиток підприємства. Такий підхід до управління інноваційною діяльністю обумовлено також відсутністю методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку витрат інноваційної діяльності, що призводить до розпорошеності витрат по освоєнню нової продукції на різних рахунках витрат, а це ускладнює визначення собівартості кожного етапу робіт і формування загальної суми цих витрат [2].

У склавшихся умовах принципового значення набуває внутрішній аудит підприємства. У Законі України "Про аудиторську діяльність" [3] внутрішній аудит не згадується, але в практиці поняття "внутрішній аудит" починає все частіше застосовуватись практично як незалежна діяльність на підприємстві. Це потужний інструмент управління на основі інформації про технології, аналізу внутрішнього і зовнішнього середовища, сильних та слабких сторін, фінансового стану та ін. Працювати можна в структурах внутрішнього аудиту без спеціальної сертифікації (законами не передбачено). Нові правила щодо професійної незалежності забороняють багато видів не аудиторських послуг, дозволених міжнародно визнаними концептуальними засадами надання аудиторських послуг. Ці невідповідності звелічіло витратність і складність ведення бізнесу вітчизняних аудиторських компаній в Україні, як наслідок, спостерігається їх масовий відхід з рінки і активізація на ньому іноземних компаній. Це означає необхідність переорієнтації облікової політики на користь внутрішнього аудиту та визнання його як ефективного інструмента управління інноваціями.

Є ще одна причина щодо переорієнтації облікової політики. Вона пов'язана з поняттям комерційної таємниці. Незважаючи на те, що відповідною постановою Кабінета Міністрів України затверджено перелік відомостей облікової політики, що не становить комерційної таємниці, дуже небажано, щоб певна інформація могла бути оприлюдненою.[4] Це пов'язано із комп'ютеризацією, кібербезпекою і розробкою методів її захисту. Основна мета захисту відомостей щодо облікової політики полягає

в тому, щоб запобігти розповсюдження їх до конкурентів. Відсутність такого захисту може залишити підприємство без вигідних партнерів та клієнтів. Забезпечення захисту облікової інформації підприємства є важливою передумовою, спрямованою на забезпечення його економічної безпеки. Нестабільність і невизначеність економічних процесів загострюють окреслену проблему, що потребує пошуку наукових підходів до її вирішення. Показники економічної безпеки підприємства - це найбільш значущі параметри, що дають загальне уявлення про стан економічної системи суб'єкта господарювання в цілому. Тому кібербезпека сьогодні повинна стати невід'ємною частиною облікової політики і системою обліку інноваційної діяльності.

Список літератури:

1. Левченко Н.М., Носенко Д.К. Аналіз ефективності інноваційної діяльності. Вісник Хмельницького національного університету. 2009, № 2, Т.1. С.138-142;
2. Моргунова Т.І., Швиденко О.А. Проблеми інноваційної діяльності. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67132.doc.htm;
3. Закон України «Про аудиторську діяльність» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 44, ст.397
4. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці: постанова КМУ від 09.08.1993 р. № 611

ЛОШАКОВА С.Є., студент, НТУ «ХПІ»

ІГНАТЮК О.А., д.пед.н., проф., НТУ «ХПІ»

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Виходячи із загального трактування змісту професійної освіти, метою навчання є підготовка фахівців, компетентних у відповідній галузі та здатних до належного виконання професійних завдань, які володіють необхідною теоретичною інформаційною базою, мають сформовані професійні вміння та навички, що входять до відповідних професійних компетенцій. Зміст професійної підготовки майбутніх фахівців полягає в організації навчального процесу, який спрямований на формування необхідних професійних компетенцій. На сучасному етапі основними завданнями процесу підготовки майбутніх економістів є:

- формування інформаційної культури майбутнього

фахівця;

- формування вмінь та навичок застосовувати засоби і методи обробки й аналізу інформації під час професійної діяльності;
- формування вмінь використовувати новітні інформаційні технології;
- формування розуміння навколишнього світу як відкритої інформаційної системи;
- формування вмінь та навичок швидко орієнтуватися у професійному просторі та адаптуватися до змін в останньому;
- формування вмінь та навичок самостійно навчатися і розвиватися протягом усього періоду трудової діяльності.

Запропоновано наступний підхід до визначення рівня готовності майбутніх економістів до прийняття рішень. Методика визначення рівня готовності майбутніх економістів до прийняття рішень складається з двох частин:

- методика розрахунку рівня готовності студентів - майбутніх економістів до прийняття рішень в професійній діяльності організаціями економічного профілю, яка включає наступні етапи: вибір організацій економічного профілю за видами послуг, що надаються, та врахування видів економічної діяльності, визначення генеральної сукупності організацій економічного профілю, формування репрезентативної вибірки організацій, визначення профілю респондентів до опитування, формування запитань для збору інформації щодо готовності і здатності студентів - майбутніх економістів виробляти, приймати та практично-реалізовувати управлінські рішення, збір інформації, аналіз результатів опитування.

- методика розрахунку рівня готовності студентів шляхом тестування, яка містить наступні етапи: розробка анкети, яка включає питання щодо визначення рівня готовності і здатності студентів до прийняття рішень в практичній діяльності, вибір контрольної групи студентів, проведення анкетування студентів - майбутніх економістів, збір інформації, аналіз результатів опитування.

Проведено дослідження щодо оцінки рівня готовності майбутніх економістів економічного факультету НТУ «ХПІ» до прийняття рішень за даними методиками. Результати проведеного анкетування дозволяють стверджувати, що рівень готовності нинішніх випускників вищих навчальних закладів до прийняття

самостійних управлінських рішень недостатній.

Нами досліджено соціально-психологічні та педагогічні умови і засоби розвитку управлінських здібностей особистості. Серед цих засобів найбільш результативними є індивідуальне консультування, проектні студії та практичний тренінг. Практичний тренінг як система спеціально організованого впливу є тим інструментом, який допоможе майбутньому економісту вирішити ряд актуальних проблем в майбутній управлінській діяльності. Тренінг дозволяє моделювати певні реалії виробничих задач, відносини між людьми, концентрувати та згущувати управлінський досвід.

Список літератури:

1. Saaty Thomas L. Decision making with the analytic hierarchy process / Thomas L. Saaty // Int. J. Services Sciences. – 2008. – Vol. 1. – No. 1. – P. 83–98;
2. Ігнатюк О.А. Формування готовності майбутнього інженера до професійного самовдосконалення: теорія і практика: [монографія] / О.А. Ігнатюк. – Харків: НТУ «ХПІ», 2009. – 432 с.

ТОВСТИКО В.В., студент, НТУ «ХПІ»

СМОЛОВИК Р.Ф., к.е.н., проф., НТУ «ХПІ»

ИННОВАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ И ИХ ЗАДАЧИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ПОДГОТОВКИ ПРОИЗВОДСТВА

Выход Украины на международный рынок в современных условиях глобализации, трансформации экономических систем возможен только при условии разработки и изготовления инновационной, конкурентоспособной продукции. Следовательно, данные задачи должны быть решены уже на стадии технической подготовки производства. Техническая подготовка производства, как известно, комплексная система не только технических, но и социально-экономических задач. Однако некоторые аспекты современных требований к указанному процессу рассмотрены относительно индустриального производства. Не в полной мере находит еще отражение важнейшие признаки постиндустриального производства: стремительное возрастание роли науки, научного исследования, интеллектуального труда, процессов международного разделения кооперации труда в условиях комплексной системы создания и освоения продуктовых

инноваций. Техническая подготовка производства является комплексной системой создания и освоения инновационной техники и занимает в машиностроении значительный удельный вес – до 70% общего производственного цикла изготовления нового изделия. В условиях индустриального промышленного производства любое промышленное предприятие, как открытая система внешнего и внутреннего окружения, представляет собой лишь замкнутый цикл переработки исходных ресурсов в готовый продукт. Вопросы организации такого процесса производства широко представлены в специальной литературе. Постиндустриальное (инновационной) производство в отличие от указанного выше включает в свою сферу целый комплекс других видов производств от заготовительных до депроизводственных. Следовательно, представляет собой сложную систему, предъявляющую особые требования к качеству исходных ресурсов, средств труда, методам организации производства, реализации продукции, сервисному обслуживанию. Кроме того такое производство становится наиболее восприимчивым к техническим и организационным нововведениям, важнейшая роль в которых отводится инновационным процессам, поскольку они обладают циклическими свойствами. Принципиально новое положение формируется в результате развития постиндустриального производства. Результаты производства в большей мере зависят от интеллектуального труда человека. Сам по себе абстрактный труд начинает качественно изменяться по своему содержанию. Это уже труд не только «средней умелости рабочего», но, и труд ученого, инженера, конструктора и других категорий работников. При этом существенно возрастает «умелость», т.е. квалификационный уровень, и самого рабочего. Стоимость товаров все в возрастающей степени зависит от затрат на творчество, вложений в «интеллектуальный капитал», научное исследование.

Более очевидный становится уровень изменений характера труда человека эффективность общественного производства, и производительность труда. Все указанные факторы в решающей степени зависят от общественно-интеллектуального уровня общества и каждого из его членов, а также от того, с какой степенью эффективности используются не физические, а нервно-психические, интеллектуальные способности и силы человека и отдельных слоев общества. Качественно изменяется роль человека

в производственном процессе: он как бы выходит из непосредственного физического, механического контакта с орудиями и средствами труда, оставляя за собой наиболее сложные нервно-психические функции творчества. В этом проявляется переход к участию в производстве наиболее сложных качеств человека.

Список літератури:

1. *Смоловик Р.Ф.* Методологические основы активизации познавательной деятельности : теория, практика, психологический тренинг / *Р.Ф. Смоловик* // Монография. – Х.: Смугаста типографія, 2015. – 315 с.;

2. *Смоловик Р.Ф.* Галузеві особливості управління процесами відтворення основних засобів машинобудівних підприємств Вісник Нац. тех. ун-та «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків.. : НТУ «ХПІ», 2015. – №19 (1191). С. 106–110;

3. *Линник О.І.* Антикризове управління на вітчизняних та закордонних підприємствах: теорія, діагностика кризового стану, соціально-економічний аспект управління. Колективна монографія. – Харків: ТОВ «Підручник» НТУ «ХПІ», 2013. – 600 с. С. 196–239, 435–466, 502–525.

SZABOLCS NAGY, prof., candidate of economic sciences, associate professor, University of Miskolc, Hungary

PERERVA P.G., doctor of economics, prof., Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy (WSZOP), Katowice, Poland

COMMERCIALIZATION OF PATENT INNOVATIONS

The process of commercialization of patent innovations is the transformation of research and development results into innovative products and services on the market in order to meet the needs of innovation consumers and to generate income and profits as a result of their sales. At the present stage of development, the process of commercialization of the results of innovation should be considered at almost all stages of the innovation process, including the search, examination, selection of innovations, distribution and consolidation of the legal rights of their owners, further modernization and maintenance of the implementation and operation of the innovation product.

In our opinion, the most important segment of the intellectual property market is the commercialization of patents. The complexity of the commercialization process in this case lies in the valuation of the patent, since it is a special type of intellectual product. Evaluation of the commercial value and value of patents, as well as other intellectual products has always been reduced to their assessment

using financial and / or market indicators, which, in turn, also depends on the same indicators of intellectual products, that is, to get rid of a set of calculation indicators in this case is almost impossible. We can only talk about the maximum reduction of this dependence using non-financial indicators. Our research shows that a method for evaluating intellectual products (for example, patents) weighted with quotations (quoting patterns - Hirsch index), which was developed by Hall and Jaffa at the beginning of this century, is free from this important flaw [3, 4], and developed by Platonov V.V., Rogovoy E.M. and Kosenko A.P. [1, 2, 4].

In our opinion, analyzing the benefits of using patent citation indices in scientific research, the most important in the context of our research is the effect of patent citation on their value. Using quotes in magazines, patents and other sources helps determine whether the end user has achieved a scientific product, is the organization of high-performance in its industry. The indicator "analysis of patent quotations" allows you to explore the impact of science on technology, allows you to determine the significance and effectiveness of the results of creative work of enterprises, organizations and institutions.

The main novelty and advantage of this approach is due to two factors. The first of these is that this approach identifies a key integral indicator with which you can compare the value of an intellectual property object (OIS). Moreover, other non-financial indicators are used in other methodological approaches, which do not have a strict functional or even statistically based relationship. The second factor in the advantages of the method is accessibility since the 1980s. the necessary quantitative database for calculating the integral indicator in the form of an electronic database of patent information. This fact translates proposals on the use of the patent citation method from theoretical positions to the practical sphere of calculations.

Based on our analysis of approaches to citing patents and their use as a factor in the commercial value of the results of creative activity, in our opinion, it is extremely important to determine the assessment of a patent and predict its commercial potential. Traditional approaches to the definition of intellectual property valuation are well known, but, in our opinion, they do not take into account the extremely important component associated with the patent citation index.

The approbation of the developed models for determining the price of intellectual-innovative technologies was carried out, which

showed that the obtained results are quite logical, have a sufficient degree of reliability and reliability, which indicates a sufficient scientific and methodological level of the proposals developed. We draw attention to the fact that, given the citation of patents, a slight increase in the sale price of a patent is allowed, which provides such patents with additional competitive advantages in the transfer market.

Developed recommendations on the valuation of patents are not recommended as a regulatory document. They allow you to specify the results of the patent valuation, obtained using more reliable and proven practices.

References:

1. *Pererva P., Nagy S., Maslak M.* (2018) Organization of marketing activities on the intrapreneurship // MIND JOURNAL // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna.- №5.- [Published online]. - Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/organization_of_marketing_activities_on_the_intrapreneurship.pdf;
2. *Nagy S., Piskóti I., Molnár L., Marien, A.* (2012). The relationship between values and general environmental behaviour. Economics and Management, No.17(1), pp.272-278;
3. *Piskoti I., Nagy S.* (2009) A new customer satisfaction management model (methodology and practice). Economics and managements, No. 14, pp. 483-490;
4. *Романчик Т.В.* Оцінка сучасного стану інноваційної діяльності підприємств України / *Т.В. Романчик* // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ», 2008. – № 55 (1). – С. 52-61;
5. *Романчик Т.В.* Теорія інновації: дослідження понятійного апарату / *Т.В. Романчик* // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 138-142;
6. *Nagy S.* (2017) The Impact Of Country Of Origin In Mobile Phone Choice Of Generation Y And Z // JOURNAL OF MANAGEMENT AND TRAINING FOR INDUSTRIES.- №4.- pp.16-29;
7. *Kocziszky György* Anti-corruption compliance in the enterprise's program [Electronic resource] / *G.Kocziszky, M.Veres Somosi, P.G.Pererva* // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. / Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського.– Кременчук, 2017. – С. 164-167. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1r-6uz8h9jl-bCWwpPrY7esG925mrOudP/view>;
8. *Sikorska M.* Compliance service at guest services enterprises / *M. Sikorska, György Kocziszky, P.G.Pererva* // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 19 жовтня 2017р.– Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 389-391;
9. *Kocziszky György* Reputational compliance / *György Kocziszky, M.Veres Somosi, T.O.Kobielieva* // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2017» : тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / *ред.: О.В.Манойленко, Є.М.Строков.*– Харків : НТУ «ХПІ», 2017.– С. 140-143;
10. *Nagy Szabolcs* Estimation of economic efficiency of power engineering / *S. Nagy, M. Sikorska, P. Pererva* // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : матеріали 10-ї Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2018 р. – Харків : ХНУБА, 2018. – С. 3-6;
11. *Pererva P.G.* Technology transfer / *P.G.Pererva, György Kocziszky, D.Szakaly, M.Somosi Veres* - Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.;
12. *Potrashkova L., Raiko D., Tseitlin L., Savchenko O., Nagy S.* (2018) Methodological provisions for conducting empirical research of the availability and implementation of the consumers' socially responsible intentions // Маркетинг і менеджмент інновацій / Marketing and management of innovations.- № 3.- pp.133-141;
13. *Kocziszky György* Compliance risk in the enterprise / *G. Kocziszky, M. Veres Somosi, T.O. Kobielieva* // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2017» : тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф.

студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017 р. / ред.: П.Г.Перерва, Є.М.Строков, О.М.Гуцан.– Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – С. 54-57;

14. *Nagy Szabolcs* Current evaluation of the patent with regarding the index of its questionnaire / *S. Nagy, M. Sikorska, P. Pererva* // Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 19 квітня 2018 р. – Київ : НАУ, 2018. – С. 21-22;

15. *Романчик Т.В.* Наукові засади дефініції "економічна безпека" / *Т.В. Романчик* // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі : зб. тез наук. робіт 1-ї Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., 21-23 березня 2017 р. – Кременчук : КрНУ, 2017. – С. 206-209;

16. *Nagy Szabolcs* Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises / *S. Nagy, P. Pererva* // Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2018 р. – Харків : ХНАДУ, 2018. – С. 88-89;

17. *Nagy Szabolcs* Digital economy and society – a cross country comparison of Hungary and Ukraine / *S. Nagy* // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 174-179;

18. *Романчик Т.В.* Економічна безпека підприємства: функціональні аспекти / *Т.В. Романчик* // Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю факультету міжнародного туризму та управління персоналом Запорізького національного технічного університету, 30-31 березня 2017 р. : [в 2 т.]. Т. 2 / ред. В. М. Зайцева. – Запоріжжя : "Просвіта", 2017. – С. 372-374.

СТРОКОВ Є.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ТРЕНДИ У РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ: МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ

У зв'язку з тим, що багато мереж ресторанів впроваджують у свою роботу інформаційні технології, клієнтам тепер надається більш широкий спектр послуг. Все більше закладів розробляють власні мобільні додатки. У чому їх зміст і що вони надають користувачеві?

На ранніх етапах зміст додатка був в тому, щоб дати клієнтові можливість ознайомитися з меню та знайти найближчий заклад. Зараз, цим вже нікого не здивуєш і ресторани пропонують додаткові послуги: бронювання столиків, попереднє замовлення та його оплата, блюда з доставкою, придбання подарункових сертифікатів, бонуси за лояльність і навіть вбудовані ігри.

Але варто відзначити, що більша частина клієнтів не бажає встановлювати на свої пристрої додатки окремих ресторанів. Більше половини респондентів, проведеного Opentable дослідження, відповіли, що не готові завантажувати додаток для конкретного ресторану, у той час як, позитивно відповіли лише 6%. Перевагу користувачі віддають агрегаторам - додаткам, у яких зібрана інформація про велику кількість закладів, і які мають

наступні функції:

- попереднє замовлення та оплата. Такий функціонал корисний не тільки клієнтові, який не стоїть в черзі і не чекає своє замовлення, але й закладу – він дозволяє розподілити навантаження на кухню, скоротити черги, прискорити обслуговування, і, в цілому, підвищити ефективність роботи;
- доставка. Сьогодні існує дві моделі доставки: власна кур'єрська служба або співробітництво із стороннім сервісом доставки. Багато великих мереж і закладів зараз проводять порівняльні тести обох моделей;
- програма лояльності. Проведені найбільшими гравцями ринку дослідження дозволяють зробити висновок, що інтеграція попереднього замовлення і оплати призводить до росту кількості учасників програми лояльності. Що дозволяє закладу, використовуючи цільовий маркетинг, залучати більше клієнтів. Дослідження показують, що лише близько 10% споживачів використовують програму лояльності. У випадку, якщо програму лояльності сполучити з мобільним додатком і платежами, то частка користувачів зростає до 25-30%.

ДЮЖЕВ В.Г., д.е.н., проф., НТУ «ХПІ»

БОЙЧЕНКО О.І., асп., НТУ «ХПІ»

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОЇ СПРИЙНЯТЛИВОСТІ ПЕРСОНАЛУ НА МЕХАНІЗМ ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Інноваційна діяльність (ІД) кожного підприємства промислової автоматики (ПА) важлива для збільшення конкурентоспроможності і збільшення прибутку [1-4]. У таблиці 1 показана напрями і механізм впливу ІД на підвищення ефективності діяльності і роль інноваційної сприйнятливості (ІВ) персоналу на прикладах Українських і світових компаній ПА. Аналізуючи дані таблиці 1, можна зробити висновок, що підвищення ІВ персоналу впливає на підвищення прибули підприємства, інноваційного потенціалу, і підвищення якості продукції.

Таблиця 1 - Напрямі та механізми впливу ІД на підвищення ефективності діяльності підприємства і роль ІВ

Напрямок впливу ІД	Результат по підприємствах ПА України	Механізм впливу ІД на результат	Роль ІВ в цьому	Приклади по підприємствах ПА в Україні	Приклади ПА по світових лідерах	Результат по світовим
На приріст прибутку	Приріст прибутку на 10-15%	За рахунок реструктуризації відділу продажів, з'єднання його з фахівцями КБ, технологіями і БЗК офісом	ІВ персоналу на першому місці, із-за впровадження нових систем	Перехід з регіональних продажів на галузеві дозволив виготовляти готові рішення для клієнта, що привело до збільшення продажів	Інвестиції в перспективні напрями, такі як: продовольство, клімат, енергетика і інфраструктура	30-50%
На підвищення рівня компетенції співробітників	На 20-30% збільшення компетенції за результатами навчання і тестування співробітників	За рахунок отримання досвіду, зворотному зв'язку від клієнтів і від ринку і доп. навчання.	ІВ персоналу впливає на навчання	Програми навчання, і підвищення кваліфікації, призводять до підвищення рівня компетенції співробітників. Але найважливіше отримувати зворотний зв'язок з ринку, від клієнтів, що треба їм і під ці умови розробляти нові прилади і рішення. До складу підприємства входить конструкторське бюро, дослідне виробництво і завод по серійному випуску продукції	Концепції зближення з клієнтами і надання послуг на очікуваному рівні, що приведе до більшої лояльності. Завдяки великим зусиллям з боку кожного співробітника компанії, можна підвищити різні показники діяльності : поліпшити якість і доставку, зменшити суму заборгованості.	45-55%
На інноваційний потенціал підприємства	Збільшення інноваційного потенціалу на підприємстві на 20-25%	За рахунок впровадження інновацій	ІВ персоналу на безперешкодне впровадження нових технологій і інновацій	Обґрунтування інновацій і підготовки проекту її реалізації і впровадження на підприємстві.	Надійна інноваційна компанія, яка пропонує високоякісне устаткування.	35-60%
Підвищення якості продукції, що виготовляється	Відсоток браку всього 1,5-3%	За рахунок впровадження нових технологій і уважних, добросовісних співробітників	ІВ персоналу на сумлінність складання устаткування	Враховуючи досвід попередніх випусків приладів, використання нових технологій, якісну елементну базу, таких виробників як Intel та ін. Впровадження міжнародного стандарту системи менеджменту якості ISO 9001:2015	Підвищення якості своєї продукції за рахунок кваліфікованих фахівців. Навчання, підвищення практичних навичок персоналу.	Відсоток браку всього 1,5-2%

Розроблено автором

References:

1. Дюжев В.Г., Сусліков С.В., Бойченко О.І. Вплив на інноваційну сприйнятливість характеристик системи управління персоналом. Науково-виробничий журнал «БІЗНЕС-НАВІГАТОР». – Х.: ПВНЗ «МУБП». – 2017. – № 4 (43). – 170с. С. 142-146;
2. Дюжев В.Г., Бойченко О.І. Підвищення інноваційної сприйнятливості персоналу комерційної служби підприємств промислово автоматики. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). Збірник наукових праць. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2017. - № 45(1266). - 125с. С. 42-46;
3. Бойченко О.І. Інновації на прикладі Української промислової компанії. Вісник. Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна ХНУ им Каразина. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм» Випуск 7, 2018. 156стр. С. 80-86;
4. Дюжев В.Г., Бойченко О.І. Инновационная восприимчивость рынка для отрасли электроэнергетика [Електронний ресурс] Електронний фаховий журнал "Східна Європа: економіка, бізнес та управління"- Д.: ДВНЗ «ПДАБТА». - 2018. - №1 (12). 411стр. С. 107-111.

СЕКЦІЯ 4 - МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ: СТАНОВЛЕННЯ, ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

БІЛОШКУРСЬКА Н.В., к.е.н., доц.

БІЛОШКУРСЬКИЙ М.В., к.е.н., доц.

ДО ПРОБЛЕМИ ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Основною метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку. Для досягнення цієї мети торговельному підприємству, крім конкурентоспроможної продукції, необхідно конкурувати й у цінах. Аналізуючи маркетингову діяльність ТОВ «Стандарт Будівельний» м. Умань, слід зазначити, що суттєвою прогалиною в його роботі є орієнтація продукції (будівельних матеріалів) лише на масового пересічного покупця, але поза увагою підприємства залишається споживач з високими доходами. В результаті цього ТОВ «Стандарт Будівельний» створює додаткові переваги конкурентам, асортиментний ряд яких включає продукцію всіх рівнів ціни та якості [1].

Проблемам оцінки конкурентних переваг, що сформовані на рівні гірничо-добувних підприємств, агропромислових підприємств та вищих закладів освіти, присвячено праці [2-6]. У [7] проведено маркетингові дослідження впливу макроекономічних факторів на конкурентні переваги учасників ринку досконалої конкуренції. Проте поза увагою вчених залишається оцінка посилення конкурентних переваг торговельних підприємств, якій присвячено пропонуване дослідження, хоча перші кроки авторами зроблено у дослідженнях [8-10].

Досліджуючи передумови посилення конкурентних переваг, потрібно провести аналіз резервів збільшення обсягу прибутку підприємства за рахунок обрання стратегії диференціації, тобто розширення асортиментного ряду товарної продукції. Для початку визначимо, які фактори суттєво вплинуть на суму прибутку (табл. 1).

З даних, наведених у табл. 1 видно, що найбільший вплив на прибуток підприємства матиме собівартість продукції. Якщо ТОВ «Стандарт Будівельний» зможе добитися постачання продукції із

зниженням собівартості на 1 тис. грн, то підприємство зможе додатково отримати у вигляді прибутку 365,1 грн або 44,7%. При збільшенні обсягу реалізації продукції, прибуток збільшиться на 412,3 грн, або 49,7%. Також на прибуток значно впливає зміна обсягу реалізації продукції. Ця тенденція в найближчі два роки скоріше за все буде сталою, оскільки обсяг ринку будівельних матеріалів в Україні зростає.

Таблиця 1 - Фактори впливу на прибуток від операційної діяльності ТОВ «Стандарт Будівельний» у 2017 році

Фактори впливу	Вплив на прибуток 2017 р., порівняно з 2016 р. (+, -)	
	грн	%
1. Збільшення собівартості реалізованої продукції	-365,1	-44,7
2. Збільшення адміністративних витрат	-15,07	-50,7
3. Збільшення витрат на збут, зрушення в асортименті та якості продукції	-22,8	-2,6 в. п.
4. Збільшення інших операційних витрат	-327,3	-43,5
5. Збільшення обсягу реалізації	+412,3	+49,7

Джерело: розраховано авторами за даними річної фінансової звітності підприємства.

Тільки при комплексному підході до вдосконалення функціонування ТОВ «Стандарт Будівельний», зміцнення його потенціалу та місця на ринку можна розв'язати проблему заповнення «стратегічної прогалини» за рахунок розробки обґрунтованої стратегії. В ситуації, що склалася на ТОВ «Стандарт Будівельний» рекомендовано впровадити стратегію диференціації. Перевагами диференціації для конкурентів є: підприємство захищене (ізольоване) від стратегій суперників наявністю бренду, торговельних марок або відомого імені виробника.

Головним напрямом стратегії диференціації буде її реалізація шляхом включення до асортиментного ряду товарів за більш високою ціною. В рамках даних заходів пропонується для оцінки створення на ТОВ «Стандарт Будівельний» департаменту відносин з корпоративними клієнтами. Департамент відносин з корпоративними клієнтами (ДВКК) – це можливий підрозділ ТОВ «Стандарт Будівельний», що за допомогою своїх співробітників (регіональних менеджерів) обслуговуватиме керівників будівельних фірм, які мають середні і великі обсяги будівництва.

У чому суть цього персонального обслуговування, і які вигоди

і зручності одержуватимуть керівники будівельних підприємств? ТОВ «Стандарт Будівельний» – це підприємство, що пропонуватиме розширювати не стільки товар (будматеріали), скільки комплексне рішення зниження витрат на будівництво. Тому відносини будівельних фірм з ТОВ «Стандарт Будівельний» – це будуть відносини партнерського співробітництва. Суть послуг, що надаватиме ДВКК ТОВ «Стандарт Будівельний» кожному керівникові будівельної фірми, полягатиме в задоволенні індивідуальних потреб і вирішення конкретних проблем. Буде пропонуватися кожній будівельній фірмі індивідуальне вирішення питання зниження витрат на будівельні матеріали.

Щоб ефективно керувати будівельним господарством фірми і мінімізувати її витрати, керівництву зручно буде працювати з регіональним менеджером ДВКК – це буде їх помічник, він піклуватиметься про фірму, у результаті клієнт одержуватиме такі вигоди і переваги: чітка визначеність відносин і плановість; регіональний менеджер, насамперед, визначить особливості фірми клієнта і зрозуміє її потреби. Від імені ТОВ «Стандарт Будівельний» він запропонує комплексне рішення зниження витрат. Обговоривши цю пропозицію і закріпивши домовленості підписанням контракту, клієнт, по суті, спланує постачання і сервіс – він чітко знає, як працювати з ТОВ «Стандарт Будівельний» і що очікувати від партнерства, знає, що робити і до кого звертатися в «позаштатних» ситуаціях. При цьому забезпечується гарантія надійності постачань і технічного обслуговування. Клієнти вчасно одержують необхідні їм будівельні матеріали – це забезпечується тим, що регіональний менеджер буде логістику ТОВ «Стандарт Будівельний» спеціально під фірму клієнта. Непередбачені контрактом проблеми вирішуються швидко і в повному обсязі. Упевненість клієнта в тому, що він ніколи не залишиться «один на один» із проблемами, що можуть виникнути в процесі експлуатації (гарантійне обслуговування) і доставки будівельних матеріалів. Регіональний менеджер – це партнер – він цілодобово повинен бути поруч з клієнтом на відстані телефонного дзвінка, він допоможе вирішити виниклі проблеми, використовуючи весь потенціал ТОВ «Стандарт Будівельний».

При неможливості заснування підприємства оптової торгівлі будівельними матеріалами, або ж за умови достатньої кількості таких підприємств в регіоні, потрібно налагоджувати зв'язки з

існуючими підприємствами оптової торгівлі будівельними матеріалами на умовах франчайзингу. Розглянемо можливості франчайзингу у випадку ТОВ «Стандарт Будівельний».

Для ТОВ «Стандарт Будівельний» франчайзинг – це, перш за все, спосіб динамічного розвитку мережі, а не предмет прямого продажу. В рамках співпраці потрібно не просто надавати якусь рекламну продукцію, програмне забезпечення та дозволяти працювати під логотипом ТОВ «Стандарт Будівельний», потрібно разом будувати бізнес вже існуючого підприємства оптової торгівлі будівельними матеріалами, готувати кадри (перш за все менеджерів), відбирати та допомагати придбати за вигідних умов (зі знижками, які надаються ТОВ «Стандарт Будівельний») будівельні матеріали, створювати інтер'єр та надавати рекламні матеріали. Потрібно розробляти кампанію з просування торгової марки у потрібному регіоні, проводити маркетингові дослідження та супроводжувати справу протягом усього терміну співпраці. Метою має стати знайти не стільки партнерів, як односторонців, котрі також як і ТОВ «Стандарт Будівельний», цінували б цей бізнес та торговельну марку.

Від користувача слід очікувати та вимагати наступних моментів: прагнення розпочати власну справу або удосконалити вже існуючу справу та отримувати додаткові прибутки від використання переваг, що надаватимуться у межах системи франчайзингу ТОВ «Стандарт Будівельний»; 100% інвестування проекту; забезпечення цілковитої відповідності стандартам, що прийняті у ТОВ «Стандарт Будівельний»; наявність у власності або на умовах оренди у користувача належного приміщення.

Завдяки використанню системи франчайзингу, правовласник – ТОВ «Стандарт Будівельний» розширить мережу підприємств, які працюватимуть під його торговельною маркою. Користувачі, у свою чергу, відкриваючи власну справу вкладають значно менші кошти порівняно з заснуванням нового бізнесу (без використання торговельної марки ТОВ «Стандарт Будівельний») отримують змогу використовувати унікальні випробувані та перевірені часом методи керування бізнесом. Як результат це все дає реальну змогу отримувати стабільний прибуток при безупинному та вдалому розвитку правовласника та користувача.

Отже, для посилення конкурентних переваг торговельного підприємства ТОВ «Стандарт Будівельний» обґрунтовано доцільність заснування Департаменту відносин з корпоративними

клієнтами – підрозділу, що за допомогою своїх співробітників (регіональних менеджерів) обслуговуватиме керівників будівельних підприємств, які мають середні і великі обсяги будівництва. Іншим ефективним напрямом пропонується франчайзинг, умови якого будуть вигідними і для фірм-партнерів, і для ТОВ «Стандарт Будівельний».

Список літератури:

1. Офіційний сайт ТОВ «Стандарт Будівельний» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.standartbud.com>;
2. Манцуров, І.Г. Методика оцінки внутрішньогалузевої конкурентоспроможності в умовах адаптації вітчизняних підприємств до нестабільності зовнішнього середовища / [І.Г. Манцуров, І.Д. Якушик, О.І. Ястремський та ін.] // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2010. – № 2. – С. 66–81;
3. Kim, S.-D. Effects of Global Capabilities of Small and Medium Businesses on Their Competitive Advantage and Business Management Performances / Sang-Dae Kim, In-Oh Jeon // International Journal of Fuzzy Logic and Intelligent Systems. – 2016. No. 16(1). P. 52–58;
4. Chmielewski, L.J. Detecting Changes with the Robust Competitive Detector / Leszek J. Chmielewski, Arkadiusz Orłowski // Iberian Conference on Pattern Recognition and Image Analysis : IbPRIA 2017: Pattern Recognition and Image Analysis. – 2017. – P. 353–362;
5. Білошкурська, Н.В. Маркетинговий аналіз стратегічної конкурентоспроможності вищих навчальних закладів регіону / Н.В. Білошкурська, М.В. Білошкурський, Р.О. Кравченко // Економічні горизонти. – 2017. – № 2(3). – С. 26–30;
6. Kang, D. Competitive prospects of graduate program on the integration of ICT superiority, higher education, and international aid / Dongsuk Kang, Min Jae Park // Telematics and Informatics. – 2017. – Volume 34. – Issue 8. – P. 1625–1637;
7. Білошкурська, Н.В. Маркетингове дослідження факторів ціноутворення на конкурентному ринку / Н.В. Білошкурська // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015. – № 1. – С. 24–31;
8. Білошкурський, М.В. До проблеми економічної діагностики стану розвитку інноваційної діяльності підприємств / М.В. Білошкурський // Соціально-економічні трансформації в умовах глобалізації: світовий та вітчизняний виміри : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Херсон, 1-2 березня 2013 р.) ; ред. кол. : К. С. Шапошников [та ін.]. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2013. – С. 56–58;
9. Лисенко, Н.О. Економіко-організаційний механізм формування економічної безпеки агропромислових підприємств : монографія / Н.О. Лисенко, Н.В. Білошкурська. – Умань : ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочинський»), 2014. – 257 с.;
10. Білошкурська, Н.В. Стан і перспективи розвитку інновацій у сфері роздрібної торгівлі // Н.В. Білошкурська, М.В. Білошкурський, Р.О. Кравченко // Економічні горизонти. – 2018. – № 2(5). – С. 35–43. – DOI : [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(5\).2018.140643](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(5).2018.140643).

КОСАЧОВА М.В., студент, НТУ «ХПІ»

БОРЗЕНКО В.І., к.т.н., проф., НТУ «ХПІ»

БРЕНДИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА В КОНКУРЕНТНІЙ БОРОТБІ

Сучасна брендингова діяльність спрямована на створення конкурентоспроможного бренду. Крупні світові компанії, які свого часу успішно витримали конкуренцію на ринку та стали лідерами

у своїй галузі, багато чим завдячують створенню успішного бренду. Хоча за багатьма показниками вітчизняні товаровиробники знаходяться далеко позаду зарубіжних колег, деякі з них уже можуть говорити про важливість застосування інструментів експансії, перевірених на практиці в західних країнах, включаючи брендинг. Стадія впровадження брендингу в Україні характеризується тим, що практична діяльність «накопичує» свої результати застосування брендингу швидше, ніж теорія «встигає» їх узагальнити й систематизувати. З огляду на це, важливими є рекомендації щодо вибудовування самої концепції брендингу та стратегії брендингу.

У вітчизняній науковій літературі та на практиці існує проблема нерозуміння різниці між категоріями «бренд» та «торгова марка». Таке розмежування є принципово важливим, і необхідне чітко визначити різницю між цими поняттями. Концептуальним є розуміння того, що кожен бренд є торговою маркою, але не кожна торгова марка є брендом: «торгова марка стає брендом лише тоді, коли комунікація «товар-покупець» конкретного товару стає сильнішою і стійкішою порівняно з аналогічними комунікаціями «товарів-конкурентів». Торгову марку також можна розглядати як юридичний термін, знак торговельної ідентифікації, що має юридичний захист. Отже, торгова марка - це лише сполучення назви, символу, знаку і дизайну, тобто зовнішнє оформлення бренду, одна з його матеріальних складових.

Для створення торговельної марки важливо визначення трьох основних дефініцій: імідж торговельної марки, унікальність марки, позиціонування марки. Імідж торговельної марки зорієнтований на конкретну ситуацію на ринку, яка склалась на сьогодні. Слід пам'ятати про відмінність між іміджем бренду та індивідуальністю. Імідж завжди визначається споживачем: його інтересами, побутом та поведінкою в житті. Останні тенденції розвитку ринку показали, що простого створення торговельної марки недостатньо, для досягнення конкурентних переваг зараз необхідне правильне формулювання бачення бренду. Створення унікальності бренду – це процес, який відрізняється від простого впізнавання. Бренд повинен відображати сутність товару чи послуги, показувати кращі характеристики їхньої якості, що стали об'єктом споживчих уподобань. Позиціонування марки - місце на ринку по відношенню до головних конкурентів.

Цей набір основних характеристик повинен залишатися

незмінним упродовж тривалого часу, тільки тоді компанія має можливість створити дійсно сильний бренд. Бренд - цілепослідовний набір функціональних, емоційних, психологічних і соціальних обіцянок цільовому споживачеві, які є для нього унікальними й значущими і щонайкраще відповідають його потребам.

Реалізацію цих положень можна здійснити за допомогою відповідної стратегії брендингу. Виробники розвинених країн дійшли висновку, що підприємство має випускати ту продукцію, яку будуть купувати споживачі за гудвілом, іміджем, торговою маркою фірми. На сьогодні брендинг - це ефективний інструмент конкурентної боротьби, розробка стратегії якого дає змогу організації вижити і розвиватись у нестабільних умовах. Брендинг - це стратегічна перевага, що в майбутньому буде визначати, які фірми функціонуватимуть на ринку.

Список літератури:

1. Баннікова А. Сучасний брендинг // Рекламист. – 2007. – № 4. – С.23-28;
2. Бове К.Л. Сучасна реклама – США. – К: Видавничий дім «Довгань», 2006. – 560 с.;
3. Денисов С. Актуальні проблеми теорії і практики брендингу // Рекламний світ. – 2005. – № 6. – С. 46-54. с.;
4. Кумбер С. Брендинг: Пер. с англ. – М.: Вильямс, 2003. – 174 с.

СЕКЦІЯ 5 - ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

НАЗАРЕНКО О.В., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

РЕШЕТНЯК Н.Б., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ПРО ПЕСПЕКТИВИ ЦИВІЛІЗОВАНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Проблеми створення цивілізованого інвестиційного середовища в Україні ретельно відслідковуються в світі. За даними рейтингу легкості ведення бізнесу згідно з докладом „Doing Business – 2019”, Україна знаходиться на 71 місці, поліпшивши становище порівняно з початком 2018 року на п'ять позицій, а у 2011 році вона займала 152-гу позицію. З 2014 найбільшого прогресу Україна добилася в категоріях «оподаткування» зростання на 110 пунктів, «міжнародна торгівля» на 70 пунктів, «захист інвесторів» на 56 пунктів. У легкості «отримання дозволів на будівництво» Україна займає 30 місце у світі. [1] Однак знизилися показники країни за іншими шістьма категоріями, особливо показник «Створення підприємств», який погіршився на 32 позиції (з 20 на 52 місце), що, на наш погляд, може призвести до загального падіння економіки та зниження рейтингу України.

Ми поділяємо погляди экс-міністра економіки України П. Шеремета на шляхи до успіху української економіки, який відзначає, що зараз треба впроваджувати максимальну економічну свободу і соціальну відповідальність бізнесу. [2] Доцільно робити такі кроки: різке скорочення реєстрації нового бізнесу та закриття бізнесу (не більше 10 хвилин); податки на працю, у тому числі єдиний соціальний внесок, мають бути значно знижені, але бюджет країни повинен бути збалансований за рахунок скасування пільг і скорочення витрат на непотрібні організації; якнайшвидше треба усунути мораторій на продаж сільськогосподарських земель; провести повне оновлення судової системи. Українці мають відчувати особливу відповідальність за свою країну, а від держави слід очікувати лише організації оборони країни, забезпечення рівності доступу до можливостей і створення найлегшого режиму ведення бізнесу в країні. У всьому

іншому люди повинні покладатися тільки на себе, що дасть шанс залишити місце найбіднішої країни Європи, стати на шлях стрімкого розвитку і перемогти у війні. Але складно погодитись з тезами автора [2] про негайне підвищення пенсійного віку та припинення державного фінансування вишів, медичних установ та закладів культури, такі різкі зміни можуть пришвидшити падіння чисельності населення, яке і сьогодні досить значне за рахунок перевищення смертності над народжуваністю, а також масової трудової міграції.

Одним з кроків поліпшення економічної ситуації в Україні є підйом конкурентоспроможних високотехнологічних галузей. Українським компаніям треба нарощувати витрати на науку, дослідження та просування сучасної продукції на світові ринки. Передовий досвід свідчить, що стадії проектування, розробки, виробництва та маркетингу мають здійснюватися паралельно, це є основою інтерактивної бізнес-моделі. Інший экс-міністр економіки України Б. Данилишин у статті [3] переконливо стверджує, що треба зосередити зусилля на інноваціях саме у підричних напрямках: нано-, біо-, інфо- та когнітивних технологіях, які в Україні представлені галуззю інформаційних технологій та сильною школою фізиків. Саме такий розвиток відповідає переходу світової економіки до шостого технологічного укладу.

У процесі перетворень Україна має в першу чергу покладатися на себе. Будувати цивілізоване інвестиційне середовище в Україні повинні саме українці, ті, хто досконало знає сфери економіки та суспільства, що підлягають реформуванню. Перетворення мають привести до якісних змін в економіці, тільки тоді їх відчує і сприйме суспільство.

Список літератури:

1. Украина в рейтинге Doing Business поднялась на 71 место. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/ukraina-v-rejtinge-doing-business-podnjalas-na-h-347468/>. – Дата звертання : 31 жовтня 2018;
2. Шеремета П. Остання крапля. Як варто розвернути дискурс про країну. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://new.nv.ua/ukr/opinion/ostannja-kraplja-jak-rozvernuti-diskurs-pro-krajinu-2506579.html>. – Дата звертання : 19 листопада 2018;
3. Данилишин Б. Як Україні стати конкурентоспроможною. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://new.nv.ua/ukr/opinion/jak-ukrajini-stati-konkurentospromozhnoju-2503333.html>. Дата звертання: 15 листопада 2018.

БОЙКО В.В., к.е.н., доц.
КУІМОВА А.С., асп.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В останні роки на транспорті, як і в інших галузях економіки виникають складні проблеми, пов'язані з нестабільністю ринкових умов функціонування. Залежність підприємств автомобільного транспорту від ділової активності підприємств виробничої і невиробничої сфери економіки поглибили проблеми зниження обсягів транспортних послуг. Статистичні показники свідчать про нестабільну динаміку обсягів вантажообігу і пасажирообороту на транспорті в цілому і на автомобільному транспорті зокрема [1]. Враховуючи, що основна частина підприємств в транспортній сфері є малою, підприємства автомобільного транспорту мають можливість бути гнучкими до динамічних умов ринку, але їм складніше забезпечувати стійкість порівняно з середніми і великими підприємствами-конкурентами. Отже, проблема стійкості підприємств автомобільного транспорту є актуальною для галузевого ринку.

Здатність до управління економічною стійкістю є необхідною умовою ефективного функціонування і розвитку підприємств автомобільного транспорту в динамічному середовищі.

Аналіз економічної літератури [2] дозволив виокремити п'ять основних підходів до визначення поняття «стійкість підприємства». За першим підходом, стійкість підприємства розглядається як його здатність швидко адаптуватися до змін зовнішніх та внутрішніх дестабілізуючих факторів, зберігати свій працездатний стан, свою цілісність, оптимально використовувати свій потенціал. За другим підходом стійкість розглядається як стан підприємства, при якому воно ефективно функціонує і стабільно розвивається. Автори, які дотримуються третього підходу, розглядають стійкість підприємства як стан рівноваги його параметрів, або здатність повертатися в стан рівноваги після змінення факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, що забезпечує його ефективне і безперервне функціонування в умовах негативних впливів. За четвертим підходом стійкість підприємства ототожнюється із його фінансовою стійкістю і розглядається як здатність забезпечення стабільності доходів,

отримання певного розміру прибутку, здатність відповідати за своїми зобов'язаннями.

Є й інші трактування поняття стійкості підприємства, які ми згрупували в п'ятому підході. За цим підходом стійкість розглядається як: системне явище, яке виступає індикатором відхилень від потенційно можливого конкурентного стану на певному етапі життєдіяльності підприємства; певна властивість економічної системи відображати її позитивну динаміку.

Узагальнення результатів дослідження вітчизняних та іноземних науковців в сфері стійкого розвитку підприємства дозволяє навести власне визначення стійкості автотранспортного підприємства: здатність підприємства, виконуючи певний обсяг транспортної роботи, зберігати свої економічні, соціальні та екологічні параметри діяльності в заданих межах впродовж певного часу, адаптуючись до змін факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Проаналізувавши елементний склад стійкості підприємства, пропонується її визначати за наступними складовими: економічна стійкість, яка включає: фінансову, техніко-технологічну, ринкову, організаційну; соціальна стійкість та екологічна стійкість. Складові елементи стійкості підприємства є взаємопов'язаними і взаємозалежними, а рівень розвитку кожного з них надає різний вплив на загальну стійкість підприємства.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>;
2. Колодізев О.М., Нужний К.М. Дослідження сутності та змісту економічної стійкості підприємства // науч.-техн. сб.: Коммунальное хозяйство городов. – 2007. – №78. – С. 238–243.

ЖУРАВЛЬОВА А.В., студент, ХТЕІ КНТЕУ

БУДНІК М.М., к.е.н., доц., ХТЕІ КНТЕУ

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На сьогоднішній день така проблема, як ефективність використання основних засобів є актуальною. Для свого самовдосконалення підприємствам слід регулярно аналізувати основні засоби. Результати такого аналізу дозволяють

підприємству виявити шляхи і резерви задля підвищення ефективності користування ними, визначити відхилення, що дають пагубний вплив на виробництво та відкоригувати їх.

Аналізом даної теми займалися такі науковці В. Г. Андрійчук, В. Г. Білінський та інші, але питання доцільного користування основними засобами й досі залишається не достатньо розкритим. Тому воно вимагає регулярного аналізу.

Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних, соціальних і культурно-побутових функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше року [1].

Для безперебійного функціонування підприємству необхідні основні засоби, адже вони займають важливе місце у виробничому процесі, переносячи свою вартість на вартість продукції що виробляється, залишаючись при цьому у речовинно-натуральній формі.

Управління основними засобами на підприємстві є одним з найважливіших факторів, які впливають на обсяги виготовлення продукції. Ефективне користування ними призводить до скорочення потреби впровадження нових виробничих потужностей при збільшенні обсягів виробництва, тобто, до збільшення прибутку. Покращення системи користування основними засобами призведе до збільшення їх оборотності та прискорення їх оновленості.

Управління основними засобами підприємства вимагає постійну перевірку їх складу, які є в наявності. Також слід порівняти їх з фінансовими результатами підприємства та визначити ефективність їх використання. Для порівняння зазвичай беруть мінімум два періоди та по їх даним визначають при якому складі основних засобів їх рентабельність була найвищою. Це і буде означати найефективніше їх використання у виробництві.

Результатами доцільного використання основних засобів може бути збільшення обсягів виробництва, покращення якості продукції, підвищення продуктивності праці, зменшення витрат виробництва.

Отже, можна сказати, що ефективність використання основних засобів на будь-якому підприємстві має постійне місце.

Адже від них залежить не тільки швидкість виготовленої продукції, а й майбутнє життя підприємства. Саме тому доцільним буде запропонувати такі шляхи підвищення ефективності використання основних засобів, як: введення у виробництво невстановленого обладнання (якщо таке є у наявності), постійне оновлення старого; впровадження нового, високотехнологічного обладнання; скорочення часу простоїв обладнання; систематичні ремонтні та налагоджувальні роботи; стимулювання робочого персоналу, підвищення кваліфікації. Такі заходи допоможуть підприємству триматись "на плаву", випускати якісну продукцію та отримувати гарні прибутки.

Список літератури:

1. *Бабіч В.В.* Фінансовий облік (облік активів): навч. посіб. / *В.В. Бабіч, С.В. Сагова* – К.: КНЕУ, 2006. — 282 с.;
2. *Гетьман О.О.* Економіка підприємства: навчал. посібник для студентів вищих навчальних закладів / *О.О. Гетьман, В.М. Шаповал.* – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 488 с.

СЕКЦІЯ 6 - НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

МАРТИНЕНКО В.В., к.е.н., доц.

ОПТИМІЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Подальший ефективний розвиток податкової системи України передбачає оптимізацію податкової системи – з одного боку забезпечення максимізації податкового доходу держави, з іншого – мінімізацію ухиляння від сплати податків суб'єктів оподаткування. В умовах децентралізації владних повноважень найбільш бюджетоутворюючим податком для місцевих органів влади є податок на доходи фізичних осіб, який у 2017 році забезпечив близько половини всіх податкових надходжень до місцевих бюджетів в Україні. У зв'язку з цим виникає необхідність визначення оптимальної податкової ставки податку на доходи фізичних осіб, яка б забезпечила максимізацію податкового доходу держави, тобто дослідження так званого «ефекту Дюпюї-Лаффера», дослідженого у працях [1-2] та у попередній роботі автора [3].

У ході аналізу наукових праць, присвячених проблемі оптимізації оподаткування було виявлено доцільність використання степенево-експоненціальної функції, що забезпечує найтіснішу відповідність статистичним даним (вищі коефіцієнти детермінації) [4]. Цільова функція оптимізації ставки податку на доходи фізичних осіб за моделлю степенево-експоненціальної залежності, набуває вигляду:

$$GTR_i = \lambda \tau_i^a e^{-\tau_i \beta} \rightarrow \max_{\tau_i}, \quad (1)$$

де: GTR_i – податкові надходження до бюджету від i -го податку;

τ_i – процентна ставка i -го податку, при чому $\tau_i \in [0; 100]$;

λ – коефіцієнт пропорційності;

a – коефіцієнт податкової прогресії;

β – коефіцієнт чутливості платників податку до зміни

податкової ставки (або коефіцієнт згасання економічної активності)

e – основа натурального логарифма, $e \approx 2,71828$ [13, с. 128].

Провівши необхідні розрахунки за формулою (1), для оптимізації оподаткування доходів фізичних осіб в Україні отримано наступну цільову функцію:

$$GTR_i = 9,65 \cdot 10^{15} \tau_i^{10,70} e^{-\tau_i 39,59} \rightarrow \max_{\tau_i} \quad (2)$$

Отримане рівняння описується високими значеннями статистичних коефіцієнтів і критеріїв. Так, коефіцієнт множинної кореляції $R = 0,9326$, що свідчить про високу ступінь тісноти зв'язку між податковими надходженнями і ставкою податку на прибуток підприємств, коефіцієнт множинної детермінації $R^2 = 0,8698$ означає, що динаміка надходжень до зведеного бюджету від податку на прибуток підприємств на 86,98% залежить від змін податкової ставки, а вплив решти факторів складає 13,02%. Спостережуване значення F -критерія Фішера $F = 36,7$ у дев'ять разів перевищує критичне, що свідчить про статистично значущий стохастичний зв'язок між показниками, введеними у модель степенево-експоненціальної функції кривої Дюпюї-Лаффера податку на доходи фізичних осіб.

Розв'язання цільової функції кривої Дюпюї-Лаффера, наведеної у формулі (2), було здійснено з використанням надбудови Excel "Solver", яка дозволила знайти оптимальний рівень податкової ставки, що забезпечить максимальні надходження до зведеного бюджету від доходів фізичних осіб. Результати оптимізації ілюструє рис. 1.

З даних, наведених на рис. 1, видно, що оптимальною ставкою, яка забезпечить максимізацію податкових надходжень до зведеного бюджету України від податку на доходи фізичних осіб (близько 180 млрд. грн.), буде 27%, що на 7,5% більше нині діючої.

Таким чином, у зв'язку з одержаними результатами дослідження можна зробити висновок, що збільшення ставки податку на доходи фізичних осіб потребує впровадження прогресивної системи оподаткування, яка забезпечить більш справедливий розподіл і перерозподіл доходів у національній економіці України.

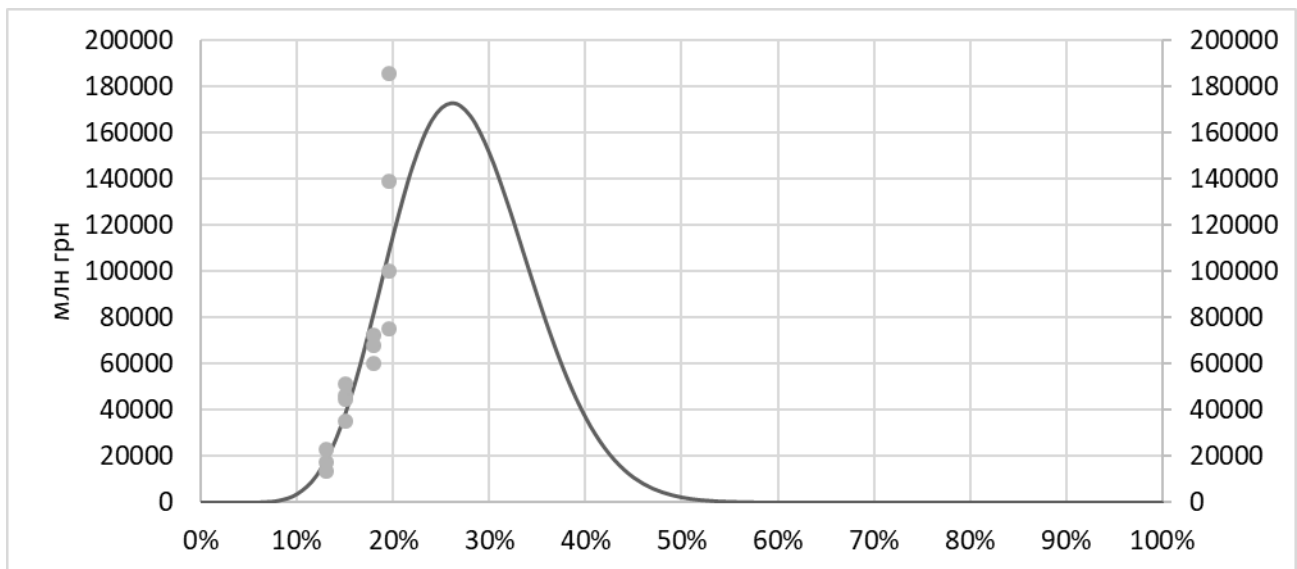

Рис. 1. Графік степенево-експоненціальної функції кривої Дюпюї-Лаффера податку на доходи фізичних осіб
Джерело: розрахунки автора за даними, наведеними у [5].

Список літератури:

1. Laffer, A.B. The Laffer Curve: past, present, and future [Electronic resource] / Arthur B. Laffer // Background. – 2004. – Issue 1765, P. 1–16. – Access mode : http://s3.amazonaws.com/thf_media/2004/pdf/bg1765.pdf;
2. Dupuit, J. On the measurement of the utility of public works / J. Dupuit // Readings in Welfare Economics / translated and reprinted in K. J. Arrow and T. Scitovsky (eds.). – 1969. – Issue 12. – P. 255–283;
3. Martynenko, V.V. On the problem of tax system optimization in Ukraine / V.V. Martynenko // Науковий вісник Полісся. – 2018. – № 2(14). Ч. 2. – С. 129–134. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-2-2\(14\)-129-134](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-2-2(14)-129-134);
4. Лондар, С. Л. Моделювання фінансових відносин у перехідній економіці / С.Л. Лондар // Економіка і прогнозування. – 2002. – № 1. – С. 126–141;
5. Податкові надходження [Електронний ресурс] / Ціна держави // Офіційний сайт Центру соціальних досліджень «CASE Україна». – Режим доступу : <http://cost.ua/budget/revenue/#1>.

ШОВКОПЛЯС Т.С., ст. викл., НТУ «ХПІ»

ШОВКОПЛЯС М.А., студент

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА БОРОТЬБИ З ПОДАТКОВИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ

Для злочинів, що вчинюються в сфері оподаткування, характерним є той факт, що більшість із них здійснюється на високому професійному рівні, нерідко – організованими злочинними угрупованнями, інколи з участю в цих угрупованнях

органів влади, у тому числі правоохоронних органів. Між організованими злочинними угрупованнями існують тісні міжрегіональні, і навіть міжнародні зв'язки, розподіл сфер злочинного впливу, що також не сприяє розкриттю їх злочинної діяльності правоохоронними органами.

Практика виявлення та розслідування злочинів з ухилення від сплати податків свідчить про те, що способи та механізми здійснення подібних злочинів постійно вдосконалюються.

Існує ряд причин, через які відбуваються податкові правопорушення.

Подача податкової звітності в електронному виді - пріоритетний напрямок у розвитку відносин між органами державної податкової служби й платниками податків, тому у числі пріоритетних напрямів діяльності ДПА України має місце активне впровадження надання податкової звітності в електронному вигляді.

Один з напрямів удосконалення контролюючої роботи податкових органів полягає у широкому застосуванні непрямих методів визначення сум податкових зобов'язань, яке дозволить розширити інформаційну базу для проведення документальних перевірок. Застосування непрямих методів зумовлене існуванням так званої тіньової економіки, яке тягне за собою ухилення від оподаткування шляхом виходу з-під податкового контролю. Суть непрямого методу полягає в тому, що для визначення об'єкта оподаткування співставляються витрати платника податків, пов'язаних із функціонуванням виробництва, та задекларовані доходи або прибутки. Оскільки значні кошти, отримані в тіньовому секторі, осідають у приватних заощадженнях, то таке порівняння доцільно проводити і з особистими доходами.

З вище викладеного випливає, що створення й постійне вдосконалення системи, спрямованої на попередження, виявлення і припинення фактів неналежного ставлення платників до сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), а не проста реєстрація їх негативних результатів, має велике значення для покращення функціонування податкової системи

Безумовно, що вказані заходи є далеко не вичерпними в процесі реформування податкового контролю в Україні. Але навіть їх реалізація є складним, комплексним і багатоплановим завданням, без успішної реалізації якого буде гальмуватись подальший динамічний розвиток контролюючих органів щодо

попередження та боротьби з податковими правопорушеннями

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що в умовах трансформаційних процесів економіки України дія об'єктивних і суб'єктивних чинників податкових правопорушень має комплексний, взаємообумовлений і взаємно проникаючий характер. Очевидно, що повністю усунути негативний вплив даних чинників практично неможливо. Проте визначення і реалізація певних заходів дозволить істотно поліпшити функціонування податкової системи і стан економіки країни.

Список літератури:

1. В.В. Лисенко, О.С. Задорожний, О.П. Дзісяк Ухилення від сплати податків: виявлення та розслідування: Монографія. – К.: Істина, 2008. – 216 с.;
2. Вісник податкової служби України №27 від 24.07.09 [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnuk.com.ua/article/one/Podatky_Uk3869884.html;
3. Кучерявенко М.П. Податкове право України: Академічний курс: Підручник. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 701 с.;
4. Податковий кодекс України [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>;
5. Указ Президента України від 20.10.2005 №1497 «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій» [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

СЕКЦІЯ 7 - КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ТА ОБЛІКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

ЛУКІН В.О., к.е.н., доц., ХННІ ДВНЗ «УБС»

ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТІВ З АНАЛІЗУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Робота в якості бухгалтера – це лише один із напрямків діяльності випускників спеціальності «Облік та оподаткування». Три напрямки діяльності – облік, контроль, аналіз – складають основу професії бухгалтера. Тому з точки зору вищого навчального закладу (ВНЗ) можна вести мову про три основні спеціалізації, за якими він може проводити підготовку спеціалістів за спеціальністю «Облік та оподаткування»: «бухгалтер», «контролер» і «аналітик».

Проте випускник-бухгалтер рівня підготовки «бакалавр» згідно з нормативними документами України може працювати лише бухгалтером або контролером (ревізором). Робота в якості аналітика передбачена лише для спеціалістів рівня підготовки «магістр». Виникає питання: як треба готувати спеціалістів-аналітиків і чи потрібно це робити є точки зору ВНЗ?

Чим повинні займатися аналітики на підприємствах і в організаціях? На думку автора обов'язки бухгалтера-аналітика можна поділити на три групи: 1) аналіз діяльності підприємства (організації), в якому працює аналітик; 2) аналіз навколишнього для підприємства економічного середовища та 3) підготовка рекомендацій та пропозицій для керівництва.

Спеціалісти-аналітики, які вирішують ці питання, повинні працювати в управлінській бухгалтерії, в якій за визначенням працюють бухгалтери-аналітики. Такий підхід прийнятий за основу у західному бухгалтерському обліку. Як відомо, до основних функцій управлінської бухгалтерії відносяться аналіз діяльності підрозділів і служб підприємства по виконанню бюджетів і підготовка інформації, яка потрібна управлінському персоналу для прийняття рішень.

У фінансових і банківських установах обов'язки аналітика більш різноманітні. В першу чергу, звичайно, це ті ж самі

обов'язки бухгалтера-аналітика управлінської бухгалтерії. Але є й інша робота для аналітика, яка до цілей та завдань управлінської бухгалтерії не має відношення. Це робота кредитного аналітика.

Бухгалтер-аналітик і кредитний аналітик – це дві різні професії, хоча й пов'язані між собою загальним вмінням проводити аналіз. Між ними є багато спільного, але є й різниця. У бухгалтера-аналітика управлінської бухгалтерії аналіз спрямований «усередину» підприємства (установи, організації), а у кредитного аналітика – «назовні», на інші підприємства, які в даному випадку є позичальниками.

По-друге, цілі цих двох видів аналізу різні. Мета управлінського обліку – підготувати інформацію, на основі якої керівництво підприємства або організації може обґрунтовано приймати рішення з планування, розвитку підприємства, підвищенню ефективності виробництва тощо. Мета кредитного аналізу – оцінити фінансовий стан потенційного клієнта банку. Тому кредитний аналітик повинен бути спеціалістом не лише в бухгалтерському обліку, але й у фінансах, й у банківській справі.

По-третє, з точки зору нормативних документів (ДК 003 : 2010) професія бухгалтера-аналітика має назву «бухгалтер», а професія кредитного аналітика – «аналітик з кредитування».

На думку автора, підготовку аналітиків потрібно починати ще на рівні бакалавра за рахунок дисциплін варіативної компоненти в перелік яких потрібно включити наступні.

Додаткові курси з управлінського обліку, наприклад «Управлінський облік II», «Стратегічний управлінський облік» тощо.

Системний підхід до рішення економічних проблем. Звичайно у ВНЗ студентам викладають дисципліну «Системний аналіз», але це дисципліна суто математична, її вивчають спеціалісти з економічної кібернетики, а для бухгалтерів-аналітиків важливо засвоїти саме системний підхід до вирішення економічних проблем. Саме вміння системно підходити до дослідження конкретних економічних проблем необхідне аналітикам в їх практичній діяльності і тому такий підхід пропонується розглядати в цьому курсі

Основи економічної безпеки. Вивчення основ економічної безпеки для аналітиків є важливим, тому що економічний контроль і економічний аналіз є складовими забезпечення економічної безпеки будь-якого об'єкту.

Теорія економічного аналізу. Курс економічного аналізу може

бути умовно поділений на три складових: «Теорія економічного аналізу», «Фінансовий аналіз», «Управлінський аналіз», які можуть вивчатися як окремі дисципліни. А крім того необхідно вивчення цілого блоку додаткових дисциплін (проектний аналіз, інвестиційний аналіз тощо), а теоретична база у них єдина тому і пропонується виділити загальну теорію аналізу в окрему навчальну дисципліну. Якщо ми готуємо спеціалістів з аналізу, це є цілком доцільним.

ПОБЕРЕЖНА Н.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

БОНДАРЕНКО І.О., студент, НТУ «ХПІ»

КОВЯХ К.В., студент, НТУ «ХПІ»

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

За пропозиціями науковців [1-6] трудовими ресурсами підприємства вважатимемо всіх працюючих на підприємстві людей, які вкладають свою працю, фізичні та розумові здібності, знання, практичні навички у виробничо-фінансову діяльність для виконання місії підприємства та досягнення його цілей. При цьому важливим і необхідним моментом в підвищенні ефективності використання трудових ресурсів підприємства вважаємо розробку програм їх розвитку, мотивації та стимулювання.

Співвідношення мотивів і потреб обумовлюють мотиваційну структуру, яка для кожної людини індивідуальна та обумовлюється безліччю чинників, а саме: рівнем добробуту, ціннісними орієнтаціями, кваліфікацією, посадою, соціальним статусом тощо. Крім того, знання структури основних мотивів та потреб характерних для працівників та можливостей підприємства для їх реалізації дозволить сформулювати концепцію стимулювання адекватну стратегічним цілям підприємства [1, с. 24].

Не менш важливими елементами системи мотивації персоналу є інструменти мотивації, які характеризуються сукупністю взаємопов'язаних заходів матеріального і нематеріального характеру, які стимулюють окремого працівника або трудовий колектив у цілому щодо досягнення індивідуальних цілей та цілей підприємства. Матеріальні інструменти мотивації,

розуміють як сукупність економічних важелів, за допомогою яких держава або підприємницька структура здійснюють вплив на інтереси учасників виробництва в потрібному для них напрямі. Система матеріального стимулювання повинна забезпечувати, з одного боку, високий заробіток при досягненні високих результатів праці, покращенні якості продукції й зниженні витрат виробництва, з іншого боку, матеріальну відповідальність за недоліки в роботі. Тому низький рівень матеріального стимулювання призводить до погіршення кінцевих результатів як діяльності окремого працівника, так і підприємства в цілому, а це, у свою чергу, потребує якнайшвидшого вдосконалення та пристосування до сучасних умов господарювання. [1, с. 24].

Варто зазначити, що крім задоволення матеріальних інтересів, персоналу необхідне комплексне забезпечення широкого кола потреб соціального, організаційного, духовного характеру. У зв'язку з цим, нематеріальні інструменти мотивації розглядаються як цілісний комплекс управлінських заходів для досягнення цілей підприємства, що базуються на принципах соціального партнерства і сприйняття працівниками загальноорганізаційних принципів, відповідальності та пріоритетів [2, с. 17].

Наразі керівники сучасних підприємств використовують як матеріальне стимулювання, так і нематеріальне. Але як показує практика, саме матеріальне стимулювання за допомогою заробітної плати виступає основним діючим механізмом загальної системи мотивації на сучасних підприємствах.

Список літератури:

1. Бакуліна О.С. Мотивація персоналу сільськогосподарських підприємств в умовах реалізації Євроінтеграційних пріоритетів: дис. ...канд. екон. наук : 08.00.04 / Оксана Сергіївна Бакуліна; ЖНАЕУ ; наук. кер. Зінчук Т.О. – Житомир : [б. в.], 2015. – 280 с.;
2. Зіновчук В.В. Нематеріальна мотивація персоналу сільськогосподарських підприємств / В.В. Зіновчук, Т.В. Штерма. – Чернівці : Буковинський ун-т. – 2012. – С. 228;
3. Брік С.В. Шляхи вдосконалення організації обліку оплати праці на підприємстві / С.В. Брік, Д.В. Дегтяр // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2015. – № 60 (1169). – С. 94-97;
4. Колесніченко А.С. Філософсько-аналітичний погляд на категорію заробітної плати в контексті побудови облікового процесу установ бюджетної та фінансово-кредитної сфери / А.С. Колесніченко // Регіональна, галузева та суб'єктна економіка України на шляху до євроінтеграції : матеріали 9-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 квітня 2017 р. – Харків : ХНУБА, 2017. – Ч. 2. – С. 119-121;
5. Побережна Н.М. Напрямки удосконалення систем оплати праці персоналу підприємства / Н.М. Побережна, М.С. Пантелєєв, А.Г. Чижик // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2015. – № 25 (1134). – С. 104-110;
6. Мардус Н.Ю. Теоретичні і методичні аспекти питань обліку праці і заробітної плати / Н.Ю. Мардус // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес

ПАНТЕЛЄВ М.С., к.т.н., доц., НТУ «ХПІ»

ПОБЕРЕЖНИЙ Р.О., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

КІР'ЯНЧУК В.В., студент, НТУ «ХПІ»

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ

Мотивація персоналу передбачає точне і максимальне визначення особистісних можливостей і прагнень персоналу підприємства з цілями і завданнями цього підприємства і, такі чином, може бути тісно пов'язана з питаннями управління персоналом. Ми вважаємо, що працівники будуть відчувати «комфортно», і, відповідно працювати якісно, якщо у них буде спокійна, стабільна робота, з гарантованою заробітною платою, ніж мати «сезонну», тимчасову роботу, з дуже високим темпом, але і з високими гонорами. При цьому, на ринку праці існують висококваліфіковані працівники, з великим рівнем креативності, продуктивністю праці, які хочуть працювати, реалізовувати свої новаторські ідеї, саме для такої категорії працівників потрібно створювати нові методи і принципи мотивації [6].

На сучасному етапі розвитку України проблема мотивації має велике значення. Персонал є найскладнішим та специфічним видом ресурсів, що використовує підприємство у своїй діяльності. Ефективність діяльності підприємства у великій мірі залежить від ефективності праці персоналу. Саме через зацікавленість працівника у результатах його роботи при створенні належних умов праці можна домогтися підвищення продуктивності праці.

Однією із головних функцій управління на підприємстві є саме мотивація. Підприємство може реалізувати свій потенціал до економічного зростання лише за умов ефективної мотивації. Недостатня ж мотивація на підприємстві може виступати стримуючим фактором до зростання показників ефективності його діяльності [1].

Саме тому питання удосконалення мотивації праці персоналу на сучасному підприємстві є дуже актуальним.

Никифференко В.Г. у своїх наукових працях вважає, що під мотивацією розуміють сукупність рушійних сил, що стимулюють

людину до виконання визначених дій.

Ці сили можуть мати як зовнішнє, так і внутрішнє походження і змушувати людину свідомо або несвідомо робити ті або інші вчинки [2].

Відношення до праці характеризується прагненням (або відсутністю прагнення) людини максимально виявляти свої фізичні та духовні сили, використовувати свій досвід і знання, здібності досягнення визначених кількісних і якісних результатів праці. Воно виявляється в поведінці, мотивації й оцінці праці.

Вважається, що зовнішній прояв відношення робітника до праці – це трудова поведінка, а внутрішній прояв відношення – це мотивація та оцінка праці робітника [6].

Залежно від поведінки людини, мотивація – це процес свідомого вибору працівником того або іншого виду дій, які обумовлені комплексним впливом зовнішніх і внутрішніх факторів середовища (відповідно стимулів і мотивів).

В управлінні, мотивація – це функція керівництва, що полягає у формуванні в працівників стимулів до праці, а також у довгостроковому впливі на працівника з метою зміни по заданих параметрах структури його ціннісних орієнтацій та інтересів, формування відповідного мотиваційного ядра і розвитку на цій основі трудового потенціалу.

Сутність теорій мотивації полягає в тому, що людина, усвідомлюючи завдання, що ставляться перед нею, і знаючи ту винагороду, яку вона може одержати за їхнє вирішення, зіставляє це зі своїми потребами, можливостями і здійснює певну діяльність.

Розмаїття поглядів підтверджує, що мотивація – це складний процес, ефективність якого оцінюється за результатами діяльності підприємства [5].

Основні завдання мотивації:

- формування в кожного співробітника розуміння сутності і значення мотивації в процесі праці;
- навчання персоналу і керівного складу психологічним основам внутріфірмового спілкування;
- формування в кожного керівника демократичних підходів до керування персоналом з використанням сучасних методів мотивації.

Для вирішення цих завдань необхідний аналіз:

- процесу мотивації в організаціях;
- індивідуальної і групової мотивації;

- змін, що відбуваються в мотивації діяльності людини при переході до ринкових відносин [3].

Мотивація як основна функція менеджменту пов'язана з процесом спонукання себе та інших людей до діяльності шляхом формування мотивів поведінки для досягнення особистих цілей і цілей організації.

Зміст функції мотивації полягає у визначенні потреб персоналу та забезпеченні їх задоволення в організації; розробленні систем винагороди за роботу, що виконується; застосуванні різноманітних форм оплати праці; використання стимулів ефективної взаємодії працівників у колективах і на підприємстві загалом [4].

Список літератури:

1. *Васюта В.Б.* Мотивація праці персоналу на підприємстві в сучасних умовах господарювання / *В.Б. Васюта, А.І. Бульбаха* // Ефективна економіка - № 6, - 2016. – Режим доступу до журналу – <http://www.economy.nayka.com.ua>;
2. *Никифоренко В.Г.* Управління персоналом: Навчальний посібник. 2-ге видання, виправлене та доповнене. – Одеса: Атлант, 2013 р. – 275 с.;
3. *Колот А.М.* Мотивація персоналу: підручник / *А.М. Колот*. – К.: КНЕУ, 2005. – 337с.;
4. *Побережна Н.М.* Актуальність визначення критеріїв оцінки рівня економічної безпеки підприємства / *Н.М. Побережна, Т.С. Шовкопляс, Н.Б. Токар* // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2014. – № 34 (1077). – С. 147-154;
5. *Шматько Н.М.* Рекомендації щодо оцінки складових фінансового потенціалу гнучкості машинобудівного підприємства / *Н.М. Шматько* // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ "ХПІ". – 2011. – № 25. – С. 79-85;
6. *Лепейко Т.І.* Розрахунок індексів гнучкості бізнес-процесів промислових підприємств / *Т.І. Лепейко, М.С. Пантелеев* // Бізнес-інформ. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2012. – С. 180-183.

САВИЧ В.Ф., студент, НТУ «ХПІ»

ПОЛЯКОВА Є.А., студент, НТУ «ХПІ»

ПОБЕРЕЖНА Н.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ ТА КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ТА ОБЛІКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА, ЯК ЗАПОРУКА СТІМКОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Глобалізаційні процеси, які відбуваються в усьому світі, змінюють фінансово-економічний стан країн. Ці процеси ґрунтуються на застосуванні нових знань та впровадженню високих технологій. Україна обрала шлях європейської інтеграції,

тому необхідна модернізація вищої освіти України, яка вимагає змін у системі законодавчого і нормативно-правового регулювання з урахуванням вимог європейської системи стандартів, які сприятимуть ефективній підприємницькій діяльності [1]. Загальна ідеологія модернізації вищої освіти у сфері обліку має бути спрямована на підвищення її ефективності і конкурентоздатності, її сутність полягає в «... збереженні минулого, його очищенні від деформацій і осучасненні у відповідності зі світовим досвідом».[2] Завдяки освіті можна підготовлювати молоді кадри, які зможуть поглибити інформативність обліку, посилити його оперативність та взаємозв'язок з аналізом у процесі управління підприємством. Адже, ефективність підприємницької діяльності, зокрема операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, залежить від здатності управлінської системи до комплексного вирішення проблемних питань.

На даний час рушійною силою розвитку країни стають інновації, що можливі лише за умови високого рівня розвитку освітньо-наукової системи. Серед ключових напрямів реформування вищої освіти в області обліку та аудиту є передусім радикальний перегляд системи державного замовлення на підготовку фахівців обліку із приведенням його у відповідність до реальних потреб національної економіки, а також посилення дослідницьких та інноваційних компонентів [3]. Бухгалтер-аналітик повинен відповідати певним вимогам, що дозволить йому правильно розуміти стратегічні управлінські завдання керівництва та своєчасно і результативно їх виконувати. Удосконалення бухгалтерської управлінської служби дозволить чітко аналізувати та контролювати будь-які зміни, охоплюючи всі сфери господарської діяльності, оперативно отримувати інформацію, необхідну для здійснення відповідних заходів щодо підвищення ефективності виробництва та роботи підприємства загалом.

Однак процеси реформування української освіти, що нині започатковані на всіх її рівнях, на жаль, не повною мірою враховують важливість високого рівня підготовки кадрів для підприємства [3]. Потрібно модернізувати зміст освіти та її організацію відповідно до сучасних світових тенденцій і вимог ринку праці, впровадити інноваційні педагогічні системи, забезпечити безперервність освіти для повноцінного розвитку та самореалізації людини протягом життя та ін.[4]. Лише завдяки

таким змінам Україна може стати конкурентоспроможною та посісти гідне місце серед інших країн світу

Отже, в Україні назріла необхідність реформування освіти для розвитку національної економіки. Підготовка професійних та висококваліфікованих працівників, які здатні до творчої праці, самостійного розвитку та покращення своїх навичок продовж всього життя, є запорукою інноваційного розвитку економіки.

Список літератури:

1. Андрущенко В.П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю / В.П. Андрущенко // Знання України, 2010. – 670 с.;
2. Шинкарук В. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України [Електронний ресурс] / В. Шинкарук // Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>;
3. Реформування української системи освіти в контексті провідних тенденцій розвитку європейського освітнього простору [Електронний ресурс] // Государство для общества. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.govforc.com/index.php?id=353>;
4. Губерська Н.Л. Сучасний стан та тенденції розвитку державної політики у сфері вищої освіти в Україні / Н.Л. Губерська. // Право і громадянське суспільство. – 2014. – №1.

СЕКЦІЯ 8 - ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО- КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

БАБИЧ А.О., студент, ЛНУ ім. І. Франка

МАКАРЕНКО У.Б., асп., ЛНУ ім. І. Франка

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Суб'єкти малого та середнього бізнесу займають значну частку в загальній кількості вітчизняних ділових одиниць, проте в сучасних умовах функціонування економіки України представники цих підприємницьких структур все частіше потребують державної підтримки та допомоги в питанні пошуку джерел фінансування. На сьогодні одним із небагатьох доступних способів отримати фінансування є залучення банківських кредитів, однак умови на яких банківські установи згодні надати кредити часто є надто важкими, особливо для суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам фінансування малого та середнього бізнесу присвячені праці таких вітчизняних науковців: Адаменко В. В., Бодаковський В.Ю., Грін О. В., Дропа Я. Б., Крупка М.І., Кульчицький М.І, Марченко В. М., Петик М. І., Пліса В.Й. та ін. Незважаючи на широке висвітлення цієї проблеми в економічній літературі, не всі її аспекти з'ясовано та належно обґрунтовано оскільки все ще немає чіткого визначення параметрів, які необхідно враховувати при визначенні джерел фінансування малого та середнього бізнесу.

Метою дослідження є аналіз та пошук напрямків вирішення проблем які виникають в умовах визначення джерел фінансування малого та середнього бізнесу в сучасних економічних умовах.

Малі та середні підприємства є важливим елементом структурної перебудови економіки країни, оскільки вони впливають на формування нових робочих місць, кількість та розмаїття наповнення товарних ринків. В Україні частка малого та середнього бізнесу складає 99,8 % від загальної кількості підприємств, в числовому значенні – це приблизно 2 млн. підприємницьких структур. На підприємствах малого та

середнього бізнесу зайнято 79% населення, які продукують близько 63% всієї реалізованої продукції [4].

Проблема фінансового забезпечення будь-якого господарюючого суб'єкту є невід'ємним елементом його управління, оскільки торкається таких аспектів, як фінансовий стан підприємства; забезпечення виконання зобов'язань перед кредиторами; формування фінансових ресурсів для ведення всіх видів господарської діяльності; надходження грошових коштів та прибутковості.

До головних джерел фінансування малого підприємництва відносять такі: власні кошти, позики банків і небанківських установ, бюджетне фінансування та кредитування, позики міжнародних організацій.

В умовах нестачі власних джерел фінансування суб'єкти малого підприємництва вдаються до залучення позикового капіталу, суттєвим недоліком якого є додатковий фінансовий ризик, пов'язаний відсотковими виплатами за кредитами. В. В. Адаменко стверджує, що у випадку переходу підприємства до фінансування активів із використанням позикового капіталу у співвідношенні 1:1 з власним, спостерігається суттєвий приріст рентабельності власного капіталу і є можливим вивільнення більшої кількості коштів [1, 149].

Кредитні ресурси мають позитивний вплив на фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання за умови, що кожна гривня позики приносить додатковий дохід, вищий за витрати на їх обслуговування.

Варто зазначити, що більшість банків неохоче ведуть справи з малими підприємствами, що пояснюється особливостями їхнього кредитування:

- високі витрати на оформлення короткотермінового кредиту, що не дає змоги досягти бажаної рентабельності такої операції, а також невисока прибутковість діяльності малих підприємств, що не перекриває банківські ефективні ставки;
- непрозора економічна діяльність підприємств, відсутність бізнес-планів, що значно ускладнює оцінку кредитоспроможності;
- нестача у підприємств ліквідного забезпечення кредиту [2, 228].

Безумовно, банки України надають широкий спектр кредитних продуктів, проте, часто їх умови є неприйнятними для

суб'єктів малого підприємництва. У табл. 1 відображено відсоткові ставки за кредитними угодами для представників малого та середнього бізнесу в Україні.

Таблиця 1 – Кредитні умови для малого та середнього бізнесу запропоновані банками України у 2018 році

Банк	Річна ставка, %	Разова комісія	Перший внесок
UKRSIBBANK	18,70	1% від суми	від 30%
Приватбанк	19,00	немає	від 0,00%
Credit Agricole	18,00	1% від суми	від 25%
Ощадбанк	19,00	0,2% від суми	від 25%
Укргазбанк	18,10	1% від суми	від 30%
Банк інвестицій і заощаджень	22,50	1% від суми	від 40%

Джерело: складено автором на основі [3]

Важливою альтернативою банківського кредитування є нетрадиційні джерела фінансування, а саме: факторинг, фінансовий лізинг, венчурні фонди, тощо. Якщо в Європі такі способи фінансування підприємницької діяльності є нормою, то в Україні застосовуються порівняно рідко. Перешкодами для розвитку нетрадиційного фінансування в Україні є нестача спеціалістів, які б могли професійно обслуговувати потенційних користувачів таких видів фінансування; брак достатньої інформації про специфіку нетрадиційних джерел фінансування, їх переваги та недоліки, механізми залучення; відсутність чіткого законодавства щодо альтернативних джерел фінансування.

Іншим вагомим джерелом фінансування малих підприємств є кредитування міжнародними фінансовими організаціями та використання ресурсів міжнародних фондів. Найбільш впливовими у цьому напрямі є Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський Інвестиційний банк, Фонд «Україна-Хабітат» [2, 229].

Найбільшим кредитором малого бізнесу в Україні залишається ЄБРР. Програма ЄБРР з кредитування малих і середніх підприємств охоплює цілий асортимент фінансових продуктів, таких, як позики місцевим банкам на цілі подальшого кредитування малих підприємств, гарантії торгових операцій, вкладення в акціонерний капітал банків і фондів прямих інвестицій, а також кредити лізинговим компаніям. Однак варто зазначити, що ЄБРР не фінансує дефіцит обігових коштів, який

якраз і відчуває малий бізнес, по-друге, багато проектів є недостатньо капіталомісткими, щоб ЄБРР був зацікавлений їх фінансувати [5].

Головною проблемою розвитку малого та середнього бізнесу в Україні є обмеженість ресурсів, що примушує підприємців шукати нові джерела фінансової підтримки, головним із яких є банківський кредит. Умови кредитних угод в Україні часто супроводжуються значними витратами на їх обслуговування, тому суб'єктам малого та середнього бізнесу необхідно залучати альтернативні джерела фінансування. Важливе місце у фінансовому забезпеченні суб'єктів малого підприємництва займають міжнародні фонди, які відкривають перед підприємцями можливість реалізації власних проектів та досягнення успіху в бізнесі.

Список літератури:

1. Олійник-Данн О.О., Адаменко В.В. Ефект фінансового важеля: проблеми застосування у процесі оптимізації структури капіталу підприємства // Бізнес Інформ. – 2018. – №3. – С. 148–154;
2. Марченко В.М., Лизунова Т.Г. Проблеми фінансування малого бізнесу в Україні // Сучасні проблеми економіки та підприємництва.– 2013.–№ 11–С.226–232;
3. BankChart. Рейтинги банківських послуг [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.bankchart.com.ua/>;
4. Checkpoint [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://ckp.in.ua/business/18275>;
5. European bank of reconstruction and development [Електронний ресурс] // Режим доступу <https://www.ebrd.com/home>.

СЕРЬОГІНА О.В., студент, НТУ «ХПІ»

ШМАТОВА В.О., студент, НТУ «ХПІ»

ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах нестабільної економічної ситуації в Україні основним чинником, який забезпечить подальший розвиток економіки країни, є вдосконалення фінансово-кредитної системи, яка в свою чергу повинна здолати наслідки фінансової, економічної та політичної криз [2]. Покращена фінансово-кредитна система побудує фундамент для створення перспективних євроінтеграційних реформ для майбутнього. Отже, від якісно проведених змін залежить рівень забезпечення та

виконання необхідних завдань фінансово-економічного розвитку країни [3]. Актуальність даної теми полягає в тому, що стабільність фінансово-кредитної системи грає важливу роль в розвитку економіці країни та її світових тенденцій.

Фінансово-кредитна система функціонує як окремий та вагомий елемент економічної системи. Насамперед зростає значення та роль фінансово-кредитної системи в умовах трансформації економіки. Кожна із розглянутих складових (фінансова та кредитна системи) має свою зону впливу та основні принципи функціонування, складні міжвнутрішні та міжзовнішні зв'язки. Однак найважливішим є їхня взаємодія. Вона визначає ефективність господарювання і національну безпеку країни. Тому розмежування об'єктивних засад і суб'єктивних дій у їх використанні в процесі управління економікою є необхідною умовою ефективного розвитку [1].

Для того, щоб зберегти та покращити стан фінансово-кредитної системи України, необхідним є відповідне фінансове забезпечення за рахунок державних ресурсів. Такими джерелами можуть бути: державний та іноземний кредити, облігаційні позики, кошти від емісії акцій; банківський кредит і т.п. [4].

Фінансова-кредитна система поділяється досить умовно: на ринкову та банківську. Характерною рисою дієвої ринкової системи є кредитування малих підприємств, а для банківської – збільшення фондової долі ринку. Для того, щоб визначити тип фінансово-кредитної системи України слід порівняти стан її розвитку з іншими країнами-еталонами. Визнаними країнами-еталонами для системи ринкового типу є США, для системи банківського типу – Німеччина [2, с. 36].

Отже, сучасній Україні потрібно створювати поліпшену нову національну фінансово-кредитну систему, яка б стала знаряддям для підйому соціального та економічного рівня країни. Впровадження механізму управління фінансової системи, своєчасне виявлення негативних факторів впливу на розвиток систем, моніторинг світових тенденцій допоможе стабілізуватись на світовому ринку, як незалежно-стійка країна.

Список літератури:

1. Семененко В.М. Економічна теорія. Політекономія: навч. посібник / В.М. Семененко – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 360 с.;
2. Олійник-Данн О.О. Оцінка стану розвитку фінансово-кредитної системи України / О.О. Олійник-Данн, Н.О. Нестерова // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред.

М.М. Палінчак. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – Вип. 13. Ч. 2. – С. 35–38;

3. Дехтяр Н.А. Забезпечення стійкості фінансової системи України в умовах нестабільного економічного середовища / Н.А. Дехтяр // Проблеми і перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: зб. мат. І Всеукраїнської наук.-практ. конференції 23-24 листопада 2016. – Суми: ННІ БТ «УАБС» СумДУ, 2016. – С.107-110;

4. Брік С.В. Деякі заходи з розробки рейтингової оцінки фінансової стійкості підприємства / С.В. Брік, Є.О. Покотило // Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки : зб. матеріалів 5-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6 жовтня 2018 р. – Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2018. – С. 10-13.

СЕКЦІЯ 9 - ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ВОЛОСНІКОВА Н.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

СИСТЕМА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ФІРМИ НА МІКРО- ТА МАКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНІ

З методологічної точки зору діагностика ресурсного потенціалу орієнтована в першу чергу на виявлення проблемних ситуацій на мікро- і макроекономічних рівнях та розробку управлінських рішень. Фірма, як відкрита система, повинна бути, адаптивної, тобто мати можливість пристосовуватися до різних змін у інституційному середовищі.

Під системою управління ресурсним потенціалом фірми можна розуміти впорядковану сукупність взаємопов'язаних елементів, що знаходяться між собою в стійких відносинах, в рамках якої відбувається процес управління ресурсним потенціалом фірми, спрямований на досягнення намічених цілей управління в умовах нестабільності макроекономічного середовища.

В широкому понятті під ресурсним потенціалом розуміють як можливості, сили, запаси і кошти, які можуть бути використані, або як рівень потужності в будь-якому співвідношенні, сукупність засобів, необхідних для чого-небудь.

Слід розрізняти кілька видів потенціалу, зокрема виділяють економічний, виробничий, ресурсний та інші. Розмежування цих категорій пов'язано з процесами відтворення, де стадія забезпечення підприємств матеріально-грошовими ресурсами співвідноситься з ресурсним потенціалом, процес з'єднання елементів виробництва в технологічному циклі - з виробничим, перехід готової продукції на стадію звернення - з економічним потенціалом.

Якщо в статичній оцінці ресурсного потенціалу, визначення його достовірності, в порівнянні ресурсного потенціалу, то в динаміці необхідна система управління ресурсним потенціалом фірми на мікроекономічному рівні. Система

ресурсного потенціалу, будучи об'єктом управління, визначає економічну ефективність виробничих процесів фірми. Оскільки складові ресурсного потенціалу організації синергетически по'язані між собою, то управлінський вплив на продуктивність одного з ресурсного потенціалу впливає на продуктивність інших, причому збільшення продуктивності одного ресурсу може супроводжуватися як збільшенням, так і зниженням продуктивності інших.

З теоретико-концептуальної схеми механізму управління взаємодією держави із логістизацією ресурсного потенціалу на мікро- та макроекономічному рівнях в умовах ринкової економіки випливає, що система регулювання і підтримки логістизації процесів повинна базуватися на механізмах зворотного зв'язку, що дозволяє швидко та своєчасно реагувати на динамічні зміни як інституційного середовища, так і ресурсного потенціалу на підприємствах.

Регулювання структури компонентів ресурсного потенціалу фірми здійснюється за рахунок формування критеріїв ефективності функціонування кожної підсистеми на мікрорівні, виділення ключових факторів впливу, вимірювання продуктивності ресурсів усередині системи і моніторингу зовнішнього середовища для досягнення поставлених цілей, адекватних умов, що змінюються інституціональним і макроекономічним умов.

Адаптаційна ефективність логістизації ресурсного потенціалу на підприємствах означає здатність функціонувати та розвиватися у мінливому інституційному середовищі. Існують такі способи підвищення адаптаційної ефективності:

- створення зон стабільності шляхом горизонтальної та вертикальної інтеграції, яка може здійснюватися або через укладання довгострокових контрактів, або через обмін пакетами акцій, або шляхом вертикальної інтеграції. Для процесів логістизації ресурсного потенціалу укладення довгострокових контрактів, як з постачальниками, підрядниками, так і з потенційними споживачами своєї продукції чи послуг може сприяти створенню міцних ділових довгострокових відносин, в результаті яких буде знижена можливість опортуністичної поведінки економічних партнерів;

- оцінка і прогнозування як щодо інституційного середовища прямого, так і непрямого впливу. Для інтегрованої

логістизації ресурсного потенціалу неможливість формування власного ефективного інституційного середовища призводить до спроб орієнтуватися в умовах, що змінюються, виділяти свій сегмент ринку і координувати свою поведінку на цьому сегменті;

- розподіл ризику за допомогою диверсифікації діяльності, укладання багатосторонніх договорів і передача ризику страховій компанії; система резервів, яка залежить від характеристик інституційного середовища;

- активна ринкова позиція та самовдосконалення внутрішнього середовища логістизації ресурсного потенціалу на підприємстві, для яких саме підприємство виступає як елемент зовнішнього середовища;

- пошук гаранта, який знижує ступінь невизначеності при взаємодії із агентами. Поліпшення інституційного середовища сприяє зменшенню загальної невизначеності та ризиків логістизації ресурсного потенціалу на підприємствах.

Слід відзначити відсутність глибокої наукової опрацьованості концептуальних основ ефективної інституційної інфраструктури підтримки логістизації ресурсного потенціалу та відсутність цілісної системної методології розробки інституційної системи розвитку інтегрованої логістизації процесів, що, в свою чергу, викликає необхідність активізації процесу формування інфраструктури підтримки логістизації ресурсного потенціалу. Основними пріоритетними напрямками інституційного забезпечення підтримки логістизації ресурсного потенціалу повинні бути створення і вдосконалення нормативної правової бази, формування інституційної структури ринку ресурсів, забезпечення інституційних умов для ефективної взаємодії між мікро- та макроекономічними агентами.

КОДЖЕБАШ А.П., Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ДО ЕКОЛОГООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ НА ОСНОВІ EFQM-МОДЕЛІ

Управління відходами [1], як правило, розглядається в контексті економічних, техніко-технологічних та екологічних досліджень у їх комплексному поєднанні. Нас цікавить передусім

еколого-економічний погляд на процеси поводження з відходами. При цьому відповідний аналіз проводиться водночас і на мікро- (рівень підприємства як основного «винуватця» утворення відходів, а також інших суб'єктів господарювання), і на макро- (територіальний рівень, пов'язаний із процесами забезпечення нормального функціонування всіх галузей національного господарства, а також соціальної та екологічної інфраструктури в питаннях, які пов'язані з утворенням, складуванням і використанням промислових і побутових відходів) рівнях. Більше того – йдеться про «сферу» поводження з відходами, в якій у центрі уваги – не рівень управління, а питання узгодження процесів управління відходами, які можуть відбуватися як одному, так і на різних рівнях, а також у різних галузях і на різних територіях.

З огляду на позитивний досвід країн із розвинутою економічною системою, на наш погляд, в основу процесного підходу до управління відходами в Україні можна покласти модель Європейського фонду управління якістю (EFQM), яка спрямована на забезпечення та підтримання будь-яких процесів виробництва та менеджменту в рамках всебічного аналізу суб'єкта економічної діяльності, а саме таких аспектів: політика та стратегія, людські, матеріальні, фінансові ресурси, партнерські стосунки та безпосередньо процеси управління, виробництва та утворення відходів тощо.

Модель базується на європейських цінностях, які вперше були зафіксовані в Європейській конвенції з прав людини 1953 року та переглянуті в Європейській соціальній хартії 1996 року. Ці два документи були ратифіковані та інтегровані в національне законодавство 47 європейськими державами [2].

Як процес розглядається сама якість в її управлінському та виробничому контекстах. Основний принцип управління відходами на основі EFQM-моделі – це постійне вдосконалення та інноваційний розвиток усіх процесів, задіяних у сфері поводження з відходами в рамках аналізу еколого-економічної діяльності певного суб'єкту господарювання [3].

Критерії моделі, що можуть бути адаптовані до специфіки процесів екологоорієнтованого управління відходами, такі:

- управління процесами утворення, складування, утилізації відходів, а також рециклінгу тощо;
- стратегія екологоорієнтованого управління відходами;

- співробітники (в контексті їх мотивованої участі в управлінні відходами);
- партнери та ресурси, передусім природні;
- процеси, продукти та послуги (прямо та опосередковано пов'язані з відходами виробництва та споживання);
- результати, що стосуються клієнтів;
- результати, що стосуються персоналу;
- результати, що стосуються організації;
- завершальні результати (ефективність управління відходами на рівні суб'єкту еколого-економічної діяльності).

Список літератури:

1. Про відходи: Закон України № 187/98-ВР від 5 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36-37. – Ст. 242;
2. EFQM Leading excellence. – Available at: <http://www.efqm.de/>;
3. Nachhaltigkeit als Prozess Nachhaltigkeitsbericht 2009. – Bonn: Internationale Weiterbildung und Entwicklung gGmbH. – Available at: www.inwent.org.

KOLISNYK O.V., PHD, associate professor

SCIENTIFIC-METHODICAL APPROACH TO THE EVALUATION OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE COMPANY

Financial analysis is one of the basic components of financial management of the company. Financial analysis is a set of methods, which allow defining a condition of the development of an enterprise as a result of the analysis of its activity [1-2]. The purpose of a financial analysis – is reception of the information about its financial state, solvency and profitability.

Assessment of a financial stability of the company is necessary for following persons:

- investors, which have to make a decision about formation of an investment portfolio;
- creditors, who should be assured, that will pay to them;
- auditors, who have to know financial nuances of their clients (financial expert, who checks an activity of firms, companies);
- financial heads, who want to estimate an actual activity and a financial condition of the enterprise;
- heads of marketing departments, who develop strategy of promotion of the goods to markets [3].

For realization of analysis of the financial state of the enterprise

forms of the statistical reporting and appendixes to them, and also results of the account, which is spent at the enterprise are used. They are financial report (balance sheet), income statements, cash flow statements, statements of changes in equity.

Analysis of the financial state of the enterprise should give to administration the information about actual condition of finances, and to persons, who are not working at the given enterprise, but interested in its financial condition – the data necessary for opinion, for example, about rationality of use additional investments [4].

In conditions of the market economy the accounting reporting of managing subjects becomes the basic means of the communications and the major element of a supply with information of the financial analysis.

Any enterprise needs additional sources of financing (for example, credits, investments).

It is possible to find them at the market of capitals, involving potential investors and creditors by objective informing about financial-economic activities, basically by means of the financial reporting. Published financial results show a current and perspective financial position of the enterprise. If they are attractive, the probability of getting of additional sources of financing becomes high. That's why it's essentially important to evaluate financial position of the company in time for developing the range of measures for its stable economic development in future.

It's suggested the scientific-methodical approach of evaluation of financial stability of the company by three directions: calculation and analysis of financial indicators, evaluation of probability of bankruptcy and calculation of generalized financial indicator of the company (fig.1).

- first direction is ratio analysis, which includes calculation of the following groups of financial indicators, which allow making conclusion about financial position of the company. These groups include: solvency ratios, activity ratios, profitability ratios and liquidity ratios.

- another direction in the model of financial stability analysis is evaluation of probability of bankruptcy with the help of Altman's 5-factorial model [5]. Criterias of an estimation by Altman's 5- factorial Model are presented in table 1.

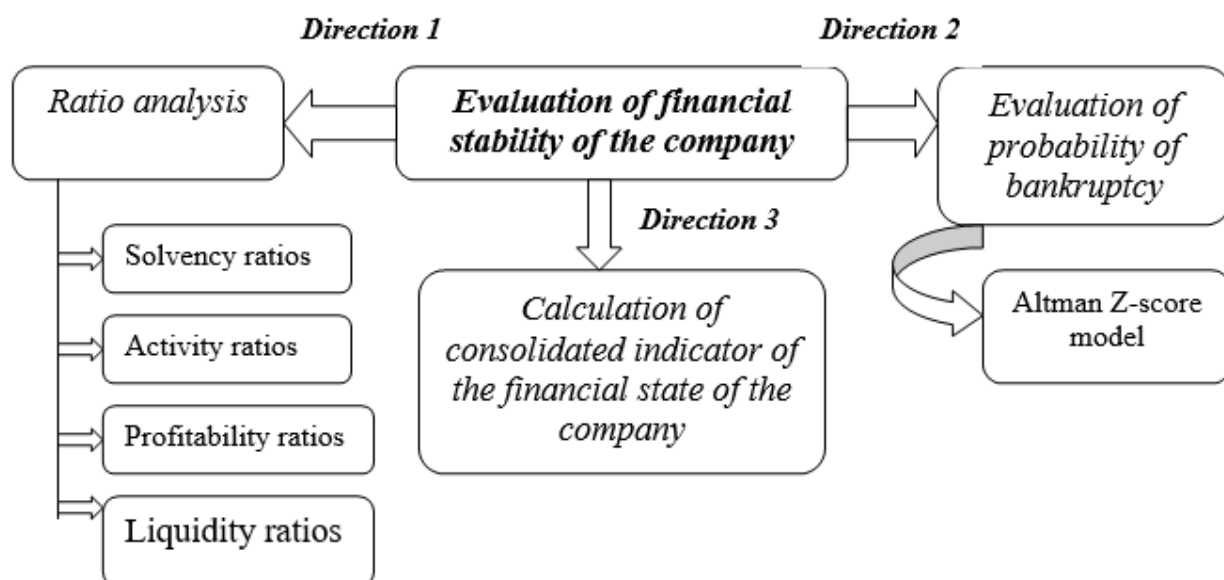

Figure 1 – Scheme of procedure of evaluation of financial stability of the company

Table 1 – Criterias of an estimation by Altman's Model

"Z" – estimation			
to 1,8	1,8-2,7	2,8-2,9	more than 3,0
The probability of bankruptcy is very high	The probability of bankruptcy is high	Bankruptcy is possible	Low probability of bankruptcy

Its resulting discriminated function was as follows:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 0,999X_5, \quad (1)$$

where: X_1 – Working Capital/Total Assets (WC/TA);

X_2 – Retained Earnings/Total Assets (RE/TA);

X_3 – Earnings before Interest and Taxes/Total Assets (EBIT/TA);

X_4 – Market Value of Equity/Book Value of Total Liabilities (MVE/TL);

X_5 – Sales/Total Assets (S/TA).

3. Another direction is calculation of the generalized financial indicator using the following formula:

$$CFIC = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^l \left| 1 + \frac{\Delta K_i}{K_i^t} \right| * \prod_{j=1}^m \left| 1 - \frac{\Delta K_j}{K_j^t} \right|}, \quad (2)$$

where: *GFIC* – generalized financial indicator of the company;

K^t_{ij} – value of *i* (maximized) and *j* (minimized) financial coefficient in period *t* : $i=1,l; j=1,m; l+m=n$;

l,m – limited number of maximized and minimized financial coefficients correspondingly;

$\Delta K_i, \Delta K_j$ – growth (+, -) of the value of corresponding local financial coefficient in period *t* towards *t-1* period;

n – number of analyzed financial coefficients.

The criteria for evaluation of obtained results is that this indicators should aspire to maximum, means if we calculate it in dynamics it should increase from previous year to next year.

Suggested approach to the evaluation of the financial stability of the company allows to get complex vision about its financial position from the point of view of the probability of its bankruptcy; profitability, solvency and liquidity of its assets. Prospects for further work in this study are as follows: development of methodological recommendations for prevention of the bankruptcy of the company; forecasting of financial results of the company.

Список літератури:

1. *Brigham U., Houston E.* Fundamentals of financial management; Ed. *Brigham U*, NY: McGraw-Hill, 2009 – 835 p.;
2. *Blank I.* Fundamentals of Financial Management : [uchebn. kurs] / *I. Blank*. K. : Nika-Center, Elga, 2009. – 512 p.;
3. *Van Horne*: Fundamentals of Financial Management (13th Edition), 2008 – 760 p.;
4. *Astakhov V.P.* Analysis of the financial stability of the company and the procedures associated with the bankruptcy. М.: Publishing House of the "Axis-89", 1995. – 80 p.;
5. *Grice, J.S. and R. Ingram.* Tests of the generalizability of Altman's bankruptcy prediction model. *Journal of Business Research*, 54 (1), 2001 - pp. 53-61.

МИЩЕНКО В.А., проф., НТУ «ХПИ»

ДОМНИНА И.И., соискатель, НТУ «ХПИ»

ИНСТРУМЕНТАРИЙ АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

Прогнозирование кризисной ситуации на предприятиях осуществляется с помощью различных моделей. Анализ литературных источников показал, что большинство из них базируются на применении индикаторов финансовой отчетности и в некоторых случаях прогнозной информации. При этом, учитываются в определенной степени и обосновываются именно

те финансовые показатели, которые, по мнению авторов, в наибольшей степени могут характеризовать возможное появление признаков кризисной ситуации. В меньшей степени отражены вопросы применения инструментария для оперативного управления реализацией выбранной модели. Нам представляется, что это может осуществляться по следующим направлениям.

Непрерывное наблюдение за ситуацией на предприятии может быть организовано с помощью контроллингового мониторинга, располагающего необходимой статистической и наиболее детальной как текущей, так и прогнозной финансовой и нефинансовой информацией. Для оперативного управления этим процессом необходимо назначить контроллера при наличии такого департамента или поручить эту работу подготовленному менеджеру в области стратегического и оперативного антикризисного управления.

Одним из инструментов, наиболее подходящих для мониторинга в антикризисном управлении и принятия оперативных мер по недопущению попадания предприятия в кризисную ситуацию, может быть использование системы сбалансированных показателей, которая должна быть сформирована с учетом включения в нее тех финансовых и нефинансовых индикаторов, которые будут сигнализировать об ухудшении ситуации в этом сегменте. Эти показатели могут непосредственно влиять на используемую на практике модель антикризисного управления или на не включенные в модель параметры, которые появляются внезапно и оказывают существенное воздействие на основные показатели деятельности предприятия.

Система сбалансированных показателей в этой связи должна быть сформирована таким образом, чтобы она имела связь с одним из стратегических финансовых или физических оценочных показателей, например, с объемом продаж или прибылью. Эти показатели постоянно находятся в поле зрения руководства предприятия, поэтому любое их отклонение от прогнозных величин потребует от менеджеров и контроллеров соответствующих служб детального объяснения возникшей ситуации и при необходимости разработки необходимых мер по устранению проблем.

Нам представляется, что в таком методическом подходе как элемент стратегии кризис-менеджмента заинтересованы как

управленцы, так и собственники: акционеры в отношении объекта «самостоятельное предприятие»; управляющая [активами] компания (управляющий холдинг) в отношении объекта «дочерняя фирма» или «бизнес-единицы»; бизнес-глава семьи в отношении объекта «бизнес семьи».

В нынешних условиях оценка деятельности предприятия осуществляется не только по общим количественным показателям. Намного важнее те индикаторы, которые характеризуют состояние фирмы с точки зрения роста ее размеров в рыночных условиях. Такими наиболее часто применяемыми показателями являются EVA (экономическая добавленная стоимость), SVA (акционерная добавленная стоимость), MVA (рыночная добавленная стоимость). Изменение этих показателей дает возможность оценивать эволюцию прироста стоимости фирмы за определенный период и качество менеджмента в компании, в том числе и антикризисного управления. Нами разработан методический подход к оцениванию банкротства предприятия с учетом этих инструментов, который апробируется на реальных массивах исходной информации машиностроительных предприятий.

ПАНТЕЛЄЄВ М.С., к.т.н., доц., НТУ «ХПІ»

ПАТОВА А.П., студент, НТУ «ХПІ»

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ ТА ЙОГО ІНСТРУМЕНТІВ

В сучасному світі дуже швидко розвиваються технології, а разом з ними і все інше. Здавалось би, 20 років тому, почувши слово реклама, люди уявляли листівки на парканах, афіші, газети та, можливо, рекламу в телевізорі. З шаленим розвитком Інтернету та соціальних мереж, реклама – це іконки на різних сайтах, відеоролики в соціальних мережах.

Інтернет-маркетинг і надалі продовжує підкорювати світ і відбирати у традиційних способів реклами частку ринку. Такий темп розвитку цього сегменту можна легко пояснити тим, що саме завдяки digital-рекламі замовники здатні бити в саму точку і працювати з найбільш цільовою аудиторією.

Згідно з новими дослідженнями Zenith, інноваційні рекламні

формати, такі як відео, платний контент, нативна реклама та реклама в соціальних мережах, стимулюватимуть 14% зростання глобальної медійної реклами між 2016 і 2019 роками. Якщо коротко, то медійна реклама складе 50,4% всіх витрат на онлайн-рекламу до 2019 року. Реклама в соціальних мережах буде рости на 20% в рік, а відео – на 21%. До 2020 року дослідницький центр Zenith очікує, що онлайн-реклама складе 44,6% від усієї глобальної реклами [1].

Розглянемо основні інструменти інтернет-реклами, оскільки вони є основою взаємодії більшості сучасних підприємств з онлайн клієнтом:

- контент-маркетинг. Варто згадати, що він функціонує у комбінації зі всіма іншими інструментами маркетингових комунікацій та є важливим на усіх етапах взаємодії з клієнтом, оскільки за допомогою нього подається інформація, яка впливає на рішення клієнта про купівлю. Інститут контент-маркетингу визначає це поняття як розповсюджену в сучасній маркетинговій практиці технологію привернення уваги та залучення цільової аудиторії до бренду за допомоги створення та поширення пов'язаної з ним актуальної та цінної інформації.

- платна реклама – доволі відома практика в Інтернеті, яка набирає обертів. Одні з найвідоміших платформ – Google Adwords, Яндекс.Директ, Вконтакте і Facebook. Зазвичай більшість маркетингових каналів приносять перші прибутки лише через деякий час, тоді як платна реклама здатна показати результати відразу [2].

- email-маркетинг. Email-маркетинг є неймовірно потужним інструментом просування, оскільки є прямим каналом зв'язку між вашим бізнесом і потенційними клієнтами. Водночас цей інструмент має свої складності, такі як отримання адреси електронних скриньок та визначення способу комунікації з потенційним клієнтом.

Підводячи підсумок можна сказати, що інтернет-маркетинг поширюється з шаленою швидкістю і кожне сучасне підприємство повинне приділяти увагу цьому способу просування бренду, продукції чи послуги. В залежності від діяльності кожного окремого підприємства необхідно вміти обирати правильні інструменти інтернет-маркетингу та їх комбінування, беручи до уваги поведінкові особливості потенційних клієнтів, тому що зовнішнє середовище дуже мінливе та не стабільне [3,4].

Список літератури:

1. Zenith Ad Forecast Downgraded Again [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.mediapost.com/publications/article/307096/>;
2. 7 вечных инструментов интернет-маркетинга, которые столь же эффективны и в 2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу - <https://lpgenerator.ru/blog/2018/08/10/7-vechnyh-instrumentov-internet-marketinga-kotorye-stol-zhe-effektivny-i-v-2018/>;
3. Шматько Н.М. Організація планування структурних змін у процесі розвитку промислового підприємства / Н.М. Шматько // Управління розвитком : зб. наук. робіт. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – № 4 (186). – С. 138 – 143.;
4. Лепейко Т.І., Шматько Н.М. Теоретико-методичні засади управління підприємством: забезпечення гнучкості: монографія / Т.І. Лепейко, Н.М. Шматько.- Харків : УПА. - 2012. - 221 с.

ПОГОРЕСЛОВА Т.О., доц., НТУ «ХПІ»

ЕФЕКТИВНІСТЬ   МЕТОДІВ   УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Від якісного управління ресурсами підприємства залежить ефективність діяльності підприємства, його розвиток і довголіття. Ефективність управління сучасним підприємством визначається результативністю його господарської діяльності. Показники діяльності підприємства знаходяться у прямій залежності від управлінських рішень, що приймаються. Ці рішення повинні бути кваліфікованими, своєчасними, відповідати рівню розвитку суб'єктів господарювання, розвиненості ринкових відносин у державі з урахуванням фінансово-економічного стану економіки країни. У зв'язку із цим актуальною є проблема вибору ефективних методів управління підприємством у сучасних умовах ведення господарської діяльності.

Менеджмент повинен забезпечувати успішне функціонування підприємства, результатом діяльності якого є прибуток, а також певні гарантії для його майбутнього.

Процес менеджменту здійснюється управляючою системою підприємства шляхом цілеспрямованого впливу на його управляєму підсистему. Засобами впливу є методи: економічні, організаційно- адміністративні та соціально-психологічні.

За допомогою економічних методів створюється стабільний механізм економічної зацікавленості персоналу в кінцевих результатах виробничої, торгівельної та іншої діяльності. Для економічних методів є характерним ефективний прямий вплив на економічні (матеріальні) інтереси, як окремого працівника підприємства, так і всього трудового колективу.

Проте ніякі економічні методи не зможуть існувати без організаційно-адміністративної дії, яка забезпечує чіткість, дисциплінованість, порядок роботи колективу. Організаційно-адміністративні методи чітко визначають права і обов'язки, регламентацію дії керуючої системи. Їх конкретним проявом є накази, розпорядження, інструкції, правила, положення, методичні рекомендації.

Для організаційно-адміністративних методів характерним є те, що вони спираються як на переконання працівників, так і на примушування, якщо перше виявилось неефективним.

До соціально-психологічних методів впливу на управляєму підсистему відносяться: моральне стимулювання; соціальне планування розвитку колективу; виховання працівників; соціальне регулювання діяльності; активізація і підтримка в колективі прогресивних інтересів, потреб, обрядів, культури; гласність та соціальна справедливість та інше.

Характерним для соціально-психологічних методів є те, що вони підтримують і розвивають у працівників прагнення до самовираження, незалежності, визнання здібностей, заслуг, творчості та індивідуальної неповторності.

В організації процесу менеджменту функції управління (планування, організації, мотивації і контролю) виступають як форма, а методи менеджменту як зміст його процесу.

Менеджмент зосереджує свої зусилля на тому, щоб навчити працівників спільно діяти і тим самим досягти синергізму в роботі; передбачає чесність і довіру в ділових, прагне сформувати таку організаційну культуру, яка б стимулювала саморозвиток працівників і їх бажання бути рівноправними членами організації.

З огляду на це найважливішими стають ті принципи, які дають змогу повністю розкрити потенціал людини і спрямувати його на користь підприємства: розвиток творчих здібностей персоналу; залучення працівників до розроблення управлінських рішень; опора на систему гнучкого лідерства серед персоналу та особисті контакти працівників із зовнішнім оточенням; використання таких методів співпраці з людьми, які забезпечують їх задоволення роботою; постійна і цілеспрямована підтримка індивідуальної ініціативи працівників підприємства, які з ним співпрацюють; чесність і довіра в ділових відносинах; орієнтація на високі стандарти роботи і прагнення до нововведень; обов'язкове визначення розміру внеску працівника у загальні

результати; орієнтація на перспективу розвитку; опора на загальнолюдські цінності та соціальну відповідальність бізнесу перед людьми та суспільством загалом.

Список літератури:

1. *Большаков А.С.* Современный менеджмент. Теория и практика / *А.С. Большаков, В.И. Михайлов.* – СПб. : Питер, 2000. – 411 с.;
2. *Васильев Ю.В.* Теория управления: учебник / *Ю.В. Васильев, В.Н. Парахина, А.И. Ушвицкий.* – 2-е изд., доп. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 608 с.;
3. *Хміль Ф.І.* Становлення сучасного менеджменту в Україні: проблеми теорії та практики. – Львів: Львівська комерц. академія, 2006. – 206 с.;
4. *Мескон М.Х.* Основы менеджмента / *М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури:* пер. с англ. О.И. Медведь. – 3-е изд. – М. : ООО «И.Д. Вильямс», 2007. – 672 с.;
5. *Осовська Г.В.* Менеджмент організацій : навч. посібник / *Г.В. Осовська, О.А. Осовський.* – К.: Кондор, 2007. – 676с.;
6. *Хомяков В.І.* Менеджмент підприємства. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : Кондор, 2005. – 434 с.;
7. *Шегда А.В.* Менеджмент: учебник / *А.В. Шегда.* – 3-е изд., испр. и доп. – К. : Знання, 2006. – 645 с.;
8. *Шеметов П.В.* Менеджмент: управление организационными системами : учебное пособие для вузов / *П.В. Шеметов, Л.Е. Чередникова, С.В. Петухова.* – 2-е изд. – М. : Омега-Л, 2008. – 406 с.;
9. *Погорелова Т.О.* Моральне та матеріальне стимулювання праці на сучасному етапі ринкових відносин / *Т.О. Погорелова, В.А. Юрченко* // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ», – 2015. – № 26 (1135). – С. 96-102;
10. *Погорелова Т.О.* Інноваційні технології в управлінні персоналом на сучасному підприємстві / *Т.О. Погорелова* // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) – Х.: НТУ «ХПІ». – 2018. – №15(1291). – С. – 101-104;
11. *Погорелова Т.О.* Інноваційна діяльність підприємств: проблеми та напрями їх вирішення / *Т.О. Погорелова* // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) – Х.: НТУ «ХПІ». – 2017. – №46(1267). – С.87-91.

СІТАК І.А., ст. викл.

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі економіки України особливої актуальності набуває дослідження проблем стійкості і розробка методичних рекомендацій для підприємств, на яких практика застосування діагностики економічного стану знаходиться в стадії постановки. Отже, недостатність теоретичних і методологічних розробок інструментарію діагностики економічного стану підприємств веде до істотних збитків і зниження фінансово-економічного благополуччя підприємства в умовах ринку. В ході розвитку ринкових відносин позначилася потреба у формуванні нових механізмів управління.

Принципова схема змісту організаційно-економічного

механізму розвитку підприємства складається з декількох етапів. На першому етапі оцінюється поточний стан підприємства на основі аналізу основних коефіцієнтів і показників стійкості господарської і фінансової діяльності підприємства. Оцінка виробляється на основі порівняння бажаного або нормального рівня показників і коефіцієнтів з фактичним рівнем. Чим менше різниця між ними, тим менше основ у менеджера втручатися в хід роботи підприємства.

Для підвищення ефективності прийнятих рішень на другому етапі встановлюється взаємозв'язок показників і коефіцієнтів, що характеризують діяльність підприємства в результаті впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на його стійкість, і визначається ступінь їхнього впливу на рівень характеристик показників. Сукупність факторів зовнішньої і внутрішньої стійкості розглядається в роботі як впливи, котрі обурюють, тобто причина, рушійна сила формування механізму стійкого розвитку.

На четвертому етапі для забезпечення рівномірного функціонування підприємства топ-менеджменту варто визначити, виходячи з цілей, основне коло проблем підприємства і можливих шляхів їхнього рішення з метою мінімізації наслідків різних відхилень, що можуть виникнути з часом.

Після виявлення особливостей конкретного підприємства в представленій структурно-логічній схемі передбачається п'ятий етап, у ході якого керівництвом розробляється стратегія підприємства, що є основою його довгострокового і стійкого функціонування.

Оцінку рівня стійкого розвитку промислових підприємств запропоновано проводити за допомогою методики, що складається з восьми етапів: 1. формування мети оцінки рівня стійкого розвитку підприємств; 2. збір вихідної інформації для розрахунку показників; 3. аналітична обробка вихідної інформації; 4. формування системи показників для оцінки рівня стійкого розвитку; 5. обґрунтування еталонних значень; 6. визначення інтегральних показників стійкості; 7. визначення комплексного показника стійкого розвитку підприємства; 8. аналіз результатів оцінки рівня стійкого розвитку промислового підприємства та співвідношення з показниками ведучих підприємств галузі; 9. розробка управлінських рішень

Запропонована методика оцінки рівня стійкого розвитку промислових підприємств має наступні переваги: є максимально

інформативною і враховує безліч факторів зовнішнього і внутрішнього середовища; характеризується доступністю і простотою використання; застосовується гнучкий обчислювальний алгоритм, що реалізує можливості зведення всіх окремих показників в інтегральні показники стійкості, дозволяє оцінювати підприємства різної галузевої спрямованості, з метою виявлення рівня стійкого розвитку; надає можливість виявлення окремих проблемних напрямків його функціонування, що служить сигналом раннього оповіщення про можливу негативну ситуацію, а також ризики і погрози, що формуються при цьому; дозволяє визначити динаміку стійкого розвитку промислового підприємства і виявити резерви її росту для характеристики здатності підприємства адаптуватися до зовнішнього середовища.

РЕМЕС Ю., студент, НТУ «ХПИ»

СМОЛОВИК Р.Ф., к.е.н., проф., НТУ «ХПИ»

АНАЛИЗ ВЗАИМОСВЯЗИ ОБОРАЧИВАЕМОСТИ СТОИМОСТИ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ И ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОИЗВОДСТВА

Анализ и обобщение методов работы промышленных предприятий и литературных источников позволяют установить следующие основные пути улучшения использования основных фондов и повышения их фондоотдачи.

Во-первых, техническое совершенствование и модернизация оборудования. В этих целях: увеличиваются мощности оборудования, машин, агрегатов, усиливаются наиболее ответственные узлы и детали, повышаются основные параметры производственных процессов: скорость, давление, температура; механизмируются и автоматизируются вспомогательные и транспортные операции, зачастую сдерживающие работу основного оборудования; оборудование оснащается средствами автоматизации производства и управления; устаревшее оборудование, сдерживающее повышение производительности, заменяются новым, технически более совершенным.

Во-вторых, увеличение времени работы оборудования в календарном периоде (смена, сутки, месяц, год). Решению указанных задач способствуют его своевременный и

качественный ремонт; соблюдение технологического процесса, что позволяет избежать простоев и аварий оборудования и увеличивает время его работы; своевременное устранение намечающихся несоответствий между отдельными производственными участками и цехами на промышленных предприятиях, что даёт возможность предотвратить перерывы в работе оборудования; сокращение затрат рабочего времени на подготовительно-заключительные и вспомогательные операции; повышение сменности работы; устранение или ослабление сезонности в работе предприятия.

В-третьих, увеличение количества и удельного веса действующего оборудования в составе всего оборудования, имеющегося на предприятиях. Различают действующее оборудование, установленное оборудование, а также наличное оборудование. К наличному оборудованию относится всё оборудование, имеющееся на промышленных предприятиях: в производстве, в резерве, на складе и т.д.

В-четвёртых, повышение интенсивности работы. Показателем интенсивности использования оборудования является количество продукции или выполняемой работы в единицу времени (час, смена, сутки), приходящееся на единицу оборудования. Более интенсивное использование оборудования в единицу времени достигается путём: совершенствования технологии и обеспечения непрерывности производства; увеличения разовой загрузки оборудования; увеличения скорости обработки; тщательной подготовки и обеспечения соответствия качества сырья, полуфабрикатов и материалов требованиям технологического процесса и качеству изготавливаемой продукции. Совершенствование системы планирования, маркетинга, особенно вычислительной техники, позволяет улучшить использование основных средств предприятия. Кроме того, улучшение использования основных фондов неразрывно связано с улучшением и облегчением условий труда рабочих.

Список літератури:

1. Смоловик Р.Ф., І. Ляшенко Процеси оновлення основних виробничих засобів та їх відображення у бухгалтерському обліку підприємства. Вісник Нац. ун-та «ХПІ» зб. Наук. пр. Серія «Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів» 2015 № 7 (1116)'. – Харків.: НТУ «ХПІ», – С. 168–172;
2. Смоловик Р.Ф. Галузеві особливості управління процесами відтворення основних засобів машинобудівних підприємств Вісник Нац. тех. ун-та «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків.. : НТУ «ХПІ», 2015. – №19 (1191). С. 106–110;
3. Линник О.І. Антикризове управління на вітчизняних та закордонних підприємствах:

ТЕЛІЖЕНКО О.М., д.е.н., проф.

БАЙСТРЮЧЕНКО Н.О., к.е.н., доц.

ВАКУЛЕНКО І.А., асс.

ТЕХНІЕО-ЕКОНОМІЧНІ МОДЕЛІ ПРОЕКТІВ З МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ СХЕМ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

В проекті «Методики розроблення схем теплопостачання населених пунктів» пропонуються підходи до оцінки економічної ефективності інженерних рішень. Зокрема зазначається, що при розробці схем теплопостачання для кожного проекту розробляється техніко-економічна модель, яка встановлює взаємозв'язок між техніко-економічними показниками $\{A\}$ і впливовими факторами $\{F\}$:

$$\{A\} = \varphi\{F\}, \quad (1)$$

До числа техніко-економічних показників $\{A\}$ відносяться: капітальні витрати; річна економія; собівартість теплової енергії; собівартість електричної енергії; сумарні витрати за період проекту; простий термін окупності капітальних витрат; дисконтований термін окупності капітальних витрат; чиста приведена вартість; внутрішня ставка рентабельності.

Основними впливовими факторами $\{F\}$, є: ціни на паливно-енергетичні ресурси; ціни на обладнання, характеристики палива; температура зовнішнього повітря та потоків скидної теплової енергії; показники тривалості роботи обладнання; показники енергетичної ефективності обладнання; характеристики режимів експлуатації обладнання; інші впливові фактори.

Як зазначається в проекті «Методики...» побудова техніко-економічної моделі здійснюється на підставі порівняння показників роботи об'єктів теплопостачання до і після реалізації проекту. Техніко-економічні моделі повинні охоплювати процеси виробництва, транспортування, споживання теплової енергії, а також спільного вироблення теплової та електричної енергії.

З використанням техніко-економічних моделей здійснюється аналіз взаємозв'язку техніко-економічних показників і основних впливових факторів. Визначаються критичні значення цих показників, при яких техніко-економічна ефективність проекту знижується нижче прийнятної величини.

Можуть бути розроблені елементарні та комплексні техніко-економічні моделі. Елементарні моделі описують один об'єкт або процес. Комплексні моделі дозволяють описувати кілька взаємопов'язаних об'єктів або процесів (наприклад, виробництво, транспортування та споживання енергії) та оцінювати їх технічну і техніко-економічну взаємодію.

Опис техніко-економічної моделі має таку структуру: короткий опис технічної сутності проекту, вихідні дані, розрахунок показників до впровадження проекту, розрахунок показників після впровадження проекту, розрахунок показників ефективності проекту.

На наш погляд такі моделі можна розглядати як дієвий інструмент прийняття рішення щодо реалізації альтернативних інженерних рішень з теплопостачання. Вони можуть бути основою для формування аналітичних баз даних питомих показників витрат/ефективності на одиницю генерації тепла.

Разом з тим, виникає запитання: на основі яких статистичних даних про реалізовані проекти модернізації систем теплопостачання мають будуватися моделі (1)?

В табл. 1 і 2 наведені економічні показники проектів заміни трубопроводів теплових мереж на попередньо ізольовані для окремих населених пунктів Сумської області які були нами розраховані при розробці «Регіональної програми модернізації системи теплопостачання Сумської області на 2016-2020 роки» [1] на основі методичних рекомендацій [2].

Таблиця 1 - Основні показники заходу

Показники	Значення по населених пунктах			
	1	2	3	4
Вартість реалізації заходу, тис. грн.	273,77	13296,61	3368,98	18277,44
Річна економія газу, тис. грн.	108,1	1725,59	798,25	4813,64
Амортизаційна вартість, тис. грн.	263,63	12804,64	3244,32	17601,2
Строк корисного використання, років	30	30	30	30
Амортизація (рік), тис. грн.	8,78	426,82	108,14	586,7

Таблиця 2 - Основні фінансово-економічні показники

Показники	Значення по населених пунктах			
	1	2	3	4
Горизонт планування, років	30	30	30	30
Витрати на модернізацію (інвестиція), тис. грн.	273,77	13296,61	3368,98	18277,44
Норма дисконту, %	22	22	22	22
Чистий дисконтований дохід (ЧДД), тис. грн.	256,17	-3538,03	740,44	6206,6
Індекс рентабельності	1,93	0,73	1,21	1,33
Внутрішня норма рентабельності, %	42,7	-	26,9	29,5
Дисконтований термін окупності	3 роки 4 місяці	-	8 років 5 місяців	6 років 2 місяці

Дані табл. 2 свідчать, що одні і ті ж інженерні рішення для різних населених пунктів області мають різні показники ефективності. Саме ці обставини актуалізують задачу формування єдиної (в межах одного кліматичного регіону) бази даних про техніко-економічні показники типових інженерних рішень модернізації систем теплопостачання. Саме такі бази даних можуть бути основою для побудови моделей типу (1).

Список літератури:

1. Регіональна програма модернізації системи теплопостачання Сумської області на 2016-2020 роки. Режим доступу – <http://www.gkh.sm.gov.ua/images/depo/doc/finans/regProg.pdf>.
2. Теліженко О.М. Методичні підходи до оцінки соціо-еколого-економічної ефективності інвестиційних проектів з енергозбереження / О.М. Теліженко, І.А. Вакуленко, Ю.О. Мирошніченко // Енергосбереження. Енергетика. Енергоаудит = Energy saving. Power engineering. Energy audit. – 2014. – № 11. – С. 40-51. Режим доступу – <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/14609>.

ШМАТЬКО Н.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

МИРОШНИК Т.О., студент, НТУ «ХПІ»

ДІЛОВІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ЕТИКА В ДІЛОВОМУ СВІТІ

На сьогодні людина кожного дня спілкується, комунікує з різними людьми.. Ми усі потребуємо спілкування в той чи іншій формі. Вона досягає своїх цілей за рахунок перемовин з іншими людьми. У бізнесі кожен повинен дотримуватись визначених правил комунікації, знати, що потрібно сказати в потрібний момент переговорів для досягнення мети від співрозмовника.

Ділова комунікація - це взаємодія в сфері офіційних відносин, метою якого є вирішення конкретних завдань, досягнення певних результатів, оптимізація будь-якої діяльності.

При цьому у кожного учасника є свій статус - начальник, підлеглий, колеги, партнери[1, с.74].

Якщо спілкування відбувається між людьми, що знаходяться на різних щаблях кар'єрної драбини (керівник і виконавець), то має місце вертикаль відносин, тобто субординаційні відносини. Якщо взаємодія ведеться на принципах рівного співробітництва, то це горизонтальні відносини.

Дві основні форми комунікації – це контактне (безпосереднє) спілкування і непряме (опосередковане).

Контактне спілкування характеризується тим, що співрозмовники спілкуються віч-на-віч і мають можливість оцінити невербальну поведінку один одного, тому результативність такого контакту вище. Непряме спілкування характеризується взаємодією, яка відбувається за допомогою будь-яких засобів зв'язку - телефону, листів і т. д.

Якщо говорити більш конкретно, то найбільш часто зустрічаються такі форми ділової комунікації: телефонні переговори, наради, ділова бесіда, переговори, презентації, обмін офіційно-діловими документами (заява, договір, довіреність, службова записка), консультація, інтерв'ю, публічний виступ, конференції [4, с.45].

У свою чергу, використовуючи окремі форми ділової комунікації, учасники можуть застосовувати конфронтаційний або партнерський підхід. Перший варіант являє собою протистояння: кожна сторона має намір перемогти. Партнерський підхід передбачає пошук такого рішення, яке буде прийнятно для всіх учасників.

Роздивляючись питання ділової комунікації, ми звертаємо увагу не тільки вигляд людини та його мову, але й на передачу свого діалогу в вигляді, жестів. Психологи стверджують, що при спілкуванні більшу частину інформації ми транслюємо за допомогою невербальних засобів (дослідники називають різні цифри - від 60 до 90%): жестів, міміки, інтонації і тембру голосу, поз.

Ділові переговори - це спілкування між двома і більше сторонами, головна мета якого, як мінімум, поліпшити відносини між сторонами, як максимум - знайти і спільно прийняти взаємовигідне розумне рішення. Сьогоднішні досягнення цивілізації дозволяють проводити переговори віддалено, проте складно переоцінити важливість живого спілкування: і в наше

технологічне час принципів питання прийнято вирішувати при зустрічі.

Невербальне поведінка на переговорах має відображати зацікавленість у результаті зустрічі і увагу до обговорюваних питань, тому не можна:

- позіхати або займатися іншими сторонніми справами;
- малювати в записках, залишати включеними стільникові телефони;
- грати ручкою.

Слід ретельно готувати і протокольну і змістовну частини. Запрошувати партнерів на переговори слід не менше ніж за два тижні, щоб вони також змогли підготуватися - це заощадить час і створить умови для ефективної комунікації [2, с.63].

На зустріч запрошуються тільки ті співробітники, чия присутність дійсно необхідно. Місце проведення переговорів пропонує сторона, яка приймає, але запрошена має право як прийняти, так і відкинути його. Не рекомендується призначати переговори на ранній ранок або пізній вечір.

Коли ми організуємо офіційний захід-прийом, то повинні притримуватись певних правил етикету, а саме: першою сідає за стіл господиня і запрошує гостей зайняти місця; за столом чоловіки чергуються з жінками; подружжя або співробітники однієї фірми не сидять поруч один з одним; чоловіки допомагають сісти дамам по сусідству, потім сідають самі; найпочесніше місце на чоловічому прийомі - праворуч від господаря. Якщо прийом за участю жінок, то праворуч від господині. Якщо почесний гість запрошений з дружиною, то гостя сідає зліва від господаря прийому, а гість праворуч від господині - зрозуміло, в разі, якщо господиня і господар сидять поруч [3, с.86].

Коли настане час, і господиня вирішить, що прийом може бути закінчений, то вона може першою встати із-за столу, інші гості вечора зрозуміють, що трапеза завершена.

Вивчивши поняття ділової комунікації, її особливостей та важливість у діловому світі, можемо зробити висновки, що ми кожного дня вступаємо в комунікації з різними типами людей від, яких може залежити наше подальше. Тому дуже важливим знати правила ділової комунікації, її етикет та тонкі особливості. Проблеми вивчення стратегій управління і технологій ділової комунікації являється одною з найактуальніших проблем сучасного менеджменту. На сьогодні наше суспільство

розвивається з високими темпами та конкуренція на рику зростає кожного дня. Тому важливо не тільки вивчати, але й удосконалювати, постійно розвивати ділові комунікації. Це дасть можливість твоїй компанії вийти на новий рівень та підтримувати конкурентоспроможність та спроможність на ринку.

Список літератури:

1. *Фішер Р.* Шлях до згоди, або переговори без поразки / Р. Фішер, У. Юрі. - М., 2010. - 158 с.;
2. *Андреева Р.М.* Соціальна психологія / Р.М. Андреева. - М: Аспект Прес, 2010. - 364 с.;
3. *Коноваленко В.А.* Управління персоналом: креативний менеджмент / В.А. Коноваленко, М.Ю. Коноваленко. - М.: ІТК «Дашков і К», 2008. - 224 с.;
4. *Пантелеев М.С.* Формування механізму стратегічного управління потенціалом підприємства / М.С. Пантелеев, Н.М. Шматько // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2013. - № 41. - С. 209-215.

ЧАЙКА Т.Ю., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

МАТЕРІАЛЬНІ ПОТОКИ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ: ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД

Відповідно до А.М. Магомедова (2014), загальновизнаним об'єктом логістики є «потоківі процеси в економіці» [1]. З огляду на специфіку готельно-ресторанного бізнесу, деталізуємо об'єкт логістики з урахуванням основних і супутніх процесів даної галузі в такий спосіб: «об'єкт логістики готельно-ресторанного бізнесу – потоківі процеси (основні – матеріальні та сервісні, і супутні – фінансові та інформаційні), що виникають в готельно-ресторанній діяльності» [2].

Таким чином, матеріальні потоки є одним з об'єктів логістики готельно-ресторанного бізнесу.

Матеріальний потік виникає в результаті переміщення матеріальних об'єктів у просторі. Таким чином, невід'ємними характеристиками матеріального потоку є: 1) рух; 2) матеріальна форма об'єкта.

Згідно з Г.Г. Левкіним (2015), «матеріальний потік – це рух продукції на всіх стадіях формування товару: джерело сировини – виробництво – розподіл товарів – кінцеве споживання – зворотні потоки» [3]. Дане визначення нам представляється неприпустимо вузьким. Обмеження визначення матеріального потоку тільки рухом продукції призводить до штучного звуження сфери застосування логістики без урахування специфіки виробничої

діяльності суб'єктів господарювання.

Вважаємо більш релевантною точку зору, згідно з якою поняття матеріального потоку доцільно поширити не тільки на продукцію (на всіх стадіях формування товару), а взагалі на всі оборотні та необоротні активи, які можуть бути придатні до транспортування. Наприклад, транспортування основних засобів або малоцінних і швидкозношуваних предметів з логістичної точки зору також є матеріальним потоком. При цьому при деталізації матеріальних потоків можливе подальше угруповання на потоки, пов'язані з: 1) необоротними і 2) оборотними активами, або інша подібна деталізація.

Отже, з огляду на вищесказане, вважаємо за доцільне дати наступне визначення. Матеріальний потік в готельно-ресторанному бізнесі – це матеріальні ресурси, які знаходяться в русі (сировина, матеріали, незавершене виробництво, напівфабрикати, готова продукція, малоцінні і швидкозношувані предмети, основні засоби та ін.), та безпосередньо пов'язані з виробничим процесом підприємства готельно-ресторанної сфери.

Як вказує Д.В. Бондаренко (2015), основним компонентом матеріального потоку підприємств готельного бізнесу є оснащення номерного фонду (меблі, холодильники, телевізори, посуд, столові прилади, постільні та лазневі приналежності, засоби зв'язку і т. д.) [4]. Основою матеріальних потоків ресторанного бізнесу І.Г. Смирнов (2013) вважає «постачання різноманітної продовольчої сировини, готових продовольчих товарів та напоїв» [5], що логічно впливає з специфіки господарської діяльності підприємств готельно-ресторанної сфери. Д.Р. Сібатуліна логістичний цикл матеріальних потоків в ресторанному бізнесі описує наступним чином: закупівля, складування, надання продуктів на кухню, приготування страв та їх реалізація [6]. Рух матеріальних ресурсів супроводжується логістичними операціями (упаковка, навантаження, переміщення, складування, зберігання і ін.).

Що стосується основних характеристик матеріального потоку, то, як вказує А.В. Мантулова, основними абсолютними показниками (характеристиками) матеріального потоку є: 1) обсяг (маса); 2) шлях (траєкторія) із зазначенням початкового, кінцевого і проміжних пунктів руху; 3) тривалість (час у дорозі) [7].

В якості основних відносних показників (характеристик) матеріального потоку вважаємо за доцільне виділити:

1) швидкість; 2) щільність; 3) інтенсивність; 4) потужність.

Список додаткових характеристик матеріальних потоків надзвичайно різноманітний і при необхідності може бути підданий ієрархічній деталізації. Так, наприклад, можна виділити: номенклатуру та асортимент; фізико-хімічні властивості; характеристики тари (упаковки); умови договорів, відповідно до яких відбувається переміщення матеріальних ресурсів та інші характеристики.

Список літератури:

1. Магомедов А.М. Логистика сегодня: иной взгляд на основные положения и понятия [Электронный ресурс] // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 5. Режим доступа: <http://www.science-education.ru/119-14668>;
2. Чайка Т.Ю. Визначення та об'єкт логістики готельно-ресторанного бізнесу: еволюція і сучасні підходи / Т.Ю. Чайка // Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку : матеріали Всеукр. наук.-прак. інтернет-конф., 29-30 жовтня 2018 р. – Умань : ВПЦ "Візаві", 2018. – С. 281-283;
3. Левкин Г.Г. Основы логистики : учебник / Г.Г. Левкин, А.М. Попович. – М.-Берлин: Директ-Медиа, 2015. – 387 с.;
4. Бондаренко Д.В., Пименова М.В. Совершенствование логистической деятельности гостиничного предприятия // Актуальные проблемы авиации и космонавтики. – 2015. – Т. 2. – №. 11. – С. 842-844;
5. Смирнов І.Г. Логістика в сфері гостинності: історичний аспект / І.Г.Смирнов // Вісник львівського університету. Серія географічна. - 2013. - Випуск 43. Ч. 2. - С. 273-279
Visnyk of the Lviv University. series geography. 2013. Issue 43. Pt. 2. p. 273-279;
6. Сибатулина Д.Р. Системный анализ в логистике снабжения ресторанного бизнеса // Молодой ученый. — 2015. — №8. — С. 656-659. — URL <https://moluch.ru/archive/88/17282/>;
7. Мантулова А.В. Материальный поток как ключевой элемент складской логистики // Вестник молодых ученых Самарского государственного экономического университета. – 2017. – №. 1. – С. 141-144.

ШМАТЬКО Н.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ОВОД М.А., студент, НТУ «ХПІ»

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Україна переживає важкі часи, які обумовлені війною та фатальним економічним спадом за останні 4 роки. Внаслідок цього постраждали всі сфери діяльності, в тому числі і інноваційна. Політична нестабільність, коливання курсу валют, корупція – все це є причинами уповільнення розвитку інноваційних процесів, а також інноваційної політики країни.

Закон України Про інноваційну діяльність визначає основну мету державної інноваційної політики. Так, відповідно до Закону України Про інноваційну діяльність, головною метою державної

інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, енергозбереження виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції [1,3].

Аналізуючи інноваційну сферу України, можна виділити основні позитивні та негативні тенденції інноваційного розвитку. Вони представлені на таблиці 1.

Таблиця 1. – Тенденції інноваційного розвитку в Україні

Тенденції інноваційного розвитку	
Позитивні	Негативні
1) Створення сприятливих ринкових умов для впровадження інновацій у виробничу діяльність та побут населення;	1) Відсутність науково-методологічної бази формування інноваційної системи;
2) Поступове зростання бюджетного фінансування потреб науково-технічного розвитку;	2) Відсутність системності у здійснюваних державою заходах щодо реалізації інноваційного потенціалу національної економіки;
3) Формування потенційних передумов зростання попиту на інноваційну продукцію у вітчизняній економіці;	3) Державне управління інноваційною діяльністю здійснюється без чітко сформульованої стратегії науковотехнологічного та інноваційного розвитку;
4) Зростання споживчого попиту суб'єктів національної економіки на інноваційні продукти, технології, знання тощо;	4) Неготовність апарату державного управління до предметної діяльності, спрямованої на інноваційний розвиток економіки;
5) Посилення конкурентного тиску на внутрішньому й зовнішньому ринках, що поступово підштовхує підприємства до розуміння важливості інноваційної переорієнтації виробництва.	5) Нескоординованість дій суб'єктів інноваційної діяльності.

Якщо проаналізувати цей перелік тенденцій, то вони з'явилися не завдяки виваженій державній політиці з підтримки й розвитку інноваційних процесів, а завдяки саморегулюючим ринковим механізмам. На жаль, держава в цьому процесі не має провідних позицій [2].

Підводячи підсумок, можна сказати, що для успішного

розвитку інноваційної діяльності в Україні, треба удосконалити систему державного регулювання інвестиційних та інноваційних процесів у сферах: виробництва товарів та послуг, зовнішньоекономічної діяльності, фінансування, кадрового забезпечення, освіти.

Список літератури:

1. Шляга О.В. Тенденції розвитку інноваційних процесів в Україні та їх вплив на функціонування економіки в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/23767/22-Shlyaga.pdf?sequence=1>;
2. Закон України Про інноваційну діяльність від 16 жовтня 2012 року N 5460-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/T020040.html;
3. Пантелеева І.В. Сучасний стан економічного розвитку мікроГЕС у світі / І.В. Пантелеева, Н.М. Шматко // Вісник Нац. Техн. Ун-ту «ХПІ»: зб Наук. Пр. Сер.: Економічні науки. – Харків: НТУ «ХПІ», 2016. - №47(1219). – С. 101-104.

ПОБЕРЕЖНА Н.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ФАЛЬЧЕНКО О.О., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ЮР'ЄВА І.А., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ФУНКЦІЇ КООРДИНАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЯХ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Для того щоб досягти певних цілей в організації необхідно виконувати управлінський алгоритм за допомогою функції координації. Якщо керівництво не створить формальних механізмів координації, люди не зможуть виконувати спільних завдань, не досягнуть намічених цілей. В цілому, повинні існувати ієрархічні координаційні рівні управління, які виконують розпорядження керівництва в залежності від організаційної структури, наявності функціональних підрозділів. Координація на пряму залежить від розмірів та структури організації, чим вище ступінь поділу праці і тісніше взаємозалежність підрозділів, тим більше необхідність в координації. Безпосередньо в невеликих організаціях, де всі працівники знають один одного, забезпечити координацію їх роботи не представляє складності. У великих організаціях з високим ступенем спеціалізації та розподілу обов'язків досягнення необхідного рівня координації вимагає від вищого керівництва певних зусиль. Наприклад, в холдингах, які створені по географічному типу, з головною організацією, яка займається координацією дочірних структур, необхідно

утворювати посаду координатора філій організації.

Координація (від лат. - спільно, *ordinare* - упорядкувати) являє собою забезпечення узгодженості дій усіх ланок управління, збереження, підтримку і вдосконалення режиму роботи підприємств (організацій) та забезпечення його безперебійності і безперервності.

Координація як функція менеджменту являє собою вид діяльності за погодженням та впорядкування зусиль, об'єднаних спільною метою і спільною діяльністю людей у виробничо-господарських організаціях, - учасників виконання того чи іншого завдання.

Координація забезпечує взаємодію різних частин організації в інтересах виконання поставлених перед нею завдань. Координація конкретно визначає хто, що і коли робить, з ким і як взаємодіє, в якому порядку передає власні результати праці іншим учасникам діяльності і користується їхніми результатами.

Вироблення і формулювання цілей і завдань організації в цілому і кожного її підрозділу являють собою лише один з численних механізмів координування. Кожна функція управління відіграє певну роль у координуванні спеціалізованого розподілу праці. Менеджери завжди повинні ставити перед собою питання: які їхні зобов'язання з координації та що вони роблять, щоб їх виконати.

На сьогоднішній день існує тенденція впровадження інноваційних технологій у виробництво і різні види діяльності, що впливає на розвиток систем управління і, в кінцевому рахунку, на процес координації діяльності посадових осіб.

Наприклад, питаннями координації функціонування готельних ланцюгів і асоціацій незалежних готелів і ресторанів у Європі займається Конфедерація національних асоціацій готелів і ресторанів Європейського економічного співтовариства (ХОТРЕК).

До основних тенденцій у розвитку готельного бізнесу сьогодні віднесені:

- поширення сфери інтересів готельного бізнесу на продукти і послуги, які харчування, дозвілля, розваг, виставочної діяльності та ін.);
- розвиток демократизації готельної індустрії, що сприяє підвищенню доступності готельних послуг для масового споживача;
- посилення спеціалізації готельного бізнесу, що дозволяє

більш чітко орієнтуватися на певні сегменти споживачів з урахуванням різних ознак;

- глобалізація і концентрація готельного бізнесу;
- персоніфікація обслуговування і повна концентрація за запитами і потребами клієнтів;
- широке впровадження нових засобів комунікації і інформаційних технологій, що дозволяє проводити глибоку і системну економічну діагностику;
- впровадження нових технологій у ділову стратегію готельних підприємств, зокрема широке використання мережі Інтернет з метою просування готельних продуктів і послуг.

Основні завдання в сфері готельного бізнесу: створення конкурентних переваг і підвищення конкурентоспроможності, створення стабільної клієнттури через уміння знайти свого клієнта, пошук і створення нових шляхів розвитку, постійне відновлення власної політики з обліком ринку, що динамічно розвивається, готельних послуг.

Список літератури:

1. Глобальний договір ООН (UN Global Compact, 2000) www.globalcompact.org.ua;
2. Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України від 15.12.2008 - 2008 р.- № 93. - С. 89. – Ст. 3103. http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015;
- 3 ДСТУ ISO 9001:2009 (ISO 9001:2008) Системи управління якістю. Вимоги. Національний стандарт України.

KOCZISZKY GYORGY, prof., University of Miskolc

VERES SOMOSI MARIANN, prof., Dean University of Miskolc

KOBIELIEVA T.O, c.e.s., as. prof., NTU «KhPI»

COMPLIANCE AS A FACTOR OF PRESERVING THE REPUTATION OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

The reputation of an industrial enterprise, like any other firm, is formed on the basis of the experience of interaction with consumers, personnel, owners, representatives of state authorities and other participants in economic relations. Reputation has always been a socially significant concept. However, for a long time, reputational issues were not given enough attention in the overall enterprise management system, which was due to the low impact of this factor on commercial performance, in particular, on profit and profitability.

In addition, the activities of commercial structures were considered in the short term, while the strategic perspective, at best, was only declared because of the tough need to survive "here and now."

It is proposed to use the theory and practice of compliance to strengthen the reputation of an industrial enterprise. Despite the fact that the term "compliance" is clearly absent in Ukrainian legislation, the notion of "compliance" has long been established in the professional environment (primarily in the stock market, but also in banks). In addition, the central bank of Ukraine, without introducing compliance, as a single system, into the business turnover, gradually acquaints the banking community with its elements. Currently, the central bank of Ukraine continues the positive practice of disseminating recommendations based on documents developed by the Basel Committee on Banking Supervision.

The term "compliance" appeared in our country with the emergence on the Ukrainian market of subsidiaries of Western financial structures, for which this function is legally necessary and, therefore, well formed [1-2]. The compliance program is an integral part of the activities of Western industrial corporations, and its main goal is to minimize the legal and reputational risks associated with violations of professional and ethical standards. Despite the fact that the term "compliance" is absent in Ukrainian legislation, the concept of compliance has been used in the professional environment for a long time. For example, the central bank of Ukraine gradually acquaints the banking community with elements of compliance. Currently, the central bank of Ukraine continues the positive practice of disseminating recommendations based on documents developed by the Basel Committee on Banking Supervision.

To describe in detail the essence of the communication mechanism of reputational compliance, it is proposed to apply the organization's reputation system model [1]. We believe that this model graphically describes the mechanisms of interaction between elements of the corporate culture, organizational structure, rules and procedures, regulated internal regulations, professional standards that ensure that they are followed by all employees in order to maintain business reputation. In the proposed model, the system of reputational compliance has three conceptual components [1]:

- the professional component reflects the compliance of industrial workers with the standards of professional activity.
- the communication component reflects the compliance of

internal rules and regulations to all employees and managers of the organization;

- control of the component, reflects the fixation of violations and the identification of compliance, the promotion of the necessary correspondences in the implementation of business processes).

The professional component is methodological in nature and is the basis of the model at all levels of government. The communication component of reputational compliance unites the relationships within the team within the framework of corporate ethics, which is reflected in the styles and traditions, drawn up with the help of the corporate culture code, and the code of professional ethics and honor of the organization. Thus, the implementation of the strategic and operational goals of business sustainability can be carried out on the basis of the control system - information and analytical support for managing business processes, taking into account the movement of financial flows and other resources of the organization. Thanks to the control, the business entity has the ability to monitor and control all business processes.

An effective compliance system does not limit the opportunities for economic growth and, moreover, does not prevent them, on the contrary, gives the enterprise confidence in resolving ambiguous or critical situations. The compliance service protects the company from reputational risks, thereby opening up additional opportunities for its development.

When managing reputational risk in an enterprise, trust issues are key. We believe that the mechanism of reputational compliance should be aimed not so much at preventing reputational risk, but at forming trust relationships within business processes. Trust is built primarily on informational openness. Therefore, transparency is considered as one of the principles of good corporate governance.

References:

1. Орлова М.Г. Концепция образовательного комплаенса вуза // Обучение и воспитание: методики и практика. – 2015. – № 22. – С. 229-232;
2. Перерва П.Г. Комплаенс-программа промышленного предприятия: сущность и задачи / П.Г. Перерва // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 24 (1246). – С. 153-158;
3. Nagy S., Piskóti I., Molnár L., Marien, A. (2012). The relationship between values and general environmental behaviour. *Economics and Management*, No.17(1), pp.272-278;
4. Piskoti I., Nagy S. (2009) A new customer satisfaction management model (methodology and practice). *Economics and managements*, No. 14, pp. 483-490;
5. Романчик Т.В. Оцінка сучасного стану інноваційної діяльності підприємств України / Т.В. Романчик // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2008. – № 55 (1). – С. 52-61;
6. Pererva P., Nagy S., Maslak M. (2018) Organization of marketing activities on the

intrapreneurship // MIND JOURNAL // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna.- №5.- [Published online].- Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/organization_of_marketing_activities_on_the_intrapreneurship.pdf;

7. Романчик Т.В. Теорія інновації: дослідження понятійного апарату / Т.В. Романчик // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 138-142;

8. Nagy S. (2017) The Impact Of Country Of Origin In Mobile Phone Choice Of Generation Y And Z // JOURNAL OF MANAGEMENT AND TRAINING FOR INDUSTRIES.- №4.- pp.16-29;

9. Kocziszky György Anti-corruption compliance in the enterprise's program [Electronic resource] / G. Kocziszky, M. Veres Somosi, P.G. Pererva // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. / Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського.– Кременчук, 2017. – С. 164-167. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1r-6uz8h9jl-bCWwpPrY7esG925mrQudP/view>;

10. Sikorska M. Compliance service at guest services enterprises / M. Sikorska, György Kocziszky, P.G. Pererva // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 19 жовтня 2017 р.– Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 389-391;

11. Kocziszky György Reputational compliance / György Kocziszky, M. Veres Somosi, T.O. Kobielieva // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2017» : тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред.: О.В. Манойленко, Є.М. Строков.– Харків : НТУ "ХПІ", 2017.– С. 140-143;

12. Nagy Szabolcs Estimation of economic efficiency of power engineering / S. Nagy, M. Sikorska, P. Pererva // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : матеріали 10-ї Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2018 р. – Харків : ХНУБА, 2018. – С. 3-6;

13. Pererva P.G. Technology transfer / P.G. Pererva, György Kocziszky, D. Szakaly, M. Somosi Veres - Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.;

14. Potrashkova L., Raiko D., Tseitlin L., Savchenko O., Nagy S. (2018) Methodological provisions for conducting empirical research of the availability and implementation of the consumers' socially responsible intentions // Маркетинг і менеджмент інновацій / Marketing and management of innovations.- № 3.- pp.133-141;

15. Kocziszky György Compliance risk in the enterprise / G. Kocziszky, M. Veres Somosi, T.O. Kobielieva // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2017» : тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017р. / ред.: П.Г. Перерва, Є.М. Строков, О.М. Гуцан.– Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 54-57;

16. Nagy Szabolcs Current evaluation of the patent with regarding the index of its questionnaire / S. Nagy, M. Sikorska, P. Pererva // Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 19 квітня 2018 р. – Київ : НАУ, 2018. – С. 21-22;

17. Романчик Т.В. Наукові засади дефініції "економічна безпека" / Т.В. Романчик // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі : зб. тез наук. робіт 1-ї Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., 21-23 березня 2017 р. – Кременчук : КрНУ, 2017. – С. 206-209;

18. Nagy Szabolcs Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises / S. Nagy, P. Pererva // Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2018 р. – Харків : ХНАДУ, 2018. – С. 88-89;

19. Nagy Szabolcs Digital economy and society – a cross country comparison of Hungary and Ukraine / S. Nagy // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 174-179;

20. Романчик Т.В. Економічна безпека підприємства: функціональні аспекти / Т.В. Романчик // Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю факультету міжнародного туризму та управління персоналом Запорізького національного технічного університету, 30-31 березня 2017 р. : [в 2 т.]. Т. 2 / ред. В.М. Зайцева. – Запоріжжя : "Просвіта", 2017. – С. 372-374.

SIKORSKA MALGORZATA, kanclerz Higher School of Labour Safety Management (WSZOP)

PERERVA P.G., doctor of Economics, prof., Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy (WSZOP)

KRISTINA KISS, Head of the Language Teaching Centre University of Miskolc

EFFICIENCY OF THE ENTERPRISE RESOURCE POTENTIAL

In the economic literature not enough attention is paid to the development of a theoretical concept of development and efficient use of the resource potential. This, in turn, negatively influenced the formation of the methodology and methods of its analysis in enterprises. Therefore, an objective need arises in the search for new ways to effectively use the resource potential of enterprises, including a number of issues: an analysis of the economic essence of the resource potential, its content, properties, structure, state, forecasting, efficiency of use, as well as its impact on the main indicators of the enterprise.

Market conditions of enterprises require the adoption of optimal management decisions regarding the determination of production volumes, selection of target sales markets for products, ensuring profitable activities and a stable economic situation of an enterprise, which implies an optimal combination and effective use of all the resources of the enterprise. In modern conditions, the mechanism for managing the resource potential of enterprises does not fully meet the objectives of increasing the efficiency of their work, obtaining high end results and further development.

This problem is particularly relevant because of the limited resources themselves, which requires a constant search for ways to more fully utilize them. One of the most important tasks of the development of production is to ensure production mainly by increasing its efficiency and fuller use of internal reserves. For this, it is necessary to use the fixed assets and production facilities more rationally.

In the conditions of scientific and technical progress, the growth of capital intensity of fixed assets, which in modern conditions is complicated by the rapid change of equipment, as well as an increase in capital investments aimed at improving working conditions, is of great importance for the effective use of the enterprise's resource

potential.

In our opinion, one of the factors ensuring an increase in the efficiency of using fixed assets in an enterprise is the increase in the share of the active part of fixed assets, in particular, the share of existing machinery and equipment, which will simultaneously increase production for relatively poor labor and, accordingly, increase the capital intensity of process equipment.

The company should not only strive to modernize its fixed assets and look for sources of financing, but also use it as efficiently as possible, since the decisive part of increasing production for the whole enterprise can be obtained from existing fixed assets and production capacity, which are several times higher, introduced new funds and power. The use of new technologies is of particular importance in improving the utilization of the main production facilities and increasing the production efficiency at this enterprise. It is necessary to deepen the specialization and combination of production, introduce progressive forms of organization and remuneration, improve the qualifications of personnel and their responsibility for the rational use of the technology assigned to them.

Consequently, a low level of return on assets should be the subject of a study of its causes, since with a fall in return on assets, the increase in production costs and, as a result, a decrease in the company's profits are inextricably linked, which, in turn, leads to a drop in the profitability index. As you can see, a significant increase in return on assets can be achieved by improving the structure of fixed production assets. Increasing the value of more active assets per unit cost of less active (passive) funds to the optimal level also significantly increases the efficiency of using tools. The best results can be achieved if technically restructured production in time, introduce new technologies, more productive and economical.

The economic value of the results obtained is to improve the methodological approaches to the diagnosis of the resource potential of light industry enterprises and the further development of theoretical aspects of the diagnosis of the enterprise.

The development of any enterprise depends on the efficient use of all available resources. The availability of resources serves as the material basis that determines the production capabilities of the enterprise. The resource potential of the enterprise is a complex system that combines fixed assets, technology, information, labor and energy resources that are at the disposal of the enterprise and are

necessary for the implementation of production activities.

References:

1. Nagy S., Piskóti I., Molnár L., Marien, A. (2012). The relationship between values and general environmental behaviour. *Economics and Management*, No.17(1), pp.272-278;
2. Piskoti I., Nagy S. (2009) A new customer satisfaction management model (methodology and practice). *Economics and managements*, No. 14, pp. 483-490;
3. Романчик Т.В. Оцінка сучасного стану інноваційної діяльності підприємств України / Т.В. Романчик // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва.– Харків : НТУ "ХПІ", 2008. – № 55 (1). – С.52-61;
4. Pererva P., Nagy S., Maslak M. (2018) Organization of marketing activities on the intrapreneurship // *MIND JOURNAL* // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna. - №5. - [Published online]. - Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/organization_of_marketing_activities_on_the_intrapreneurship.pdf;
5. Романчик Т.В. Теорія інновації: дослідження понятійного апарату / Т.В. Романчик // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 138-142;
6. Nagy S. (2017) The Impact Of Country Of Origin In Mobile Phone Choice Of Generation Y And Z // *JOURNAL OF MANAGEMENT AND TRAINING FOR INDUSTRIES*. - №4. - pp.16-29;
7. Kocziszky György Anti-corruption compliance in the enterprise's program [Electronic resource] / G. Kocziszky, M. Veres Somosi, P.G. Pererva // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. / Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського.– Кременчук, 2017. – С. 164-167. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1r-6uz8h9jl-bCWwpPrY7esG925mrQudP/view>;
8. Sikorska M. Compliance service at guest services enterprises / M. Sikorska, György Kocziszky, P.G. Pererva // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 19 жовтня 2017р.– Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 389-391;
9. Kocziszky György Reputational compliance / György Kocziszky, M. Veres Somosi, T.O. Kobielieva // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2017» : тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред.: О.В.Манойленко, Є.М.Строков.– Харків : НТУ «ХПІ», 2017.– С. 140-143;
10. Nagy Szabolcs Estimation of economic efficiency of power engineering / S. Nagy, M. Sikorska, P. Pererva // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : матеріали 10-ї Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2018 р. – Харків : ХНУБА, 2018. – С. 3-6;
11. Pererva P.G. Technology transfer / P.G. Pererva, György Kocziszky, D. Szakaly, M. Somosi Veres - Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.;
12. Potrashkova L., Raiko D., Tseitlin L., Savchenko O., Nagy S. (2018) Methodological provisions for conducting empirical research of the availability and implementation of the consumers' socially responsible intentions // *Маркетинг і менеджмент інновацій / Marketing and management of innovations*.- № 3.- pp.133-141;
13. Kocziszky György Compliance risk in the enterprise / G. Kocziszky, M. Veres Somosi, T.O. Kobielieva // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2017» : тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017р. / ред.: П.Г. Перерва, Є.М. Строков, О.М. Гуцан.– Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 54-57;
14. Nagy Szabolcs Current evaluation of the patent with regarding the index of its questionnaire / S. Nagy, M. Sikorska, P. Pererva // Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 19 квітня 2018 р. – Київ : НАУ, 2018. – С. 21-22;
15. Романчик Т.В. Наукові засади дефініції "економічна безпека" / Т.В. Романчик // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі : зб. тез наук. робіт 1-ї Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., 21-23 березня 2017 р. – Кременчук : КрНУ, 2017. – С. 206-209;
16. Nagy Szabolcs Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises / S. Nagy, P. Pererva // Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2018 р. – Харків : ХНАДУ, 2018. – С. 88-89;
17. Nagy Szabolcs Digital economy and society – a cross country comparison of Hungary

and Ukraine / S. Nagy // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 174-179;

18. Романчик Т.В. Економічна безпека підприємства: функціональні аспекти / Т.В. Романчик // Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю факультету міжнародного туризму та управління персоналом Запорізького національного технічного університету, 30-31 березня 2017 р. : [в 2 т.]. Т. 2 / ред. В. М. Зайцева. – Запоріжжя : "Просвіта", 2017. – С. 372-374.

БАБАЄВ М., студент, НТУ «ХПІ»

ЛИТВИНЕНКО П.О., студент, НТУ «ХПІ»

СТРОКОВ Є.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ГРЕЙДИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ

Одним з ключових напрямків менеджменту персоналу є розробка та впровадження ефективної системи оплати праці персоналу, що враховує внесок працівника у загальні результати діяльності підприємства. Сьогодні все більше вітчизняних підприємств для визначення цінності тієї чи іншої посади для підприємства, а відповідно і розмірів оплати праці працівників використовують систему грейдів.

Система грейдів, що прийшла до нас з США, на думку багатьох експертів, є найкращим рішенням для побудови прозорої та простої системи оплати праці.

Грейдингова система об'єднує посади, що наявні на підприємстві, в блоки – грейди, в залежності від значущості робіт. Як правило, число грейдів близько або відповідає числу ієрархічних рівнів в організації [2].

Використання грейдингової системи дозволяє підприємству визначити цінність існуючих посад для досягнення стратегічних цілей, побудувати ефективну систему винагороди співробітників, оптимізувати фонд оплати праці за рахунок створення єдиних правил залежності посадового окладу від.

Система грейдів оптимальна для використання на крупних та середніх підприємствах: працівник може збільшити свою заробітну плату не лише перейшовши на іншу посаду, як це відбувається при вертикальній побудові кар'єри, а і у своєму грейді, наприклад, за рахунок одержання освіти, через підвищення ваги фактору знання.

На перший погляд, може скластися враження, що грейдингова та тарифна системи тотожні. Авжеж, є певні спільні риси, але ключові відмінності та переваги грейдингової системи полягають в наступному:

- в системі грейдів, для оцінки значення посади, використовується значна ланка критеріїв, в тому числі: управління; комунікації; відповідальність; складність робіт; самостійність; ціна помилки та інші;

- грейдингова система допускає перетинання грейдів в розмірах оплати праці. фахівці нижчого грейду, завдяки своїм якостям, можуть мати більший посадовий оклад, ніж фахівець у вищому грейді;

- структура грейдів будується винятково на питомій вазі посад, що розрахована у балах;

- посади розподіляються по грейдах за принципом важливості для компанії.

МОХ МОХАМАД АЛЬ ДЖАВАД, асп., НТУ «ХПІ»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сучасний стан ринку праці в Україні характеризується переважно негативними тенденціями: скорочується чисельність зайнятих осіб, триває процес закриття підприємств, зокрема через звуження сфери підприємницької діяльності, прогресує міграція найбільш активної частини населення за кордон, значно збільшується рівень внутрішньої, в тому числі вимушеної міграції населення. У країні спостерігається погіршення економічної ситуації, загострення фінансової кризи, скорочення доходів та видатків державного бюджету, загострення соціальної нерівності, дискредитація права.

Конституція України визначила одними з найважливіших прав людини соціально-економічні права. Без цих прав неможливо забезпечити як гідність, так і саме існування людської особистості, без них багато в чому втрачають свій сенс усі інші права людини. Серед цих прав центральне місце посідає право на працю та його об'єктивна передумова – право на працевлаштування. Нове наповнення змісту цих прав виявило

значну кількість соціально-економічних проблем, які потребують свого вирішення. Найбільш гострою економічною й соціальною проблемою ринкової економіки є безробіття. Вона характерна для будь якої країни з ринковою економікою. В Україні безробіття набуло масового характеру й складає реальну загрозу для розвитку держави й суспільства.

Саме тому подальше удосконалення законодавства про працевлаштування, а також практики його застосування є важливим політико-правовим завданням в рамках процесу становлення соціальної і правової держави в Україні.

З огляду на останні зміни у нашій країні, особливого значення набуває розробка концепції розвитку нашої держави, в якій було б відображено сучасну соціально-економічну ситуацію і перш за все зміни на ринку праці. До найбільш гострих проблем України на сучасному етапі розвитку відноситься проблема формування цивілізованого ринку праці, заснованого на плюралізмі форм власності, свободі підприємницької діяльності, трудової активності й свободі праці. Основні проблеми ринку праці у нашій державі пов'язані зі зростанням тривалості безробіття, збільшенням кількості громадян, які шукають роботу, а також із існуванням надзвичайних труднощів із працевлаштуванням соціально незахищених верств населення, які не здатні на рівних конкурувати на ринку праці і потребують додаткового захисту з боку держави.

Створення в Україні цивілізованого ринку праці, який би дозволяв громадянину оперативно знайти необхідну роботу з умовами праці, що відповідають вимогам безпеки й гігієни, з гідною заробітною платою, а роботодавцю – працівників необхідної кваліфікації, можливе тільки за наявності ефективної системи працевлаштування. Створення такої системи має базуватись, перш за все, на науковому осмисленні правових відносин, що виникають у цій сфері, правового статусу суб'єктів, їхніх прав та обов'язків, з урахуванням інтересів держави.

На сьогодні, в Україні, сформований комплекс заходів, спрямованих на забезпечення балансу інтересів учасників ринку праці, сприяння працевлаштуванню населення й захисту від безробіття. Але треба відмітити, що даний комплекс заходів необхідно вдосконалювати з поглядом на сучасність.

Належна організація зайнятості та працевлаштування в Україні вимагає формування сучасних механізмів взаємодії

органів зайнятості з іншими суб'єктами у сфері праці. Основними напрямами такої взаємодії є: формування дієвого та гнучкого ринку праці; організація державних програм з питань зайнятості; посилення професійної орієнтації, професійної кваліфікації фізичних осіб, виходячи з потреб суспільства та держави; стимулювання роботодавців у сфері праці; стимулювання фізичних осіб до самоорганізації у сфері підприємництва та інших форм зайнятості; підвищення конкурентоспроможності на ринку праці; підтримка громадян, які втратили роботу.

Законодавство України у сфері зайнятості закріплює низку заходів щодо сприяння зайнятості населення. Такі заходи спрямовуються на: забезпечення відповідності рівня професійної кваліфікації працездатних осіб потребам ринку праці; створення умов для активного пошуку роботи безробітними; підвищення конкурентоспроможності осіб на ринку праці.

До заходів щодо сприяння працевлаштування населення відносяться: професійна орієнтація та професійне навчання; стимулювання діяльності роботодавців, спрямованої на створення нових робочих місць та працевлаштування безробітних; створення умов для самозайнятості населення та підтримка підприємницької ініціативи; сприяння забезпеченню молоді першим робочим місцем та запровадження стимулів для стажування на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, фізичних осіб, які застосовують найману працю, молоді, яка навчається; сприяння зайнятості інвалідів; забезпечення участі безробітних у громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру.

Уповноважені суб'єкти владних повноважень з питань зайнятості забезпечують організацію та реалізацію державних цільових програм, якими передбачено створення нових робочих місць, та інфраструктурних проектів. Розпорядники коштів, зазначені у державних цільових програмах, якими передбачено створення нових робочих місць, та інфраструктурних проектах, подають до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, перелік роботодавців, які залучені до реалізації таких програм та проектів. Задля реалізації таких проектів необхідним є розроблення організаційно-правових механізмів регулювання працевлаштування населення.

Організаційно-правовий механізм повинен сприяти вирішенню ряд проблем з працевлаштування населення, а саме - забезпечення працевлаштування населення, необхідно вирішувати проблеми перезавантаження економічної політики, створеної на збереження діючих та розвиток ефективних робочих місць; надання державою умов для опанування громадянами професій з високим рівнем доходу; надання додаткових можливостей працевлаштування низькоконкурентним верствам населення; перебудова системи матеріального забезпечення безробітних, яка надасть більше стимулів для пошуку роботи. У сфері організаційного механізму регулювання працевлаштування необхідним є проведення реорганізації діючої організаційної структури Міністерства соціальної політики, включення до її складу департаменту стратегічного управління ринком праці, а також переорієнтацію діяльності Головних управлінь соціального захисту населення обласних державних адміністрацій з питань соціального захисту та виплати різного виду допоміг та встановлення пільг на розвиток трудового потенціалу та ефективне його використання. В багатьох розвинених країнах сьогодні уже накопичений значний досвід ефективної взаємодії влади, бізнесу та соціуму, що дозволяє вирішувати ряд першочергових соціальних та економічних проблем шляхом об'єднання ресурсів державного та приватного секторів, адже підприємці не розглядаються як супротивники найманих працівників, а бізнес перебуває у партнерських відносинах із суспільством. Удосконалення механізму такої взаємодії та співпраці і формування нових структур в економічній системі в сучасних умовах забезпечує залучення в економіку приватних інвестицій, розвиток соціальної інфраструктури, вирішення проблем реструктуризації виробництва, створення нових високотехнологічних робочих місць, досягнення продуктивної зайнятості, підвищення соціальних стандартів суспільства тощо. Ці заходи повинні сприяти збільшенню рівня працевлаштування населення за рахунок створення необхідних умов для розвитку ринку праці з точки зору організаційно-правового забезпечення.

СЕКЦІЯ 10 - СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ, ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

АНТОНЕНКО Я.С., студент, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Фінансова безпека посідає важливе місце у широкому спектрі проблем економічної безпеки держави. Після набуття незалежності перед Україною постали нові фінансові проблеми. Вирішення їх ускладнюється тим, що сучасна національна фінансова система формується паралельно із трансформацією економіки та системи державного управління. До того ж в умовах відкритої економіки Україна потрапляє під вплив потужних зовнішніх чинників [1].

Враховуючи сучасні інтернет-технології, використання новітніх інструментів у фінансовій сфері і тенденції розвитку фінансового ринку в умовах глобалізації, що призводить до збільшення світових фінансових потоків вимагає підвищеної уваги щодо забезпечення фінансової безпеки країн світу [2, с.99].

Стабільність фінансової безпеки визначають за допомогою таких індикаторів, як рівень інфляції, обсяги внутрішніх і зовнішніх боргів держави, стан виконання державного бюджету, рівень монетизації економіки, вартість банківських кредитів, достатній обсяг міжнародних резервів національних ринків [2, с.100].

Основними загрозами фінансової безпеки є недосконалість бюджетної політики і нецільове використання коштів бюджету; значні обсяги державного та гарантованого державою боргу, проблеми з його обслуговування; невисокий рівень рентабельності банківської системи, невеликі обсяги довгострокового банківського кредитування та значний рівень відсоткових ставок із кредитів; зростання «тіньової» економіки, нелегальний відплив валютних коштів за кордон тощо [3].

Для підвищення фінансової безпеки необхідно:

- розробити стратегію фінансової безпеки України;
- забезпечити прийняття Податкового кодексу України;
- створити надійну систему фінансового контролю;
- створити єдину державну інформаційну базу, яка

охоплювала б усі фінансово-кредитні установи;

- розробити стратегію захисту економіки від долара США;
- створити умови для збільшення реальних грошових доходів населення тощо [4, с.42].

Створення повноцінного механізму забезпечення та оптимізації фінансової безпеки держави передбачає, перш за все, вирішення широкого кола проблем, стосовно формулювання критеріїв та принципів забезпечення фінансової безпеки, визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій сфері, здійснення постійного відстеження факторів, які викликають загрозу фінансовій безпеці країни, а також вживання заходів щодо їх попередження та подолання [3].

Список літератури:

1. Скрипник Р.В. Фінансова безпека України в умовах глобалізації та фінансової кризи [Електронний ресурс] / Р.В. Скрипник, В.В. Житарюк. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/15_57543.doc.htm. (дата звернення 30.11.2018);
2. Ткаленко С.І. Фінансова безпека держави в умовах посилення глобалізаційних процесів / С.І. Ткаленко. // Міжнародна економічна політика. – 2013. – №1. – С. 99–100;
3. Атаманчук Н.І. Проблемні аспекти фінансової безпеки України та шляхи їх вирішення / Н.І. Атаманчук. // Фінансова безпека України на сучасному етапі. – 2016. – С. 31;
4. Боброва Є.А. Аналіз причин виникнення світової фінансової кризи та її вплив на економіку України // Фінанси України. – 2008. - № 12. – С. 33 – 43.

АРТЕМЕНКО А.С., асп., Сумський Державний університет

ФІЛАТОВА Г.П., асп., Сумський Державний університет

ПОГОРІЛИЙ Д.В., асп., Сумський Державний університет

РЕАКЦІЯ ФОНДОВОГО РИНКУ НА ФОРС-МАЖОРНІ ОБСТАВИНИ

На сьогодні, існують нескінченні інформаційні потоки або форс-мажорні обставини, які неможливо завчасно врахувати в ринковій ціні й які здатні на деякий час порушити рівновагу на ринку.

У широкому розумінні форс-мажори – це непереборні, надзвичайні обставини (повені, землетруси, катастрофи або теракти), які не залежать від волі і дій учасників економічних подій [1]. Якщо використовувати даний термін аналізуючи фінансовий ринок, то до таких непереборних обставини, на нашу думку, слід відносити вихід несподівано позитивних/негативних

економічних новин.

Вартим уваги є те, що по-перше, форс-мажорні ситуації нездатні порушити рівновагу ринку на довготривалий період. По-друге, найбільш чутливим до форс-мажорів є фондовий ринок. По-третє, реакція ринків на форс-мажорні події відбувається за типовою моделлю й складається з двох частин – фази реакції (порушення рівноважного стану із-за природної реакції ринків на негативні новини) та контрреакції (повне або часткове повернення до рівноважного стану) [2].

Щодо конкретних параметрів тривалості фаз та їх розмірів, то у таблиці 1 відображено параметри типової реакції фондового ринку на форс-мажорну подію. Слід відзначити, що статистично визначити реакцію на форс-мажорну подію, що триває 1-2 дні майже неможливо.

Таблиця 1 – Параметри типової реакції фондового ринку на форс-мажорні події

Фаза реакції		Фаза контрреакції	
Тривалість (днів)	Розмір реакції (%)	Тривалість (днів)	Розмір реакції (%)
5	7,5	4	6,5

Отже, можна зробити висновок, що частіше фази реакції і контрреакції приблизно рівні (у середньому 5 днів), а розмір 7,5 % та 6,5 % відповідно. Реакція фондових ринків на форс-мажори є типовою – негативна подія для конкретної країни призводить до падіння його фондового ринку.

На основі проведених досліджень, сформулюємо наступні правила торгівлі на фондових ринках після виникнення форс-мажорної ситуації:

- якщо реакція ринку є типовою обирати короткі позиції на фондовому ринку;
- тримати відкриті позиції протягом періоду часу з подальшим моніторингом поведінки ринку і повним або частковим їх закриттям при появі ознак початку фази контрреакції;
- з початком фази контрреакції, після закриття всіх відкритих відкривати довгі позиції на фондовому ринку;
- утримувати відкриті позиції до досягнення ринком цін, які були до початку виникнення форс-мажорних обставин.

Таким чином, за допомогою оцінки базових параметрів фази

реакції і контрреакції для фондових ринків було визначено типові діапазони реакції ринків на різні форс-мажорні обставини. Як результат, були розроблені практичні правила торгівлі, якими можуть керуватися трейдери під час виникнення форс-мажорних ситуацій.

Список літератури:

1. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь. - 5-е изд., перераб. и доп. [Текст] / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. - М.: ИНФРА-М, 2006. — 495 с.;
2. Пластун О.А. Прогнозування цін на фінансових ринках на основі біржової інформації [Текст]: дисертація... д-ра екон. наук, спец.: 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / О.А. Пластун; наук. консультант С.М. Козьменко. – Суми: Укр. акад. банк. справи, 2016. – 560 с.

ГАЛАЙКО Н.В., ст. викл., Львівський державний університет внутрішніх справ

НАСЛІДКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

У країнах із трансформаційною економікою особливого значення набувають пріоритети та напрями здійснення боргової політики, в рамках якої відбувається формування та обслуговування державного боргу. Державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення» [1].

Державні запозичення, як показує світова практика, є звичайною і досить поширеною формою залучення фінансових ресурсів органами державної влади різних країн, в тому числі й розвинених, при нестачі власних коштів. Поточна ситуація в області державних запозичень вимагає проведення досить виваженої боргової політики, а також переходу до застосування методів активного управління боргом з метою скорочення витрат на його обслуговування, бо наслідки і результати цих запозичень неоднозначні і багатоаспектні.

Подолання фінансово-економічних криз призводить до зростання державного боргу. Тому, що в умовах зниження платоспроможного попиту і купівельної спроможності громадян бездіяльність держави може призвести до значного занепаду економіки країни. Активні ж державні дії дозволяють подолати

кризові явища і уникнути стану економічної депресії, у порівнянні з якою зростання державного боргу – відносно мала ціна.

Залучення державою запозичень має як позитивну, так і негативну тенденції. З однієї сторони, будуть залучені додаткові кошти, що сприятиме економічній активності в країні та економічному зростанню. З іншого боку має місце негативний вплив, бо витрати на обслуговування державного боргу лягають додатковим тягарем на державний бюджет, відбувається відплив ресурсів з країни, а це в свою чергу депресивно позначається на її економічному становищі.

Державні запозичення поділяються на внутрішні та зовнішні. Державний внутрішній борг виникає у разі фінансування видатків державного бюджету резидентами країни у національній валюті. Вплив внутрішнього боргу на економіку країни не супроводжується настільки великими негативними наслідками, як зовнішній державний борг, оскільки при сплаті боргу за внутрішніми позиками не відбувається вивіз іноземного капіталу з країни. У наслідок проведення політики запозичень на внутрішньому ринку відбувається перерозподіл доходів усередині країни [2].

Державний зовнішній борг виникає у разі надмірного дефіциту державного бюджету, перевищення темпів зростання державних видатків над темпами зростання доходів та залучення коштів нерезидентів країни з метою підтримки стабільності національної грошової одиниці. До позитивних наслідків залучення зовнішніх запозичень відноситься стримування інвестиційної діяльності у приватному секторі та поповнення валютних запасів країни. Однак поруч з цим, існує значний негативний вплив зовнішнього боргу на економіку країни-боржника. При зовнішньому кредитуванні гальмується економічне зростання країни, підвищується її вразливість до фінансових криз, збільшуються фінансові ризики, унеможлиблюється проведення економічної політики, яка б враховувала національні економічні інтереси, загострюються соціальні проблеми через зменшення фінансування соціальної сфери, підвищуються податки для оплати зростаючого боргу та пов'язаних з ними відсотків, виснажується бюджет держави здійсненням значних виплат іноземним кредиторам та відтік національного капіталу за кордон [3].

У зв'язку з цим, забезпечення ефективного механізму використання державних запозичень та управління ними є одним

з найважливіших завдань економічної та фінансової політики держави, мета якої – отримання найкращого результату від вкладення запозичених урядом коштів.

Процес управління державними боргом передбачає комплекс заходів з формування умов залучення кредиту, оптимізації державного боргу, його використання, сплата відсотків за використання позикових коштів і боргу в цілому. Це все слід робити зважаючи на платоспроможність держави. Ключовими напрямками управління боргом має бути розробка стратегії здійснення державних запозичень з урахуванням політики переважання внутрішніх позик над зовнішніми, пошук внутрішніх фінансових резервів шляхом детінізації економіки, а також забезпечення інвестиційно-інноваційного спрямування зовнішніх позик. При визначенні моделі боргового регулювання необхідно провести комплексний аналіз методів управління державними запозиченнями країн з розвиненими та трансформаційними економіками, визначити перспективи використання їх в Україні та запропонувати напрямки підвищення ефективності управління.

Список літератури:

1. *Бюджетний кодекс України*: від 08.07.2010р. № 2456-VI // Відомості Верховної Ради. – 2010. – №50-51. – 572с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>;
2. *Вовк О.М.* Аналіз здійснення державних запозичень в Україні / *О.М. Вовк, А.М. Мазур* // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». – Том 21. – № 1. – 2015. – С. 231-238;
3. *Гессен А.Є.* Наслідки та особливості формування зовнішнього боргу України / *Гессен А.Є., Проценко К.В., Самойленко Н.А., Шульга М.О.* // «Молодий вчений». – № 12 (39). – 2016. – С.714-717.

ГАРКУША В.О., асп., НТУ «ХПІ»

ЄРШОВА Н.Ю., к.е.н., проф., НТУ «ХПІ»

МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах глобального поліфонічного характеру економічного середовища функціонування та розвиток суб'єктів господарювання відбувається в умовах невизначеності та ризиків, що актуалізує проблему забезпечення їх економічної безпеки.

Одним з інструментів забезпечення економічної безпеки підприємств є моніторинг. Проблемам моніторингу для забезпечення економічної безпеки підприємств присвячені наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених: М.І. Баканов, Т.А. Волкова, В.А. Дикань, Н.Ю. Єршова, Г.І. Кіндрацька, І.Д. Лазаришина, Г.В. Савицька, М.О. Ткаченко та ін. [1-3].

Проблема забезпечення економічної безпеки підприємств багатогранна і багатоаспектна і її вирішення залежить від багатьох факторів: доступності ресурсів, рівня менеджменту, системи аналітичного забезпечення, фінансового стану та ін. Основні завдання системи забезпечення економічної безпеки такі:

- безперервний і всебічний моніторинг стану підприємства з метою виявлення, прогнозування та запобігання загроз економічній безпеці;
- оцінка ризиків і загроз кількісними та якісними методами;
- розробка інструментів і механізму нівелювання загроз і підтримки стабільного розвитку підприємства;
- визначення порогових значень виробничо-економічних показників, несприятливі відхилення від яких викликає нестабільність і конфлікти;
- постійне вдосконалення механізму забезпечення економічної безпеки.

Для створення системи раннього попередження появи небезпечних факторів необхідна чітка система моніторингу, яка може здійснюватися на базі класифікації факторів, що дозволяє якісно організувати їх сканування. Ефективність системи раннього попередження визначається місцем моніторингу в системі забезпечення економічної безпеки підприємств.

Моніторинг як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємств базується на таких принципах:

- системність – в процесі моніторингу проводиться дослідження підприємства як єдиного цілого, що включає складові елементи, які знаходяться в певній взаємодії;
- комплексність – моніторинг має охоплювати всі сторони діяльності підприємства;
- оперативність – моніторинг має проводитися чітко та оперативно із застосуванням наукових підходів, обґрунтованих методів та прийомів;
- динамізм і постійне вдосконалення методів моніторингу

на основі оцінки їх ефективності.

Проведення моніторингу для забезпечення економічної безпеки підприємств потребує застосування певних методів та прийомів. Серед них: структурно-морфологічний аналіз; спостереження, порівняння, факторний аналіз, SWOT - аналіз. Проведення моніторингу засновано на використанні інформаційної бази бухгалтерського обліку, аналітичній її обробці та потребує залучення висококваліфікованих фахівців в даній області.

Список літератури:

1. Дикань В.Л. Економічна безпека підприємства : Навч. посіб. для студ. економ. спец. ВНЗ / В.Л. Дикань, І.В. Воловельська, О.В. Маковоз. – Х.: УкрДАЗТ, 2011. – 270 с.;
2. Єршова Н.Ю. Методичний підхід до формування інформації в системі стратегічного управлінського обліку з метою підвищення економічної безпеки суб'єктів господарювання / Н.Ю. Єршова // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. Одеса – Випуск 10. – Серія: Економіка і менеджмент. № 10. 2015 С. 276-281;
3. Ткаченко М.О. Методичний підхід до формування системи моніторингу інноваційної активності промислового підприємства / М.О. Ткаченко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – Ужгород : УжНУ, 2014. – № 2 (43). – С. 47–52.

ХАУСТОВА І.Є., ст. викл., НТУ «ХПІ»

АЛЕКСАНДРОВА В.О., ст. викл., НТУ «ХПІ»

ХАРАКТЕРИСТИКА РИЗИКІВ В ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ

Готельний бізнес, так само як і будь-яка інша діяльність комерційних структур схильна до різного роду ризиків. Ризики, які відбуваються в готельному бізнесі різноманітні, так само висока ймовірність їх прояву. Таким чином, актуальними стають питання їх ідентифікації та мінімізації з метою своєчасного запобігання можливих наслідків [1].

У процесі дослідження нами були вивчені можливі ризики які мають місце в сфері готельного бізнесу та розділені за наступними напрямками [3]:

- за характером небезпеки (техногенні, природні та змішані);
- в залежності від виду діяльності (підприємницькі, інвестиційні, професійні, виробничі);
- в залежності від об'єкта схильного до ризику (ризик пов'язані з життям і здоров'ям, ризики майну).

До техногенних ризиків відносяться можливі негативні наслідки викликані діяльністю людей. У готельному бізнесі в цю групу ризиків складають: забруднення навколишнього природного середовища, порушення екосистем та ін. До цієї категорії ризиків потрібно підходити з особливою увагою, так як наслідки, як для навколишнього середовища, так і для самого підприємства сфери готельних послуг можуть бути серйозними [2].

До природних ризиків можна віднести ризики які не залежать від людського фактору. До них ми відносимо землетрус, повінь, виверження вулканів та інші природні стихійні лиха. Імовірність їх прояву залежить, перш за все, від розташування об'єктів готельного бізнесу.

До змішаного типу ризиків слід відносити ризики викликані проявами подій природного характеру, причиною яких стала господарська діяльність. У готельному бізнесі до такого типу ризиків можна віднести ризики зсувної небезпеки, пов'язані будівництвом на схильній до зсувів території і т.і.

До підприємницьким (комерційним) ризиків ми віднесли ризики пов'язані зі збитками, що виникли в результаті підприємницької діяльності. До цієї групи також входять ризики фінансового та виробничого характеру.

Інвестиційний ризик являє собою ризик зниження прибутковості від фінансових вкладень в комерційну діяльність в результаті прийняття неефективних управлінських рішень, а так само погіршення економічної обстановки в державі. У готельному бізнесі до них можна віднести вкладення в неліквідні активи, неефективна дивідендна політика підприємства сфери послуг.

Професійні ризики є ризики пов'язані з виконанням посадових обов'язків, що супроводжуються травматизмом. Для готельного бізнесу даний вид ризику мінімальний. Досить висока ступінь ризику для співробітників сфери туризму.

Вивчивши структуру ризиків, ми окремо виділили ризики пожежної небезпеки, ризики крадіжок і розкрадань майна, ризики епідеміологічної небезпеки і ризики отруєння продуктами харчування. З нашої точки зору дані види ризиків найбільш актуальні для сфери готельного бізнесу, тому що зачіпають безпосередньо клієнтів, а заходи щодо їх попередження необхідно проводити постійно в процесі надання готельних послуг.

До ризику пожежної небезпеки відносяться ризики виникнення пожеж. У сфері надання готельних послуг даний вид

ризиків може бути високим у разі експлуатації несправного обладнання, електропроводки, порушення вимог правил пожежної безпеки.

Ризик епідеміологічної небезпеки пов'язаний з поширенням інфекційних захворювань. Потік клієнтів в сфері надання готельних послуг значний, в зв'язку з цим ризик поширення інфекцій може бути високим. Для вітчизняних підприємств, що надають готельні послуги ризик епідеміологічної небезпеки незначний і може мати високі показники в осінньо-зимовий період, коли високий рівень захворюваності на грип.

Ризики, пов'язані з крадіжками і розкраданнями в готельному бізнесі поширені. Їх показники можуть бути високими або низькими в залежності від якості організації заходів щодо їх попередження. Ефективна і злагоджена робота служб безпеки готелів дозволить скоротити ризик крадіжок до мінімуму.

Ризики отруєння клієнтів готелів досить високі. Вони пов'язані з недотриманням термінів зберігання харчової продукції, з реалізацією продукції не відповідає вимогам якості та безпеки, встановлених нормативними документами. Для зниження ступеня ризику необхідна організація контролю поставки, приготування та реалізації харчової продукції в готелі.

На підставі проведеного дослідження ми прийшли до наступних висновків. Ризики, що мають відношення до сфери готельного бізнесу, різноманітні, їх кількість досить висока. Негативні прояви розглянутих ризиків можуть бути зведені до мінімуму за рахунок проведення відповідних заходів щодо впровадження сучасних технологічних засобів, дотримання технологій будівництва, вимог нормативної та технічної документації; за рахунок достовірної оцінки активів і формування «прозорої і корисної» звітності, залучення додаткових фінансових ресурсів; за рахунок ефективної організації служб безпеки готелів; за рахунок роботи з перевіреними постачальниками продуктів харчування і т.і.

Список літератури:

1. Барчук І.С. Готельний бізнес і індустрія розміщення туристів: навчальний посібник / І.С. Паничів, А.В. Баумгартен, Ю.Б. Башин, А.В. Зайцев. - 2-е изд., Испр. і доп. - М.: КНОРУС, 2013. - 168 с.;
2. Вяткін В.Н. Ризик-менеджмент. Превентивне управління. Навчально-практичний посібник / В.М. Вяткін, В.А. Гамза, Ф.В. Маєвський. - Изд. Наука і освіта, 2013, 264 с.;
3. Іванов А.А. Ризик-менеджмент. Навчально-методичний комплекс / А.А. Іванов, С.Я. Олейников, С.А. Бочаров. - Изд. Центр ЕАОІ, 2008, 193 с.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В сучасних умовах жодна країна не здатна самотійно виготовляти весь спектр необхідної продукції високої якості. Країнам доводиться звертатися до міжнародного співробітництва та обміну, як наслідок - ряд нових можливостей та перепон. Україна переживає складні часи – переворот свідомості, протиріччя інтересів та агресію з боку сусіда. Що веде за собою інфляцію, відсутність стабільності, які руйнують економіку країни. Підприємства шукають нові шляхи забезпечення прибутків або хоча б утримання від банкрутства.

Проблема економічної безпеки досліджується у наукових працях таких відомих вітчизняних та зарубіжних науковців, як: Л. Абалкін, В. Абрамов, Ю. Алтухов, О. Барановський, І. Бінько, В.В. Воротін, А. Гальчинський, В. Геєць, Л. Лук'яненко, А.С. Філіпенко, А. Чухно, О. Маліновська, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранушенко, Н. Реверчук, та ін.

Економічна безпека підприємства визначається сукупністю якісних і кількісних показників, найголовнішим серед них вважається рівень економічної безпеки.

З ціллю досягнення найбільш високого рівня економічної безпеки підприємство має проводити роботу по забезпеченню максимальної безпеки основних функціональних складових своєї роботи.

Різні автори виділяють різні складові економічної безпеки підприємства. Але найчастіше виділяють наступні: фінансові; інтелектуальні і кадрові; техніко-технологічні; політико-правові; інформаційні; екологічні; силові. Найважливішою з яких є фінансова складова.

Стабільність і невразливість інформаційної, фінансової, технологічної, інших підсистем підприємства є запорукою надійної його захищеності, будь-які загрози економічної безпеки можуть бути виявлені, і ліквідована можливість виникнення фінансових збитків підприємства, якщо наявні корпоративні ресурси будуть працювати виключно на забезпечення економічної безпеки.

Не менш важливим є питання економічної безпеки України, найважливішими напрямками її формування в умовах глобалізації є: регулювання розвитку зовнішньої торгівлі та дотримання

економічних інтересів, забезпечення економічної безпеки; підвищення економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності в умовах інтеграції національної економіки в світове господарство; розвиток експортного потенціалу, за допомогою розширення виробництва високотехнологічних товарів тощо.

Отже, лише створення власної системи економічної безпеки надасть можливість Україні уникнути руйнівних наслідків швидкого «відкривання» національної економіки, забезпечити її конкурентоспроможність, захистити вітчизняного товаровиробника й ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансовими та економічними структурами.

Список літератури:

1. *Васильців Т.Г.* Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.;
2. *Іващенко Г.А.* Ідентифікація дефініції «економічна безпека підприємства» / *Г.А. Іващенко, О.Ф. Ярошенко* // Науковий журнал «Бізнес Інформ». Харків, 2011. – С. 129 – 131;
3. *Козаченко А.В.* Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / *А.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко*. – К. : Либра, 2003. – 280 с.;
4. *Ортинський В.Л.* Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посібник / *В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живото та ін.* – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.

КОРНІЄНКО Т.О., к.е.н, ст. викл.

ЧВЕРТКО Л.А., к.е.н., доц.

КАДРОВА СКЛADOVA ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Гарантування безпеки є однією з найважливіших завдань, що стоять перед будь-яким підприємством. У загальній системі управління підприємством підсистема забезпечення безпеки тісно пов'язана з підсистемою управління персоналом.

Кадрова безпека – це процес запобігання негативних впливів на економічну безпеку підприємства за рахунок ліквідації або зниження ризиків і загроз, пов'язаних з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами в цілому [1].

Склад кадрів безпосередньо впливає на рівень економічної безпеки підприємства. Негативні впливи на кадрову складову зумовлюють: фізичне старіння кадрів, зниження частки інженерно-технічних та наукових кадрів у загальній кількості

працівників, спад винахідницької та раціоналізаторської активності, зниження рівня освіти робітників, особливо це стосується апарату управління. зниження кваліфікації; праця за сумісництвом, що пов'язано з низькою віддачею працівника і можливим поширенням конфіденційної інформації за межі підприємства. Окремо слід виділити такий негативний чинник впливу як відтік та плінність кадрів, що, з одного боку, є свідченням гнучкості ринку праці та адаптації працівників до потреб ринку, який змінюється. Проте з іншого боку, високий оборот працівників свідчить про нестійкість фінансового становища підприємств, нестабільність трудових колективів тощо [5, с. 6]. Кадрова (інтелектуальна) складова економічної безпеки характеризує кадровий та інтелектуальний потенціал підприємства, а також включає два напрями діяльності: перший – підвищення ефективності роботи персоналу; другий – збереження й розвиток інтелектуального потенціалу підприємства [2, с. 19]. За дану складову економічної безпеки повинна відповідати кадрова служба підприємства.

Рівень цієї функціональної складової економічної безпеки можна визначити на основі таких коефіцієнтів:

- плінності працівників високої кваліфікації, який можна розрахувати як відношення чисельності працівників, що звільнилися, до загальної чисельності працівників даної кваліфікації;
- частки інженерно-технічних та наукових працівників, який розраховується як відношення їх чисельності до загальної чисельності працівників підприємства;
- винахідницької (раціоналізаторської) активності – відношення кількості винаходів (удосконалень) у перерахунку до чисельності інженерно-технічних працівників або до загальної чисельності працівників підприємства;
- показник освітнього рівня визначається як відношення чисельності осіб, які мають вищу (або спеціальну) освіту, яка відповідає профілю діяльності підприємства, до загальної чисельності працівників.

Ці та інші показники (які теорія та практика менеджменту персоналу пропонують у достатній кількості) аналізують у динаміці, обов'язково враховуючи економічні показники діяльності підприємства.

Інформаційна база для аналізу показників ґрунтуються на

використанні таких звітів: «Звіт з праці» (річний та щомісячний), «Звіт про використання робочого часу», «Звіт про стан заборгованості із заробітної плати», «Чисельність окремих категорій працівників та підготовка кадрів» тощо. Готують ці матеріали відповідні служби підприємства: відділ праці і зарплат, кадрів, планово-економічний, бухгалтерія [3, с. 62].

Для забезпечення кадрової складової економічної безпеки суб'єктів господарювання управлінський персонал повинен мати вищу освіту фінансово-економічного напрямку і досвід роботи за спеціальністю (на посадах аудитора, ревизора, бухгалтера) не менше трьох років. Підприємство, у свою чергу, має забезпечити доступ до необхідної у процесі роботи інформаційної бази – нормативно-правових актів, методичних документів, що регулюють питання організації фінансів підприємства, а також комп'ютерної техніки і програмних засобів [4, с.127–134].

За результатами дослідження доведено, що організація управління кадровою складовою економічної безпеки на підприємстві повинна передбачати необхідність формування відповідної організаційної схеми управління, встановлення центрів відповідальності за виконанням цих завдань, визначення прав, обов'язків, відповідальності керівників і працівників окремих структурних підрозділів за рівень кадрової складової економічної безпеки підприємства та організацію постійного моніторингу рівня безпеки. При цьому виконання завдань забезпечення належного рівня кадрової складової економічної безпеки буде більш ефективним за умов створення в підприємстві загальної атмосфери відповідальності за результати ефективності його роботи.

Список літератури:

1. *Ареф'єва О.В.* Наукові основи формування економічної безпеки підприємств. Недержавна система безпеки підприємства як суб'єкт національної безпеки України : зб. матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 - 17 травня 2001 р.). Київ : Вид-во Європейського ун-ту фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 2003. С. 49–53;
2. *Бондаренко О.М.* Показники, критерії та методи оцінки економічної безпеки авіакомпаній. Наукові праці ОНАЗ : періодичний наук. зб. з радіотехніки і телекомунікацій електроніки та економіки в галузі зв'язку. Одеса, 2003. – С. 59–64;
3. *Корнієнко Т.О.* Методика оцінки рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. Сталий розвиток економіки. 2013. № 4. С. 336–342;
4. *Кузенко Т.Б., Мартюшева Л.С., Граčov О.В.* Фінансова безпека підприємства : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ, 2010. 300 с.;
5. *Чвертко Л.* Трансформація зайнятості і ситуація на ринку праці Східного Поділля та Центрального Придніпров'я. Україна: аспекти праці. 2007. №3. С. 3–9.

ФОРЕНЗИК: ОСОБЛИВОСТІ ТА СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

Виникнення форензіку визначається вимогами сьогодення. Так велика кількість сучасних компаній стикаються з проблемою зниження фінансового результату діяльності внаслідок існуючих випадків неправомірних дій працівників, фінансових махінацій або ризиками їх появи, фактів махінацій контрагентів тощо. В таких умовах керівництво компаній має звертатися до методів спеціалізованого аудиту, фінансового контролю і ревізії.

Форензик сьогодні – це підходи, методики та інструменти, спрямовані на боротьбу з економічними злочинами, серед яких незаконне привласнення майна, фальсифікація документів, відмивання коштів, шахрайство з боку клієнтів, «відкати», неналежне та несвоєчасне реагування на які може привести до вкрай негативних наслідків, включаючи: погіршення репутації та знецінення бренду, погіршення фінансових показників діяльності, втрата конкурентних позицій на ринку, банкрутство і ліквідація підприємства, штрафи та інше.

В науковій літературі форензик визначають як, по-перше, незалежна ініційована власником компанії діяльність, яка спрямована на розслідування, аналіз, урегулювання спірних ситуацій, які стосуються фінансових, правових, комерційних питань із суттєвими економічними ризиками, і розробку процедур, орієнтованих на виявлення економічних злочинів та протидія всім видам фінансового шахрайства [1, с. 74]; по-друге, комплексне багатобічне дослідження фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта, мета якого виявити різні факти шахрайства, фінансових махінацій, інших неправомірних дій як з боку управлінського апарату, так і з боку інших співробітників, а також третіх осіб, які наділені правом давати вказівки відносно даного суб'єкта, окрім того виявити ризики шахрайства та запропонувати систему заходів з їх мінімізації [2, с.217].

Форензик має відмінності від аудиту. Так якщо аудит має певний алгоритм перевірки, то форензик, виходячи із головної своєї мети – знайти ті чи інші порушення – в кожній конкретній ситуації реалізовується за допомогою різних методик і засобів. Аудит перевіряє фінансові звіти на відповідність загальним

принципам і стандартам ведення бухгалтерії, а форензик вивчає документацію на предмет шахрайства та розтрати коштів. Аудит фокусується на помилках і порушеннях та надає оцінку фінансової ситуації компанії, а форензик – на відмінності між помилковими рішеннями і навмисним введенням в оману та не тільки надає оцінку фінансової ситуації компанії, але й пропонує вирішення проблемних ситуацій.

Етапами проведення форензика є:

- попередній етап (попередня експертиза справ, огляд взаємовідносин з контрагентами, узгодження порядку проведення форензика);
- аналітичний етап (проведення інтерв'ю із співробітниками, виконання аналітичних та інтуїтивних процедур, аналіз політик і регламентів суб'єкта вивчення, аналіз основних бізнес-процесів, аналіз системи внутрішнього контролю);
- оціночний етап (виявлення і оцінка недоліків в системі внутрішнього контролю);
- надання рекомендацій та складання звіту.

Таким чином, форензик – є перспективним напрямом в галузі фінансових розслідувань, який дозволить вітчизняним компаніям підвищити ефективність управління ризиками їх діяльності шляхом прийняття оптимальних управлінських рішень та забезпечить прибутковість бізнесу.

Список літератури:

1. *Городилов М.А.* Форензик в рамках экспертно-аналитической и аудиторской деятельности: теоретические исследования понятия / *М.А. Городилов* // Учет. Анализ. Аудит. – 2018. - № 2, т. 5. – С. 72-77;
2. *Суйц В.П.* Форензик: методы и методика финансового расследования / *Суйц В.П., Анушевский И.И.* // Аудит и финансовый анализ.- 2014. - № 6. – С. 215-220.

REICHLING PETER, doctor of Economics, prof., Magdeburg University Otto-von-Guericke

PERERVA P.G., doctor of Economics, prof., Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy (WSZOP)

ROMANCHIK T.V, candidate of economic sciences, as. prof., NTU «KhPI»

DETERMINATION OF THE ESSENCE OF THE ECONOMIC SECURITY OF THE COUNTRY

At the present stage of development of the Ukrainian economy,

destabilization is increasing in all its spheres. In order to realize the existing potential of the country in the context of global economic competition, the rapid development of national enterprises is necessary. One of its important prerequisites is the economic security of the enterprise. By assessing the level of economic security of the enterprise, it is possible to analyze the effectiveness of the organization, identify its problem areas and prevent potential threats to the business that may arise in the future. That is why a comparative analysis of methods for assessing the economic security of an enterprise is relevant in modern conditions.

The combination of these problems and the algorithm for solving them are closely related to the category of “security”, which, translated from Greek, means “to control the situation”. The change in the internal and external factors of the development of the national economy actualizes the study of ensuring the economic security of the state.

The concept of the economic security of an enterprise (ESP) in Ukraine has become widely used in recent decades. The theoretical and practical issues of economic security of the enterprise are devoted to the work of many domestic and foreign scientists. Significant contributions to the study of these problems were made by such scientists as: Babich V., Binko I., Goddessa D., Bozhko D., Voinarenko M., Gerasimchuk V., Kozak L., Kozachenko G., Koretsky B., Lukinov I., Lyashenko A., Mogilny A., Ponomarenko V., Pushkar A., Tride A., Fedorchuk A., Shlemko V., Yakovlev A., Yaremenko A., Yarochkin V. and others. The peculiarities of the definition are highlighted in the works of these scientists. the essence and components of the economic security of the state, analysis and assessment of economic security, the formation of directions to ensure it. But the problem of assessing the economic security of the enterprise remains unresolved.

In our opinion, the most comprehensive definition of economic security is provided by I.V. Sorokin in his work: the economic security of an enterprise is sustainable, which counteracts the influence of the destructive factors of the internal and external environment, the current functioning of an enterprise subject to the maximum risk-free use of resources and opportunities goals and strategy, resulting in high capacity development [3].

The economic security of an enterprise is characterized by a combination of quantitative and qualitative indicators. The most important among them is the level of economic security, which can be

assessed both from a qualitative and from a quantitative side. The value of this indicator shows the possibility of sustainable and the most effective functioning of the enterprise at the present stage of its development and growth potential in the future.

Consider the most optimal, in our opinion, methodological approaches to diagnosing the level of economic security of an enterprise.

V.I. Muntiyan [4, p. 10] calls economic security a nationwide set of measures aimed at the constant and stable development of the state's economy, contains a mechanism to counter internal and external threats.

According to S.M. Scarlet [2, p.7], the category of "security" in Slavic society appeared in the middle of the 15th century as a reaction to the aggressive attacks of the Golden Horde. In the XVII century. This concept is already referred to the state and generally recognized. In August 1881, in Tsarist Russia, the "Provision on Measures for the Preservation of State Order and Public Peace" was adopted, where the concept of public safety was first defined. Today, the issue of national security has acquired particular relevance, since the fate of Ukraine, the socioeconomic well-being of citizens, the development of their national identity and respect for their state will depend on its decision, therefore it is necessary to take into account the mistakes made in the implementation of economic reforms that led to destructive processes in economy and in the minds of people [2].

After analyzing the existing approaches to determining the state's economic security, we note that the state's economic security is a state of the state's economy, for which sustainable and scientifically based methods are created to neutralize the negative impact of internal and external threats, necessary conditions are created for the stable socio-economic development of the state, national economic interests and improving the welfare of citizens.

It is necessary to support the opinion of Danilova E.I. [1], which argues that the concept of economic security of an enterprise is always close to the concept of its diagnosis. In our opinion, the diagnosis of the economic security of an enterprise is the research and analysis of macro- and micro-processes occurring at the enterprise and the comparison of the results obtained with the critical values of the indicators determining the difference between the safe area of operation.

References:

1. Данилова Е.І. Теоретичні підходи до діагностики рівня економічної безпеки діяльності підприємства / Е.І. Данилова // Виробничий менеджмент: історія і сьогодення : Матеріали круглого столу з нагоди 100-річчя виходу праці Анрі Файоля «Загальне і промислове управління» (1916 р.). – Київ, 2016.- Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/24262>;
2. Шкарлет С.М. Еволюція категорії «безпека» в науковому та економічному середовищі / С.М. Шкарлет // Формування ринкових відносин. – 2007. – № 6. – С. 7–12;
3. Сорокіна І.В. Теоретико-методологічні аспекти формування системи економічної безпеки підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №12.- С.116;
4. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К. : КВШ, 1998. – 462 с.;
5. Скорук О.В. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення / О.В. Скорук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – Вип. 6(3). – С. 39-42;
6. Nagy S., Piskóti I., Molnár L., Marien, A. (2012). The relationship between values and general environmental behaviour. *Economics and Management*, No.17(1), pp.272-278;
7. Piskoti I., Nagy S. (2009) A new customer satisfaction management model (methodology and practice). *Economics and managements*, No. 14, pp. 483-490;
8. Романчик Т.В. Оцінка сучасного стану інноваційної діяльності підприємств України / Т.В. Романчик // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2008. – № 55 (1). – С. 52-61;
9. Pererva P., Nagy S., Maslak M. (2018) Organization of marketing activities on the intrapreneurship // *MIND JOURNAL* // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna.- №5.- [Published online].- Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/organization_of_marketing_activities_on_the_intrapreneurship.pdf
10. Романчик Т.В. Теорія інновації: дослідження понятійного апарату / Т.В. Романчик // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 138-142;
11. Nagy S. (2017) The Impact Of Country Of Origin In Mobile Phone Choice Of Generation Y And Z // *JOURNAL OF MANAGEMENT AND TRAINING FOR INDUSTRIES*.- №4.- pp.16-29;
12. Kocziszky György Anti-corruption compliance in the enterprise's program [Electronic resource] / G. Kocziszky, M. Veres Somosi, P.G. Pererva // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. / Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського.– Кременчук, 2017. – С. 164-167. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1r-6uz8h9jl-bCWwpPrY7esG925mrQudP/view>;
12. Sikorska M. Compliance service at guest services enterprises / M. Sikorska, György Kocziszky, P.G. Pererva // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м.Полтава, 19 жовтня 2017р.– Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 389-391;
13. Kocziszky György Reputational compliance / György Kocziszky, M. Veres Somosi, T.O. Kobielieva // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум–2017» : тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред.: О.В.Манойленко, Є.М.Строков.– Харків : НТУ "ХПІ", 2017.– С. 140-143;
14. Nagy Szabolcs Estimation of economic efficiency of power engineering / S. Nagy, M. Sikorska, P. Pererva // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : матеріали 10-ї Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2018 р. – Харків : ХНУБА, 2018. – С. 3-6;
15. Pererva P.G. Technology transfer / P.G. Pererva, György Kocziszky, D. Szakaly, M. Somosi Veres - Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.;
16. Potrashkova L., Raiko D., Tseitlin L., Savchenko O., Nagy S. (2018) Methodological provisions for conducting empirical research of the availability and implementation of the consumers' socially responsible intentions // Маркетинг і менеджмент інновацій / *Marketing and management of innovations*.- № 3.- pp.133-141;
17. Kocziszky György Compliance risk in the enterprise / G. Kocziszky, M. Veres Somosi, T.O. Kobielieva // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард–2017" : тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017р. / ред.: П.Г.Перерва, Є.М.Строков, О.М.Гуцан.– Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 54-57;
18. Nagy Szabolcs Current evaluation of the patent with regarding the index of its questionnaire / S. Nagy, M. Sikorska, P. Pererva // Сучасні підходи до креативного управління

економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 19 квітня 2018 р. – Київ : НАУ, 2018. – С. 21-22;

19. Романчик Т.В. Наукові засади дефініції "економічна безпека" / Т.В. Романчик // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі : зб. тез наук. робіт 1-ї Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., 21-23 березня 2017 р. – Кременчук : КрНУ, 2017. – С. 206-209;

20. Nagy Szabolcs Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises / S. Nagy, P. Pererva // Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2018 р. – Харків : ХНАДУ, 2018. – С. 88-89;

21. Nagy Szabolcs Digital economy and society – a cross country comparison of Hungary and Ukraine / S. Nagy // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 174-179;

22. Романчик Т.В. Економічна безпека підприємства: функціональні аспекти / Т.В. Романчик // Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю факультету міжнародного туризму та управління персоналом Запорізького національного технічного університету, 30-31 березня 2017 р. : [в 2 т.]. Т. 2 / ред. В. М. Зайцева. – Запоріжжя : "Просвіта", 2017. – С. 372-374.

МАХМУД ЯГІ, асп., НТУ «ХПІ»

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ РЕГІОНУ

Стан економічної безпеки в країні загалом визначається економічною безпекою окремих її окремих регіонів, їх тісною взаємозалежністю та забезпеченням стійкого розвитку кожного з них. Економічна безпека регіону – це певна економічна самостійність (автономія), яка насамперед проявляється у здійсненні контролю над ресурсами регіону і визначається ринковими можливостями максимального використання конкурентних переваг регіону. Економічна безпека регіону, з іншого боку, це стабільність регіональної економіки, що визначається надійністю в регіоні всіх елементів економічної системи, створення гарантій для ефективного ведення підприємництва та стримування впливу дестабілізуючих чинників [1].

Загрози економічній безпеці взаємодіючи між собою, по-різному впливають одна на одну та на рівень безпеки в цілому, у свою чергу склад загроз економічній безпеці та їх пріоритетність змінюються в залежності від змін в зовнішньому та внутрішньому середовищі країни. У зв'язку з цим виникає необхідність встановлення сукупності актуальних загроз економічній безпеці регіонів України та визначення їх пріоритетності. Для вирішення цього завдання можуть бути використані статистичні методи, дискримінантний аналіз, нейронні мережі та дерева класифікацій.

З метою структуризації загроз економічній безпеці регіонів України пропонується використати метод аналізу ієрархій [2]. Метод ієрархій базується на системному підході та експертній оцінці, він дозволяє сформувати рейтинг локальних пріоритетів критеріїв відносно мети.

На основі методики системного аналізу [3,4] визначено загрози, які мають найбільший вплив на економічну безпеку регіонів України: звуження масштабів економіки; зниження обсягів виробництва; зниження інвестиційної привабливості регіону; зниження зовнішньоекономічної активності; зниження рівня життя населення; зниження чисельності населення; зростання дефіциту бюджету; зниження економічної активності населення; зростання криміналізації.

На початковому етапі побудовано направлений граф, який вказує на залежність загроз економічній безпеці регіону між собою (рис. 1).

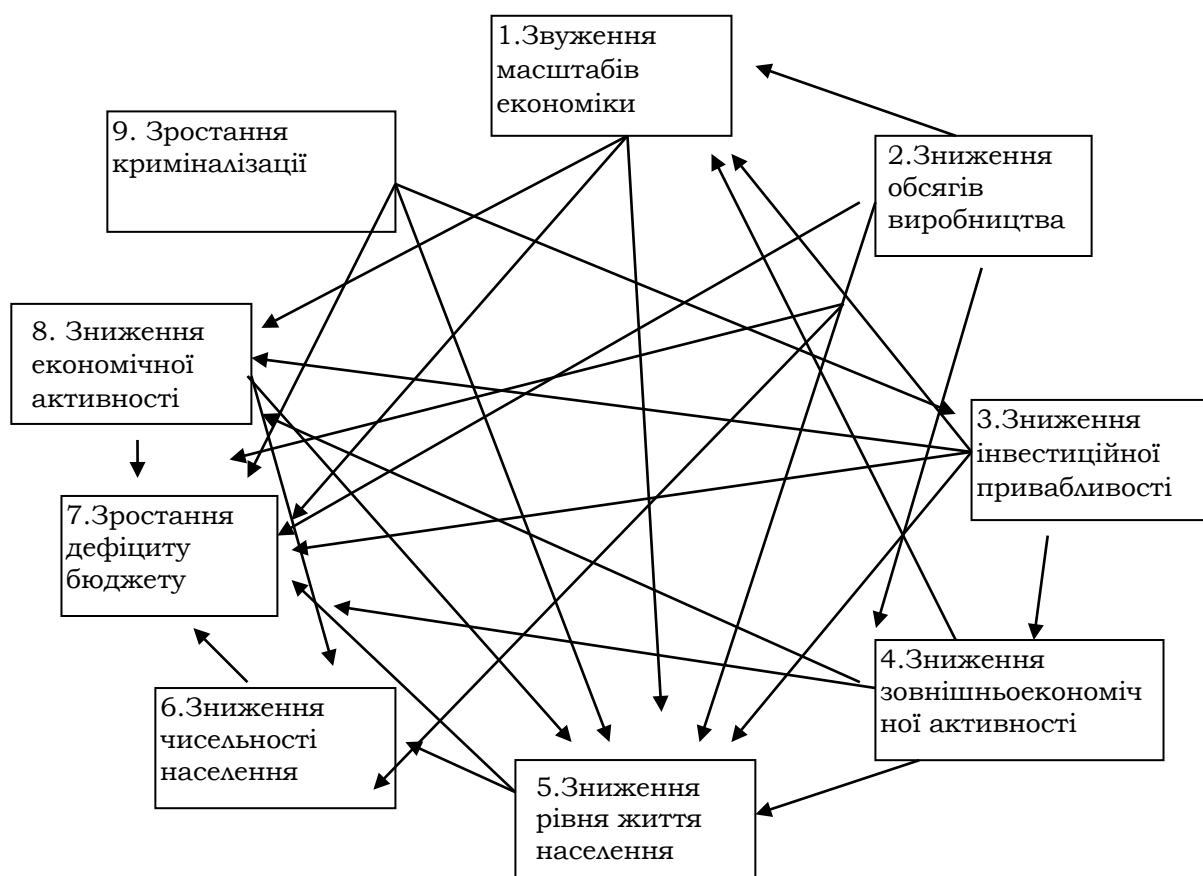

Рисунок 1 – Направлений граф причинно-наслідкових зв'язків між загрозами економічній безпеці регіону

На основі результатів аналізу направленного графа (рис. 1) сформовано матрицю досяжності (табл. 1).

У табл. 1 розміщено результати визначення взаємозв'язку загроз економічній безпеці регіону, що має вигляд матриці досяжності.

На основі даних табл. 1, сформована таблиця з елементами h_i , $R(h_i)$, $A(h_i)$ та $R(h_i) \cap A(h_i)$, яка подана в вигляді табл. 2. Для формування підмножини $R(h_i)$ із i -го рядка матриці досяжності виписані номери ненульових елементів. Для формування підмножини $A(h_i)$ із i -го стовпця матриці досяжності виписані номери ненульових елементів.

Таблиця 1 - Матриця досяжності взаємозв'язку загроз економічній безпеці регіону

№	Загрози економічній безпеці регіону	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Звуження масштабів економіки	1	0	0	0	1	0	1	1	1
2	Зниження обсягів виробництва	1	1	1	1	1	1	1	1	0
3	Зниження інвестиційної привабливості регіону	1	0	1	1	1	0	1	1	0
4	Зниження зовнішньоекономічної активності	1	0	0	1	1	0	1	1	1
5	Зниження рівня життя населення	0	0	0	0	1	1	1	0	0
6	Зниження чисельності населення	0	0	0	0	0	1	1	0	0
7	Зростання дефіциту бюджету	0	0	0	0	0	0	1	0	0
8	Зниження економічної активності населення	0	0	0	0	1	1	1	1	1
9	Зростання криміналізації	0	0	1	0	1	0	1	0	1

Заповнення матриці бінарними загрозами економічній безпеці регіону здійснюється по строкам (зліва направо) згідно правила [3, с. 176]:

$$d_{ij} = \begin{cases} 1, \text{ якщо з } i \text{ можна потрапити в } j; \\ 0, \text{ в інших випадках.} \end{cases}, \quad (1)$$

Підмножина $R(h_i) \cap A(h_i)$ сформована як логічне перетинання елементів двох підмножин $R(h_i)$ та $A(h_i)$. Елементи, для яких виконується умова, склали перший рівень ієрархічної моделі при першій ітерації, формула (2):

$$A(h_i) = R(h_i) \cap A(h_i) \quad (2)$$

Визначення рівнів ієрархії проводиться шляхом перевірки виконання умови (1), результати якої подано у табл. 2.

Таблиця 2 - Визначення рівнів ієрархії загроз економічній безпеці регіону

h_i	$R(h_i)$	$A(h_i)$	$R(h_i) \cap A(h_i)$
1	1,5,7,8,9	1, 2, 3,4	1
2	1, 2, 3,4,5,6,7,8	2	2
3	1,3,4,5,7,8	2, 3,9	3
4	1,4,5,7,8,9	2,3,4	4
5	5,6,7	1,2,4,5,8,9	5
6	6,7	2,5,6,8	6
7	7	1,2,3,4,5,6,7,8,9	7
8	5,6,7,8,9	1,2,3,4,8	8
9	3,5,7,9	1,4,8,9	9

Як показало проведене дослідження, ієрархія загроз економічній безпеці регіону є 6-рівневою:

- 1 рівень – звуження масштабів економіки;
- 2 рівень – зниження обсягів виробництва;
- 3 рівень – зниження інвестиційної привабливості та зниження зовнішньоекономічної активності регіону;
- 4 рівень – загрози, що пов'язані з соціальною сферою та зниженням якості життя населення;
- 5 рівень – зростання дефіциту бюджету регіону;
- 6 рівень – зростання криміналізації в регіоні.

Таким чином, для дослідження впливу загроз на економічну безпеку регіонів України використано проблемно-орієнтований підхід. Ієрархія пріоритетних актуальних загроз економічній безпеці регіонів України є 6-рівневою. До актуальних загроз, що оказують найбільш суттєвий вплив на економічну безпеку регіонів України віднесено: звуження масштабів економіки та зниження обсягів виробництва.

Список літератури:

1. Свердан М.М. Регіональна економіка та економічна безпека регіону / М.М. Свердан // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – Випуск 1. Серія економічні науки. – С. 46-52 http://ej.kherson.ua/journal/economic_01/Sverdani.pdf;
2. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Саати. – М.: Радио и связь, 1996. – 320 с.;
3. Лямец В.И. Основы общей теории систем и системный анализ: учебное пособие / В.И. Лямец, В.И. Успенко. – Х: «Бурун и К», 2015. – 304 с.;
4. Бачо Р.Й. Структуризація проблем функціонування ринків небанківських фінансових послуг України на основі методу аналізу ієрархій / Р.Й. Бачо // Актуальні

проблеми економіки. – №2 (188). – 2017. – С. 231-241.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 - УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ: НАЦІОНАЛЬНА ТА СВІТОВА ПРАКТИКА

Александрова В.О., Котляр Д.С. Використання інформаційних технологій в автоматизації бухгалтерського обліку	3
Альошин С.Ю., Крилюк Б.І. Аналіз оборотних активів підприємства	5
Альошин С.Ю., Абаншина Г.А. Аналіз грошових потоків підприємства: теоретичний аспект	7
Альошин С.Ю., Товмасян Г.Р. Підходи щодо формування фінансових результатів підприємства	9
Артеменко Н.В. Оприбуткування активів, отриманих від ліквідації основних засобів в установах державного сектору	11
Бобровська О.В., Линник О.І. Удосконалення обліку заробітної плати в бюджетній установі	14
Брик С.В., Непесов Ф. Рекомендованные мероприятия по усовершенствованию анализа и учета собственного капитала предприятия	16
Брік С.В., Марич В.В. Шляхи удосконалення фінансового обліку основних засобів	17
Козлова Ю.Ю., Сікетіна Н.Г. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою готельно-ресторанного підприємства	19
Рета М.В., Дороманджи А.В, Мельник М.М. Сучасні підходи до управління прибутком та рентабельністю підприємства	21
Фокина И.В. Практика ведения учета расходов при осуществлении совместной деятельности на угледобывающих предприятиях	24
Линник О.І., Потоцька О.А., Грибинюк Д.В. Особливості відображення гудвілу у фінансовій звітності згідно з МСФЗ	26
Смоловик Р.Ф., Линник О.І., Супрун Є.О. Особливості управління готельно-ресторанним господарством та обліку устаткування	28
Ткаченко М.О., Колесніченко А.С. Актуальні питання запровадження внутрішнього контролю та аудиту в закладах готельно-ресторанного господарства	31
Буткова А.Ю., Манойленко О.В. Удосконалення структури загального капіталу підприємства як основа підвищення його капіталізації	34
Гажа М.К., Біла А.М., Вакула А.Ю. Основні завдання обліку, аудиту та аналізу фінансових результатів (прибутку) підприємства	38
Мардус Н.Ю., Вакула А.Ю. Розуміння фінансових результатів у обліку і аудиті	41
Мехович С.А., Демиденко М.С. Удосконалення системи обліку в умовах здійснення інноваційної кластерної політики	44
Полякова Є.А., Савич В.Ф. Перспективи складання звітності згідно МСФЗ в Україні	47
Новохатський С.О., Супрун Є.О., Альошин С.Ю. Формування фінансової звітності за МСФЗ	48
Побережна Н.М., Максименко Н.С., Ложечник С.М. Облік, аналіз та контроль трудових ресурсів: теоретичний аспект	50
Побережна Н.М., Мантрова Є.В., Чепурна Н.І. Сутність фінансових	

результатів: обліковий аспект	52
Рета М.В., Єндовицька О.В., Жаботинский В.Р. Відображення запасів у структурі оборотних активів: облікові підходів	54
Рета М.В., к.е.н, Косіневська Н.І., Сабодош А.В. Вплив методів обліку витрат на фінансові результати підприємства: актуальні питання	56
Супрун Є.О., Линник О.І., Новохатський С.О. Особливості обліку та оцінки основних засобів за міжнародними стандартами обліку	58
Мехович С.А., Сиро'мятникова О.В., Кретініна О.Ю. Удосконалення системи управління витратами підприємства в сучасних умовах господарювання	60
Фальченко О.О., Чепурна О.Ю., Папусь Ю.П. Прибуток як основний показник фінансового результату підприємства	62
Фальченко О.О., Мірошніченко О.В., Авраменко Н.Г. Організація аудиту оплати праці на підприємствах	63
Линник О.І., Сиро'мятникова О.В., Кудінова О.О. Особливості формування фінансових результатів будівельних підприємств	65
Фальченко О.О., Пономаренко Т.Ю., Сиволап С.Г. Організація обліку основних засобів на підприємстві	67
Якименко-Терещенко Н.В., Махраєва М.О. Сутність поняття «витрати основної діяльності промислового підприємства»	69

СЕКЦІЯ 2 - МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Соколова Л.В., Єфремова О.О. Компетентність та компетентнісний підхід: тлумачення та різниця	72
---	----

СЕКЦІЯ 3 - АНАЛІЗ І ОПТИМІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Єгорова Ю.В. Становлення інноваційної моделі розвитку економіки України в умовах глобалізації	75
Афенченко Г.В., Шумлянська Н.В. Дослідження культури в теорії і практиці економічної діяльності	76
Заплітна Т.В., Шуба А.А. Глобалізаційні процеси в інноваційній сфері	78
Мехович С.А., Цибульник А.С. Система обліку інноваційної діяльності: ефективність та кібербезпека	80
Лошакова С.Є., Ігнатюк О.А. Формування готовності до прийняття рішень в професійній діяльності у майбутніх економістів	83
Товстико В.В., Смолоник Р.Ф. Инновационные процессы и их задачи в современных условиях подготовки производства	85
Szabolcs Nagy, Peter G. R. Commercialization of patent innovations	87
Строков Є.М. Тренди у ресторанному бізнесі: мобільні додатки	90
Дюжев В.Г., Бойченко О.І. Роль інноваційної сприйнятливості персоналу на механізм впливу інноваційної діяльності промислових підприємств	91

СЕКЦІЯ 4 - МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ: СТАНОВЛЕННЯ, ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Білошкурська Н.В., Білошкурський М.В. До проблеми посилення	
--	--

конкурентних переваг торговельного підприємства	94
Косачова М.В., Борзенко В.І. Брендинг як ефективний інструмент підприємства в конкурентній боротьбі	98

СЕКЦІЯ 5 - ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Назаренко О.В., Решетняк Н.Б. Про перспективи цивілізованого інвестиційного середовища в Україні	101
Бойко В.В., Куїмова А.С. Теоретичні основи забезпечення стійкості автотранспортного підприємства	103
Журавльова А.В., Буднік М.М. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві	104

СЕКЦІЯ 6 - НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Мартиненко В.В. Оптимізація оподаткування доходів фізичних осіб в Україні	107
Шовкопляс Т.С., Шовкопляс М.А. Основні напрямки вдосконалення попередження та боротьби з податковими правопорушеннями	109

СЕКЦІЯ 7 - КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ТА ОБЛІКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Лукін В.О. Підготовка спеціалістів з аналізу у вищих навчальних закладах	112
Побережна Н.М., Бондаренко І.О., Ковях К.В. Мотивація персоналу: теоретичний аспект	114
Пантелєєв М.С., Побережний Р.О., Кір'янчук В.В. Формування ефективної системи мотивації праці персоналу	116
Савич В.Ф., Полякова Є.А., Побережна Н.М. Реформування освіти та кадрове забезпечення аналітичної та облікової діяльності підприємства, як запорука стрімкого розвитку національної економіки	118

СЕКЦІЯ 8 - ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Бабич А.О., Макаренко У.Б. Проблеми фінансування малого бізнесу в Україні	121
Серьогіна О.В., Шматова В.О. Дослідження світових тенденцій та національних перспектив розвитку фінансово-кредитної системи України	124

СЕКЦІЯ 9 - ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Волоснікова Н.М. Система ефективного управління ресурсним потенціалом фірми на мікро- та макроекономічному рівні	127
Коджебаш А.П. Процесний підхід до екологоорієнтованого управління відходами на основі EFQM-моделі	129
Kolisnyk O.V. Scientific-methodical approach to the evaluation of the financial stability of the company	131

Мищенко В.А., Домнина И.И. Інструментарий антикризисного управління підприємством	134
Пантелєєв М.С., Іпатова А.П. Світові тенденції використання інтернет-маркетингу та його інструментів	136
Погорєлова Т.О. Ефективність методів управління підприємством у сучасних умовах	138
Сітак І.А. Проблеми оцінки стійкого розвитку підприємств	140
Ремес Ю., Смоловик Р.Ф. Анализ взаимосвязи оборачиваемости стоимости основных средств и эффективности производства	142
Теліженко О.М., Байстрюченко Н.О., Вакуленко І.А. Техніко-економічні моделі проектів з модернізації та розвитку схем теплопостачання населених пунктів	144
Шматько Н.М., Мирошник Т.О. Ділові комунікації та етика в діловому світі	146
Чайка Т.Ю. Матеріальні потоки в готельно-ресторанному бізнесі: логістичний підхід	149
Шматько Н.М., Овод М.А. Тенденції розвитку інноваційних процесів в Україні	151
Побережна Н.М., Фальченко О.О., Юр'єва І.А. Особливості застосування функції координації в організаціях готельно-ресторанного бізнесу	153
Kocziszký Gyorgy, Veres Somosi Mariann, Kobieliéva T.O Compliance as a factor of preserving the reputation of industrial enterprises	155
Sikorska Małgorzata, Pererva P.G., Kristina Kiss Efficiency of the enterprise resource potential	159
Бабаєв М., Литвиненко П.О., Строков Є.М. Основні переваги грейдингової системи оплати праці	162
Мох Мохамад Аль Джавад Організаційно-правові проблеми працевлаштування в Україні	163

СЕКЦІЯ 10 - СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ, ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Антоненко Я.С. Особливості фінансової безпеки в Україні	167
Артеменко А.С., Філатова Г.П., Погорілий Д.В. Реакція фондового ринку на форс-мажорні обставини	168
Галайко Н.В. Наслідки реалізації політики державних запозичень для економіки країни	170
Гаркуша В.О., Єршова Н.Ю. Моніторинг як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємств	172
Хаустова І.Є., Александрова В.О. Характеристика ризиків в готельному бізнесі та можливі шляхи їх мінімізації	174
Пономарьов В.Д. Економічна безпека в умовах глобалізації	177
Корнієнко Т.О., Чвертко Л.А. Кадрова складова економічної безпеки підприємства	178
Якименко-Терещенко Н.В., Кузнецова С.О. Форензик: особливості та сфера застосування	181
Reichling Peter, Pererva P.G., Romanchik T.V Determination of the essence of the economic security of the country	182
Махмуд Ягі Структуризація загроз економічній безпеці регіону	186

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут» 2018 р.

Наукове видання

ТРУДИ
XIV - ої Міжнародної науково-практичної
конференції

**«ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ
«ОПТИМУМ – 2018»**

5-7 грудня 2018 року
м. Харків

Редактори:
Давидюк Тетяна Вікторівна
Строков Євген Михайлович

Відповідальний секретар:
Строков Є.М.

Верстка та оригінал-макет:
Строков Є.М.

Дизайн обкладинки
Строков Є.М.

Підписано до друку: 28.12.2018 р. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. а 11,28
Тираж 300 екз

Друк ФОП Томенко Ю.І.
м. Харків, вул. Плеханівська, 16